

Žiadatelia s odlišnou sexuálnou orientáciou, rodovou identitou, rodovým prejavom a pohlavnými znakmi

Prierezové prvky

Praktická príručka o žiadateľoch s odlišnou sexuálnou orientáciou, rodovou identitou, rodovým prejavom a pohlavnými znakmi

Prierezové prvky

November 2024

Dňa 19. januára 2022 sa z Európskeho podporného úradu pre azyl (EASO) stala Agentúra Európskej únie pre azyl (EUAA). Všetky odkazy na EASO, produkty a orgány úradu EASO sa majú chápať ako odkazy na EUAA.

Rukopis bol dokončený v októbri 2024

Agentúra Európskej únie pre azyl (EUAA) ani iná osoba konajúca v mene agentúry EUAA nenesie zodpovednosť za použitie informácií obsiahnutých v tejto publikácii.

Luxemburg: Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2026

Print ISBN 978-92-9418-028-5 doi:10.2847/6539461 BZ-01-24-015-SK-C

PDF ISBN 978-92-9418-027-8 doi:10.2847/3917096 BZ-01-24-015-SK-N

© Agentúra Európskej únie pre azyl (EUAA), 2026

Reprodukcia je povolená len s uvedením zdroja.

Akékoľvek použitie alebo reprodukcia prvkov, ktoré nie sú vo vlastníctve agentúry EUAA, môžu byť podmienené získaním súhlasu príslušných nositeľov práv. EUAA nevlastní autorské práva vzťahujúce sa na tieto prvky:

– obálka, ilustrácia, FotografiaBasica, © 476725956, 2015.

O príručke

Prečo bola vypracovaná táto príručka? Poslaním Agentúry Európskej únie pre azyl (EUAA) je uľahčovať a podporovať činnosti členských štátov EÚ a krajín pridružených k schengenskému priestoru [krajín EÚ+ ⁽¹⁾] pri vykonávaní spoločného európskeho azylového systému (CEAS). V súlade so svojím celkovým cieľom podporovať správne a účinné vykonávanie CEAS a umožniť konvergenciu EUAA vypracúva spoločné prevádzkové normy a ukazovatele, usmernenia a praktické nástroje. Okrem iných tém sa agentúra EUAA zaviazala podporovať krajiny EÚ+ pri zaobchádzaní so žiadateľmi s odlišnou sexuálnou orientáciou, rodovou identitou, rodovým prejavom a pohlavnými znakmi (SOGIESC).

Ako používať túto príručku? Túto príručku tvoria tri samostatné, ale vzájomne sa dopĺňajúce a prepojené časti, v ktorých sa riešia rôzne témy týkajúce sa SOGIESC v oblasti azylu.

- **Prierezové prvky** poskytujú informácie a usmernenia, ktoré sú prierezové a relevantné pre konanie o azyle aj prijímanie vrátane právneho rámca, bezpečných priestorov a inkluzívnej komunikácie, tlmočenia, poskytovania informácií, budovania kapacít, spolupráce a koordinácie.
- **Prijímanie** poskytuje usmernenia a praktické odporúčania týkajúce sa navrhovania a riadenia systémov prijímania a poskytovania podmienok prijímania spôsobom, ktorý zohľadňuje osobitné prijímacie potreby žiadateľov z radov LGBTIQ osôb na individuálnom aj kolektívnom základe.
- **Postup preskúmania** poskytuje praktické usmernenia zamerané najmä na kľúčové aspekty týkajúce sa preskúmania žiadostí o medzinárodnú ochranu obsahujúcich žiadosti založené na SOGIESC vrátane registrácie, osobného pohovoru, dôkazov a posudzovania rizík, ako aj právnej analýzy.

Príručka bola vypracovaná počas procesu reformy CEAS. Nástroje Nového paktu o migrácii a azyle nadobudli účinnosť v júni 2024 a začnú sa uplatňovať v júni 2026. Príručka obsahuje odkazy na oba právne rámce v závislosti od ich relevantnosti.

Príručku dopĺňa [informačná poznámka](#), ktorá poskytuje podrobné informácie o výrazoch a pojmoch súvisiacich so SOGIESC.

Komu je určená táto príručka? Táto príručka je určená predovšetkým pre zamestnancov, ktorí priamo pracujú so žiadateľmi o medzinárodnú ochranu v azyle: registračných pracovníkov, rozhodovateľov a zamestnancov v oblasti prijímania. Konkrétne oddiely sú určené aj riadiacim pracovníkom a tvorcom politik. Okrem toho je táto príručka užitočná pre všetky ostatné osoby alebo organizácie, ktoré pracujú alebo sa angažujú v oblasti azylu.

(1) 27 členských štátov EÚ a Island, Lichtenštajnsko, Nórsko a Švajčiarsko.

Každá z jej častí je zameraná na mierne odlišné cieľové skupiny na základe jej obsahu a rozsahu.

- **Prierezové prvky** sú v prvom rade zamerané na celé spektrum zamestnancov vnútroštátnych orgánov. Osobitné oddiely s označením „Pre riadiacich pracovníkov“ a/alebo „Pre tvorcov politik“ sú výslovne zamerané na týchto odborníkov v oblasti azylu. Užitočná môže byť aj pre iné zainteresované strany, ktoré sa zaoberajú azylom (napr. organizácie občianskej spoločnosti).
- **Prijímanie** sa zameriava predovšetkým na zamestnancov v oblasti prijímania, ako aj na ďalšie zainteresované strany, ktoré sa podieľajú na prijímaní žiadateľov alebo s nimi priamo pracujú (napr. organizácie občianskej spoločnosti). Osobitné oddiely s označením „Pre riadiacich pracovníkov“ a/alebo „Pre tvorcov politik“ sú výslovne zamerané na týchto odborníkov v kontexte prijímania.
- **Postup preskúmania** je zameraný predovšetkým na registračných pracovníkov a rozhodovateľov v konaniach o azyle. Okrem toho je užitočným nástrojom pre pracovníkov zodpovedajúcich za kvalitu a právnych poradcov, ako aj tvorcov politik vo vnútroštátnych rozhodujúcich orgánoch a akúkoľvek inú osobu pracujúcu alebo zainteresovanú v oblasti medzinárodnej ochrany v kontexte EÚ.

Ako vznikla táto príručka? Táto príručka bola vytvorená na základe koordinovaného prístupu medzi tromi sieťami agentúry EUAA. Agentúra EUAA uľahčila a koordinovala jej prípravu.

- **Prierezové prvky** a **informačná poznámka**: vypracovali ich experti z azylových a prijímacích orgánov, medzinárodných organizácií, organizácií občianskej spoločnosti a akademickej obce s cenným príspevkom Vysokého komisára Organizácie Spojených národov pre utečencov (UNHCR) a ILGA-Europe. Pred dokončením sa uskutočnila konzultácia s krajinami EÚ+ prostredníctvom siete expertov agentúry EUAA na problematiku zraniteľnosti.
- **Prijímanie**: vypracovali experti z prijímacích orgánov a organizácií občianskej spoločnosti s cenným príspevkom UNHCR a ILGA-Europe. Pred jej dokončením sa uskutočnila konzultácia s krajinami EÚ+ prostredníctvom siete prijímacích orgánov agentúry EUAA.
- **Postup preskúmania**: vypracovali experti z celej EÚ s cenným príspevkom Európskej komisie, UNHCR, Agentúry Európskej únie pre základné práva (FRA) a Európskej rady pre utečencov a exulantov. Pred dokončením sa uskutočnili konzultácie so všetkými krajinami EÚ+ prostredníctvom siete EUAA pre azylové procesy.

Ako súvisí táto príručka s vnútroštátnymi právnymi predpismi a praxou?

Ide o nástroj mäkkej konvergenencie. Nie je právne záväzný a odráža spoločne dohodnuté normy, ktoré prijala správna rada agentúry EUAA 31. októbra 2024.

Ako táto príručka súvisí s inými nástrojmi agentúry EUAA? Každá časť tejto príručky sa má vykladať v spojení s inými dostupnými praktickými príručkami a nástrojmi agentúry EUAA.

Prierezové prvky by sa mali vykladať v spojení s dokumentom *Guidance on Vulnerability in Asylum and Reception: Operational standards and indicators* (Usmernenia k zraniteľnosti v oblasti azylu a prijímania: prevádzkové normy a ukazovatele) ⁽²⁾ a portálom agentúry EUAA *Let's Speak Asylum* (Na slovíčko o azyle) ⁽³⁾.

Prijímanie by sa malo vykladať v spojení s dokumentom *Usmernenie EASO k podmienkam prijímania* ⁽⁴⁾, *Usmernenie týkajúce sa podmienok prijímania detí bez sprievodu* ⁽⁵⁾ a *Usmernenia EASO o plánovaní pre prípad nepredvídaných udalostí v kontexte prijímania* ⁽⁶⁾. Všetky tieto príručky dopĺňa dokument *Guidance on Vulnerability in Asylum and Reception: Operational standards and indicators* (Usmernenie o zraniteľnosti v oblasti azylu a prijímania: prevádzkové normy a ukazovatele) ⁽⁷⁾, ako aj dokument *Guidance on Reception: Operational standards and indicators* (Usmernenie o prijímaní: prevádzkové normy a ukazovatele) ⁽⁸⁾.

Postup preskúmania by sa mal vykladať v spojení s dokumentmi *Praktická príručka úradu EASO: Osobný pohovor* ⁽⁹⁾, *Practical Guide on Evidence and Risk Assessment* (Praktická príručka o posudzovaní dôkazov a rizík) ⁽¹⁰⁾, *Praktická príručka úradu EASO: Oprávnenie na medzinárodnú ochranu* ⁽¹¹⁾ a *Practical guide on Subsequent Applications* (Praktická príručka o následných žiadostiach) ⁽¹²⁾.

Vyhlásenie o odmietnutí zodpovednosti

Táto príručka bola vypracovaná bez toho, aby bola dotknutá zásada, že len Súdny dvor Európskej únie môže poskytovať autoritatívny výklad práva EÚ.

⁽²⁾ EUAA, [Guidance on Vulnerability in Asylum and Reception: Operational standards and indicators](#) (Usmernenia o zraniteľnosti v azyle a pri prijímaní: prevádzkové normy a ukazovatele), máj 2024.

⁽³⁾ Portál agentúry EUAA [Let's Speak Asylum](#) (Na slovíčko o azyle).

⁽⁴⁾ EASO, [Usmernenie EASO k podmienkam prijímania: prevádzkové normy a ukazovatele](#), september 2016.

⁽⁵⁾ EASO, [Usmernenie týkajúce sa podmienok prijímania detí bez sprievodu: prevádzkové normy a ukazovatele](#), december 2018.

⁽⁶⁾ EASO, [Usmernenia EASO o plánovaní pre prípad nepredvídaných udalostí v kontexte prijímania](#), marec 2018.

⁽⁷⁾ EUAA, [Guidance on Vulnerability in Asylum and Reception: Operational standards and indicators](#) (Usmernenia o zraniteľnosti v azyle a pri prijímaní: prevádzkové normy a ukazovatele), máj 2024.

⁽⁸⁾ EUAA, [Guidance on Reception: Operational standards and indicators](#) (Usmernenia o prijímaní: prevádzkové normy a ukazovatele), máj 2024.

⁽⁹⁾ EASO, [Praktická príručka úradu EASO: Osobný pohovor](#), december 2014.

⁽¹⁰⁾ EUAA, [Praktická príručka o posudzovaní dôkazov a rizík](#), január 2024.

⁽¹¹⁾ EASO, [Praktická príručka úradu EASO: Oprávnenie na medzinárodnú ochranu](#), apríl 2018.

⁽¹²⁾ EASO, [Practical Guide on Subsequent Applications](#) (Praktická príručka o následných žiadostiach), december 2021.

Pod'akovanie

EUAA by sa chcela poďakovať členom pracovnej skupiny, ktorí prispeli k vypracovaniu tejto časti a dopĺňujúcej informačnej poznámky: Farah Abdiová [Transgender Europe (TGEU)], Nuno Ferreira (Univerzita Sussex), Linda Rognlienová Alsager (Nórske riaditeľstvo pre prisťahovalectvo), Daniel Redondo (Medzinárodná organizácia pre migráciu, Regionálny úrad pre Európsky hospodársky priestor, EÚ a NATO) a Rustem Yunusov (Švédsky úrad pre migráciu).

Veľká vďaka patrí aj členom siete expertov agentúry EUAA na problematiku zraniteľnosti, UNHCR a ILGA-Europe za to, že sa v tejto fáze vývoja podelili o svoje postrehy a konštruktívne príspevky.

Poznámka k terminológii

V terminológii používanej v tejto príručke sa zohľadňuje súčasné *acquis* EÚ v oblasti azylu a uplatniteľné medzinárodné nástroje, ako aj vývoj tejto terminológie, ako sa uvádza v doktríne, politických dokumentoch, príslušných stratégiách EÚ atď.

- Pojem „azyl“ sa vzťahuje na celý azylový proces vrátane prijímania.
- Pojmy „konanie o azyle“ alebo „konania o azyle“ sa používajú zameniteľne.
- Pojem „kontext prijímania“ sa vzťahuje len na prijímanie.
- Pojem „registračný pracovník“ sa vzťahuje na zamestnanca príslušných vnútroštátnych orgánov, ktorý sa zúčastňuje na akejkoľvek fáze registrácie a podávania žiadostí o medzinárodnú ochranu.
- Pojem „rozhodovateľ“ sa vzťahuje na pracovníka, ktorý vykonáva časti konaní v žiadostiach o medzinárodnú ochranu, ako sú osobné pohovory a/alebo iné pohovory so žiadateľmi o medzinárodnú ochranu.
- Pojem „prijímací pracovník“ sa vzťahuje na odborníka, ktorý je v priamom kontakte so žiadateľmi o medzinárodnú ochranu v rámci prijímania, bez ohľadu na to, či je jeho zamestnávateľom vládna alebo mimovládna organizácia, súkromný dodávateľ alebo miestny orgán. Patria sem sociálni pracovníci, pracovníci v oblasti vzdelávania a zdravotníctva, tlmočníci, administratívni alebo koordinační pracovníci atď.
- Pojem „riadiaci pracovník“ sa vzťahuje na zamestnancov vnútroštátnych azylových a prijímacích orgánov, ktorí sú zodpovední za riadenie zdrojov a správu skupín zamestnancov (napr. oddelení, útvarov atď.). Môžu byť zodpovední aj za vypracovanie, schválenie alebo monitorovanie vykonávania prevádzkových postupov a pracovných tokov.
- Pojem „žiadatelia (alebo osoby) s odlišnými SOGIESC“ sa používa zameniteľne s pojmom „žiadatelia z radov LGBTIQ osôb“ (alebo LGBTIQ osoby).

Obsah

Zoznam skratiek	9
Úvod	11
1. Právny rámec	12
1.1. Právo EÚ a žiadatelia s odlišnými SOGIESC	14
1.1.1. Žiadatelia so žiadosťami založenými na SOGIESC ako členovia určitej sociálnej skupiny	18
1.1.2. Dôkazy v žiadostiach založených na SOGIESC.....	21
1.2. Európsky súd pre ľudské práva a azyl.....	22
2. Prierezový charakter v oblasti azylu	24
3. Inkluzívna komunikácia a vytváranie bezpečných priestorov	29
3.1. Vytváranie bezpečných priestorov.....	29
3.2. Inkluzívna komunikácia a jazyk.....	33
3.2.1. Sebaidentifikácia a používanie správnych zámien	33
3.2.2. Ako byť inkluzívny v komunikácii	34
4. Tlmočenie	37
5. Poskytovanie informácií, budovanie kapacít a zvyšovanie informovanosti.....	42
5.1. Druh informácií.....	42
5.1.1. Medzinárodná ochrana a dôvody na udelenie azylu	42
5.1.2. Procesné informácie a právna pomoc	43
5.1.3. Podmienky a postup prijímania	45
5.1.4. Informácie o organizáciách LGBTIQ	46
5.2. Ako poskytnúť informácie	46
5.2.1. Zviditeľnenie rozmanitosti a SOGIESC.....	49
5.3. Budovanie kapacít zamestnancov v oblasti SOGIESC.....	50
5.4. Zvyšovanie informovanosti žiadateľov o SOGIESC	52
6. Spolupráca a koordinácia.....	54
7. Správa údajov a štatistika	57
7.1. Význam tvorby azylových štatistík v súvislosti so SOGIESC.....	58
7.2. Spôsoby spracovania údajov o SOGIESC	60
7.2.1. Pseudonymizácia	60
7.2.2. Anonymizácia.....	61

Vysvetlivky

Vo vysvetlivke sa označuje konkrétna cieľová skupina pre každú z kapitol tejto časti: tvorcovia politik, riadiaci pracovníci a prijímací pracovníci v kontexte prijímania. Každá cieľová skupina je znázornená osobitnou ikonou, ktorá uľahčuje odkaz na príslušnú kapitolu (kapitoly).

Ikona	Cieľová skupina	Kapitoly
	Tvorca politiky	1. Právny rámec 2. Prierezový charakter v oblasti azylu 3. Inkluzívna komunikácia a vytváranie bezpečných priestorov 4. Tlmočenie 5. Poskytovanie informácií, budovanie kapacít a zvyšovanie informovanosti 6. Spolupráca a koordinácia 7. Správa údajov a štatistika
	Riadiaci pracovník	1. Právny rámec 2. Prierezový charakter v oblasti azylu 3. Inkluzívna komunikácia a vytváranie bezpečných priestorov 4. Tlmočenie 5. Poskytovanie informácií, budovanie kapacít a zvyšovanie informovanosti 6. Spolupráca a koordinácia 7. Správa údajov a štatistika
	Prijímací pracovník	1. Právny rámec 2. Prierezový charakter v oblasti azylu 3. Inkluzívna komunikácia a vytváranie bezpečných priestorov 4. Tlmočenie 5. Poskytovanie informácií, budovanie kapacít a zvyšovanie informovanosti
	Registračný pracovník	1. Právny rámec 3. Inkluzívna komunikácia a vytváranie bezpečných priestorov 4. Tlmočenie 5. Poskytovanie informácií, budovanie kapacít a zvyšovanie informovanosti
	Rozhodovač	1. Právny rámec 2. Prierezový charakter v oblasti azylu 3. Inkluzívna komunikácia a vytváranie bezpečných priestorov 4. Tlmočenie 5. Poskytovanie informácií, budovanie kapacít a zvyšovanie informovanosti

Zoznam skratiek

Skratka	Vymedzenie pojmov
CEAS	spoločný európsky azylový systém
Členské štáty	členské štáty EÚ
Dohovor o právnom postavení utečencov	Dohovor o právnom postavení utečencov z roku 1951 a jeho Protokol z roku 1967 (uvádzaný v právnych predpisoch EÚ v oblasti azylu a Súdnym dvorom EÚ ako „Ženevský dohovor“)
Dubľinské nariadenie III	nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 604/2013 z 26. júna 2013, ktorým sa stanovujú kritériá a mechanizmy na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu podanej štátnym príslušníkom tretej krajiny alebo osobou bez štátnej príslušnosti v jednom z členských štátov (prepracované znenie)
EASO	Európsky podporný úrad pre azyl
EDLP	Európsky dohovor o ľudských právach
ESLP	Európsky súd pre ľudské práva
EUAA	Agentúra Európskej únie pre azyl
Charta	Charta základných práv Európskej únie
IOM	Medzinárodná organizácia pre migráciu
Krajiny EÚ+	členské štáty Európskej únie a pridružené krajiny (Island, Lichtenštajnsko, Nórsko a Švajčiarsko)
Kvalifikačné nariadenie	nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1347 zo 14. mája 2024 o normách pre podmienky, ktoré musia spĺňať štátni príslušníci tretej krajiny alebo osoby bez štátnej príslušnosti na priznanie postavenia osôb s udelenou medzinárodnou ochranou, pre jednotné postavenie utečencov alebo osôb oprávnených na doplnkovú ochranu a pre obsah udelennej ochrany, ktorým sa mení smernica Rady 2003/109/ES a zrušuje smernica Európskeho parlamentu a Rady 2011/95/EÚ
LGBTIQ	lesby, gejovia, bisexuálne, transrodové, intersexuálne a queer osoby
Nariadenie o konaní o azyle	nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1348 zo 14. mája 2024, ktorým sa stanovuje spoločné konanie o medzinárodnej ochrane v Únii a zrušuje smernica 2013/32/EÚ
Nariadenie o krízových situáciách	nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1359 zo 14. mája 2024, ktorým sa riešia krízové situácie a prípady vyššej moci v oblasti migrácie a azylu, a ktorým sa mení nariadenie (EÚ) 2021/1147

Skratka	Vymedzenie pojmov
Nariadenie o riadení azylu a migrácie	nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1351 zo 14. mája 2024 o riadení azylu a migrácie, o zmene nariadení (EÚ) 2021/1147 a (EÚ) 2021/1060 a o zrušení nariadenia (EÚ) č. 604/2013
Procedurálna smernica (prepracované znenie)	smernica Európskeho parlamentu a Rady 2013/32/EÚ z 26. júna 2013 o spoločných konaniach o poskytovaní a odnímaní medzinárodnej ochrany (prepracované znenie)
Smernica o podmienkach prijímania (2024)	smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1346 zo 14. mája 2024, ktorou sa stanovujú normy pre príjem žiadateľov o medzinárodnú ochranu
Smernica o podmienkach prijímania (prepracované znenie)	smernica Európskeho parlamentu a Rady 2013/33/EÚ z 26. júna 2013, ktorou sa stanovujú normy pre prijímanie žiadateľov o medzinárodnú ochranu (prepracované znenie)
SOGIESC	sexuálna orientácia, rodová identita, rodový prejav a pohlavné znaky
Súdny dvor	Súdny dvor Európskej únie
UDI	Nórske riaditeľstvo pre prisťahovalectvo
UNHCR	Vysoký komisár Organizácie Spojených národov pre utečencov
Všeobecné nariadenie o ochrane údajov	nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/679 z 27. apríla 2016 o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov a o voľnom pohybe takýchto údajov, ktorým sa zrušuje smernica 95/46/ES

Úvod

CEAS a iné právne nástroje EÚ poskytujú ochranu žiadateľom, ktorí majú opodstatnené obavy z prenasledovania z dôvodu svojej sexuálnej orientácie, rodovej identity, rodového prejavu a/alebo pohlavných znakov. Okrem toho členské štáty vyvíjajú a prijímajú vlastný právny rámec, politiky, nástroje a usmernenia týkajúce sa zaobchádzania so žiadateľmi s odlišnými SOGIESC v kontexte azylu a prijímania. Napriek tomu je pre tvorcov politík, riadiacich pracovníkov a zamestnancov pracujúcich priamo so žiadateľmi z radov LGBTIQ osôb často náročné identifikovať a primerane riešiť osobitné potreby tejto skupiny v kontexte azylu.

V tejto časti sa uvádzajú informácie a usmernenia týkajúce sa prierezových oblastí azylu vrátane právneho rámca, poskytovania informácií, budovania kapacít, tlmočenia, vytvárania bezpečných priestorov, koordinácie a spolupráce, ako aj správy údajov a štatistiky. Táto časť, ktorá slúži ako zdrojový dokument pokrývajúci širokú škálu prierezových tém, bude pre vás podporou pri rozvoji základných zručností, ktoré sú potrebné na pochopenie, posúdenie a lepšie reagovanie na potreby žiadateľov z radov LGBTIQ osôb a na citlivý a profesionálny prístup v tomto kontexte. Ďalej pomáha orgánom a zamestnancom praktickým spôsobom pri budovaní azylového systému, ktorý je inkluzívny a ohľaduplný z hľadiska SOGIESC.

V tejto časti príručky sa riešia základné náležitosti týkajúce sa SOGIESC, a preto táto príručka nie je úplná, pokiaľ ide o všetky otázky a postupy týkajúce sa SOGIESC v oblasti azylu a prijímania. Z tohto dôvodu by sa mala vykladať v spojení s každou (alebo oboma) zo vzájomne prepojených častí ([prijímanie](#) a [postup preskúmania](#)) tej istej príručky, a to v závislosti od úloh, roly a mandátu každého čitateľa v kontexte azylu.

1. Právny rámec

Pri posudzovaní žiadateľov o azyl z radov LGBTIQ osôb je dôležité poznať právny rámec, ktorý sa týka medzinárodnej ochrany vo všeobecnosti a konkrétne žiadostí SOGIESC, vrátane hlavnej judikatúry.

Žiadosti o medzinárodnú ochranu založené na SOGIESC patria do rozsahu pôsobnosti Dohovoru o právnom postavení utečencov z roku 1951 a jeho Protokolu o právnom postavení utečencov z roku 1967 (Dohovor o právnom postavení utečencov) ⁽¹³⁾. Dohovor o utečencoch je základným kameňom medzinárodného právneho režimu na ochranu utečencov.

Medzinárodnú ochranu zaručenú Ženevským dohovorom o právnom postavení utečencov dopĺňajú regionálne právne predpisy a judikatúra. V prípade EÚ to zahŕňa:

- Chartu základných práv Európskej únie (ďalej len „charta“) ⁽¹⁴⁾, najmä článok 18, ktorý je základom rozvoja CEAS ⁽¹⁵⁾.
- Nový pakt o migrácii, ktorý vypracovala EÚ s cieľom stanoviť spoločné normy pre všetky krajiny EÚ+ ⁽¹⁶⁾ týkajúce sa rôznych aspektov azylu ⁽¹⁷⁾, najmä:
 - normy pre prijímanie žiadateľov o medzinárodnú ochranu [smernica (EÚ) 2024/1346 (smernica o podmienkach prijímania z roku 2024) ⁽¹⁸⁾],

⁽¹³⁾ Valné zhromaždenie OSN, [Convention relating to the status of refugees](#) (Dohovor o právnom postavení utečencov), Ženeva, 28. júla 1951, Organizácia Spojených národov, séria zmlúv, zv. 189, s. 137, a [Protocol Relating to the Status of Refugees](#) (Protokol týkajúci sa právneho postavenia utečencov), 31. januára 1967, Organizácia Spojených národov, séria zmlúv, zv. 606, s. 267 (uvádzaný v právnych predpisoch EÚ v oblasti azylu a Súdny dvor Európskej únie ako „Ženevský dohovor“).

⁽¹⁴⁾ Európska únia, [Charta základných práv Európskej únie](#), 26. októbra 2012, 2012/C 326/02.

⁽¹⁵⁾ Gil-Bazo, M., „[The Charter of Fundamental Rights of the European Union and the Right to be Granted Asylum in the Union's Law](#)“ (Charta základných práv Európskej únie a právo na udelenie azylu v práve Únie), *Refugee Survey Quarterly*, zv. 27, vydanie 3, 2008, strany 33 – 52.

⁽¹⁶⁾ Upozorňujeme, že nie všetky krajiny EÚ sú viazané všetkými nástrojmi nového paktu o migrácii a azyle, či už v plnom rozsahu, alebo v súvislosti s konkrétnymi kapitolami. Môžu sa uplatňovať doložky o účasti alebo neúčasti. Podobne aj Island, Nórsko a Lichtenštajnsko sú viazané len osobitnými nástrojmi alebo osobitnými kapitolami týchto nástrojov. Ďalšie informácie o výnimkách a doložkách o účasti/neúčasti v jednotlivých krajinách sú uvedené v oddiele „Ďalšie informácie“ na oficiálnej stránke LEX každého z nástrojov (pozri pozn. pod čiarou č. 17).

⁽¹⁷⁾ Nový pakt o migrácii sa začne uplatňovať v júni 2026. Dovtedy sa uplatňuje CEAS, ktorý zahŕňa tieto nástroje:

- [smernica Európskeho parlamentu a Rady 2013/33/EÚ](#) z 26. júna 2013, ktorou sa stanovujú normy pre prijímanie žiadateľov o medzinárodnú ochranu (prepracované znenie) (Ú. v. EÚ L 180, 29.6.2013),
- [smernica Európskeho parlamentu a Rady 2011/95/EÚ](#) z 13. decembra 2011 o normách pre podmienky, ktoré musia spĺňať štátni príslušníci tretej krajiny alebo osoby bez štátnej príslušnosti na priznanie postavenia osôb s udelenou medzinárodnou ochranou, pre jednotné postavenie utečencov alebo osôb oprávnených na doplnkovú ochranu a pre obsah udelennej ochrany (prepracované znenie) (Ú. v. EÚ L 337, 20.12.2011),
- [smernica Európskeho parlamentu a Rady 2013/32/EÚ](#) z 26. júna 2013 o spoločných konaniach o poskytovaní a odnímaní medzinárodnej ochrany (prepracované znenie) (Ú. v. EÚ L 180, 29.6.2013) a
- [nariadenie Európskeho parlamentu a Rady \(EÚ\) č. 604/2013](#) z 26. júna 2013, ktorým sa stanovujú kritériá a mechanizmy na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu podanej štátnym príslušníkom tretej krajiny alebo osobou bez štátnej príslušnosti v jednom z členských štátov (prepracované znenie) (Ú. v. EÚ L 180, 29.6.2013).

⁽¹⁸⁾ [Smernica Európskeho parlamentu a Rady \(EÚ\) 2024/1346](#) zo 14. mája 2024, ktorou sa stanovujú normy pre príjem žiadateľov o medzinárodnú ochranu (prepracované znenie) (Ú. v. EÚ L, 2024/1346, 22.5.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1346/oj>).

- podmienky, ktoré musia spĺňať štátni príslušníci tretej krajiny alebo osoby bez štátnej príslušnosti na priznanie postavenia osôb s udelenou medzinárodnou ochranou [nariadenie (EÚ) 2024/1347 (kvalifikačné nariadenie) ⁽¹⁹⁾],
 - konania o poskytovaní a odnímaní medzinárodnej ochrany [nariadenie (EÚ) 2024/1348] ⁽²⁰⁾,
 - nariadenie (EÚ) 2024/1351 o riadení azylu a migrácie, ktorým sa okrem iného stanovujú kritériá a mechanizmy na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu podanej štátnym príslušníkom tretej krajiny alebo osobou bez štátnej príslušnosti v jednom z členských štátov (nariadenie o riadení azylu a migrácie) ⁽²¹⁾,
 - kontroly štátnych príslušníkov tretích krajín na vonkajších hraniciach [nariadenie (EÚ) 2024/1356] ⁽²²⁾,
 - nariadenie (EÚ) 1359/2024, ktorým sa riešia krízové situácie a prípady vyššej moci v oblasti migrácie a azylu (nariadenie o krízových situáciách) ⁽²³⁾.
- Ďalšie právne akty EÚ týkajúce sa práv a nárokov žiadateľov z radov LGBTIQ osôb v kontexte azylu a ich práv a nárokov po vyhlásení postavenia osoby s medzinárodnou ochranou, ako je smernica Rady 2003/86/ES ⁽²⁴⁾.
 - Judikatúru Súdneho dvora Európskej únie (ďalej len „SDEÚ“), ktorou sa zabezpečuje, aby sa právo EÚ vykladalo a uplatňovalo jednotne v každej krajine EÚ.
 - Judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) vypracovanú v kontexte Rady Európy a založenú na výklade a uplatňovaní Európskeho dohovoru o ľudských právach ⁽²⁵⁾ (ďalej len „EDLP“) ⁽²⁶⁾.

⁽¹⁹⁾ [Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady \(EÚ\) 2024/1347](#) zo 14. mája 2024 o normách pre podmienky, ktoré musia spĺňať štátni príslušníci tretej krajiny alebo osoby bez štátnej príslušnosti na priznanie postavenia osôb s udelenou medzinárodnou ochranou, pre jednotné postavenie utečencov alebo osôb oprávnených na doplnkovú ochranu a pre obsah udelennej ochrany, ktorým sa mení smernica Rady 2003/109/ES a zrušuje smernica Európskeho parlamentu a Rady 2011/95/EÚ (Ú. v. EÚ L, 2024/1347, 22.5.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1347/oj>).

⁽²⁰⁾ [Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady \(EÚ\) 2024/1348](#) zo 14. mája 2024, ktorým sa stanovuje spoločné konanie o medzinárodnej ochrane v Únii a zrušuje smernica 2013/32/EÚ (Ú. v. EÚ L, 2024/1348, 22.5.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1348/oj>).

⁽²¹⁾ [Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady \(EÚ\) 2024/1351](#) zo 14. mája 2024 o riadení azylu a migrácie, o zmene nariadení (EÚ) 2021/1147 a (EÚ) 2021/1060 a o zrušení nariadenia (EÚ) č. 604/2013 (Ú. v. EÚ L, 2024/1351, 22.5.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1351/oj>).

⁽²²⁾ [Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady \(EÚ\) 2024/1356](#) zo 14. mája 2024, ktorým sa zavádza preverovanie štátnych príslušníkov tretích krajín na vonkajších hraniciach a ktorým sa menia nariadenia (ES) č. 767/2008, (EÚ) 2017/2226, (EÚ) 2018/1240 a (EÚ) 2019/817 (Ú. v. EÚ L, 2024/1356, 22.5.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1356/oj>).

⁽²³⁾ [Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady \(EÚ\) 2024/1359](#) zo 14. mája 2024, ktorým sa riešia krízové situácie a prípady vyššej moci v oblasti migrácie a azylu, a ktorým sa mení nariadenie (EÚ) 2021/1147 (OJ L, 2024/1359, 22.5.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1359/oj>).

⁽²⁴⁾ [Smernica Rady 2003/86/ES](#) z 22. septembra 2003 o práve na zlúčenie rodiny (Ú. v. EÚ L 251, 3.10.2003).

⁽²⁵⁾ Rada Európy, [European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, as amended by Protocols Nos. 11, 14 and 15](#) (Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd zmenený a doplnený protokolmi č. 11, 14 a 15), 4. novembra 1950, ETS 5.

⁽²⁶⁾ Ďalšie informácie o príslušnej judikatúre a súdnej praxi sú uvedené v dokumente agentúry FRA [Handbook on European law relating to asylum, borders and immigration – Edition 2020](#) (Príručka o európskom práve týkajúcom sa azylu, hraníc a prisťahovalectva – vydanie 2020), 17. decembra 2020.

Pri styku s osobami s odlišnými SOGIESC v celom kontexte azylu pamätajte na to, že sa uplatňujú aj všeobecné právne predpisy a usmernenia o rovnosti a ľudských právach vrátane viacerých ustanovení charty ⁽²⁷⁾.

Vývoj žiadostí o medzinárodnú ochranu založených na SOGIESC

O žiadostiach o medzinárodnú ochranu založených na SOGIESC sa začalo rozhodovať **na základe dôvodu „určitej sociálnej skupiny“** Ženevského dohovoru o právnom postavení utečencov (článok 1A ods. 2) začiatkom 80. rokov 20. storočia ⁽²⁸⁾.

SOGIESC ako základ pre žiadosti bol postupne uznaný ako medzinárodný štandard, ktorý je teraz uznaný v rámci princípu 23 Jogjakartských princípov ⁽²⁹⁾ a článku 18 charty. V súčasnosti žiadosti založené na SOGIESC jednoznačne patria do rozsahu medzinárodnej ochrany.

1.1. Právo EÚ a žiadatelia s odlišnými SOGIESC

Článok 24 smernice o podmienkach prijímania (2024) obsahuje neúplný zoznam kategórií žiadateľov o medzinárodnú ochranu, pri ktorých je väčšia pravdepodobnosť, že majú osobitné prijímacie potreby. Lesby, gejovia, bisexuálne, transrodové a intersexuálne osoby sú výslovne uvedené ako jedna z týchto skupín žiadateľov (písmeno f) ⁽³⁰⁾. Každý zamestnanec v oblasti prijímania musí posúdiť každý prípad individuálne s cieľom identifikovať osobitné faktory, ktoré

⁽²⁷⁾ Napríklad povinnosť rešpektovať ľudskú dôstojnosť, ako je stanovená v článku 1 charty, zahŕňa rešpektovanie práva žiadateľov z radov LGBTIQ osôb na sebaidentifikáciu vrátane používania zámenného pohlavia podľa vlastného výberu v jazykoch, ktoré majú rodové osobné zámenné. V článku 3 sa takisto stanovuje právo na telesnú a duševnú nedotknuteľnosť a zdôrazňuje sa, že sa musí rešpektovať slobodný a informovaný súhlas osoby. To môže mať osobitný význam v súvislosti so žiadateľmi z radov transrodových a intersexuálnych osôb. V článku 21 (nediskriminácia) sa stanovuje, že:

sa zakazuje akákoľvek diskriminácia najmä z dôvodu pohlavia, rasy, farby pleti, etnického alebo sociálneho pôvodu, genetických vlastností, jazyka, náboženstva alebo viery, politického alebo iného zmýšľania, príslušnosti k národnostnej menšine, majetku, narodenia, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie.

⁽²⁸⁾ Holandsko bolo prvou krajinou, kde sa tak stalo, v roku 1981 (hoci táto konkrétna žiadosť o azyl bola zamietnutá), po ktorej nasledovali ďalšie krajiny v Európe a vo svete [pozri Holandsko, Štátna rada (Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State), Žiadateľ/Štátny tajomník pre spravodlivosť, D12-51, 13. augusta 1981. Zhrnutie je k dispozícii v [EUAA Case Law Database](#) (databáza judikatúry agentúry EUAA).

⁽²⁹⁾ „Jogjakartské princípy“ sú súborom medzinárodných noriem v oblasti ľudských práv týkajúcich sa sexuálnej orientácie a rodovej identity, ktoré v roku 2006 zostavila skupina odborníkov na ľudské práva. V roku 2017 boli prijaté „Jogjakartské princípy plus 10 (YP+10)“ vrátane dodatočných princípov a povinností štátov, ktoré dopĺňajú Jogjakartské princípy, a najmä rozpracúvajú problematiku pohlavných znakov a rodového prejavu. Úplné znenie Jogjakartských princípov a YP+10 sa nachádza na oficiálnom webovom sídle, ktoré je k dispozícii na adrese <https://yogyakartaprinciples.org/>.

⁽³⁰⁾ Kým sa nová smernica o podmienkach prijímania (2024) netransponuje do vnútroštátnych rámcov členských štátov (jún 2026), naďalej platí [smernica Európskeho parlamentu a Rady 2013/33/EÚ](#) z 26. júna 2013, ktorou sa stanovujú normy pre prijímanie žiadateľov o medzinárodnú ochranu (Ú. v. EÚ L 180, 29.6.2013) (prepracované znenie smernice o podmienkach prijímania). Článok 21 smernice o podmienkach prijímania (prepracované znenie) obsahuje neúplný zoznam kategórií žiadateľov o medzinárodnú ochranu, ktorí sa musia považovať za zraniteľné osoby, a preto môžu mať osobitné prijímacie potreby. Zatiaľ čo žiadatelia z radov LGBTIQ osôb nie sú výslovne uvedení v tomto zozname kategórií, nevylučuje sa tým možnosť, že určité skupiny žiadateľov z radov LGBTIQ osôb a/alebo jednotliví žiadatelia z radov LGBTIQ osôb o medzinárodnú ochranu sú v situácii zraniteľnosti alebo majú osobitné prijímacie potreby. Keďže kategórie zraniteľných osôb nie sú úplné, konkrétny zamestnanec v oblasti prijímania musí posúdiť každý prípad individuálne, aby identifikoval osobitné faktory, ktoré môžu spôsobiť zraniteľnosť žiadateľa z radov LGBTIQ osôb.

môžu spôsobiť, že LGBTIQ osoba má osobitné prijímacie potreby ⁽³¹⁾. V článku 24 sa zároveň stanovuje, že žiadatelia sa budú považovať za žiadateľov „s osobitnými prijímacími potrebami“, ak boli obeťmi obchodovania s ľuďmi, majú závažné choroby alebo duševné poruchy, boli vystavení mučeniu, znásilneniu alebo iným závažným formám psychického, fyzického alebo sexuálneho násillia, alebo násilliu páchanému zo sexuálnych, **rodových**, rasistických alebo náboženských dôvodov. Keďže tieto okolnosti sa veľmi často vzťahujú na žiadateľov s odlišnými SOGIESC, títo žiadatelia by sa v mnohých prípadoch mali považovať za žiadateľov „s osobitnými prijímacími potrebami“. To bude zahŕňať identifikáciu a riešenie osobitných potrieb týchto žiadateľov pri prijímaní [pozri dokument [Praktická príručka o žiadateľoch s odlišnou sexuálnou orientáciou, rodovou identitou, rodovým prejavom a pohlavnými znakmi – prijímanie](#), kapitola 3. Identifikácia, posudzovanie a reakcia na potreby žiadateľov s odlišnými SOGIESC].

Nariadenie o konaní o azyle sa výslovne týka sexuálnej orientácie a rodovej identity. V odôvodnení 17 ⁽³²⁾ sa sexuálna orientácia a rodová identita považujú za znaky, ktoré si môžu vyžadovať osobitné procesné záruky a primeranú podporu vrátane dostatočného času na zabezpečenie účinného prístupu ku konaniam a na predloženie náležitostí potrebných na zdôvodnenie žiadosti o medzinárodnú ochranu. To má okrem iného tieto dôsledky pre osobný pohovor.

Článok 13 ods. 7 písm. a) nariadenia o konaní o azyle ⁽³³⁾

Osoba, ktorá vedie pohovor:

*a) musí byť spôsobilá zohľadniť osobné a všeobecné okolnosti súvisiace so žiadosťou vrátane situácie prevládajúcej v krajine pôvodu žiadateľa, kultúrneho pôvodu žiadateľa, jeho veku, pohlavia, **rodovej identity, sexuálnej orientácie, zraniteľnosti a osobitných procesných potrieb** ⁽³⁴⁾.*

To znamená, že rozhodovač o azyle by mal mať odbornú spôsobilosť riešiť prípady žiadateľov s (pripisovanými) odlišnými SOGIESC, okrem iného prostredníctvom primeranej odbornej prípravy a znalostí a/alebo prístupu k príslušným dokumentom a informáciám (napr. interné usmernenia, informácie o krajine pôvodu atď.).

Okrem toho, a podľa článku 13 ods. 9 nariadenia o konaní o azyle, ak je to možné, azylové orgány zabezpečia, aby osoby vedúce pohovor a tlmočníci boli toho pohlavia, ktoré žiadateľ uprednostňuje, pokiaľ nemá dôvody domnievať sa, že takáto žiadosť nesúvisí s ťažkosťami

⁽³¹⁾ Článok 21 smernice o podmienkach prijímania (prepracované znenie) obsahuje neúplný zoznam kategórií žiadateľov o medzinárodnú ochranu, ktorí sa musia považovať za zraniteľné osoby, a preto môžu mať osobitné prijímacie potreby. Zatiaľ čo žiadatelia z radov LGBTIQ osôb nie sú výslovne uvedení v tomto zozname kategórií, nevylučuje sa tým možnosť, že určité skupiny žiadateľov z radov LGBTIQ osôb a/alebo jednotliví žiadatelia z radov LGBTIQ osôb o medzinárodnú ochranu sú v situácii zraniteľnosti alebo majú osobitné prijímacie potreby. Keďže kategórie zraniteľných osôb nie sú úplné, konkrétny zamestnanec v oblasti prijímania musí posúdiť každý prípad individuálne, aby identifikoval osobitné faktory, ktoré môžu spôsobiť zraniteľnosť žiadateľa z radov LGBTIQ osôb.

⁽³²⁾ Odôvodnenie 29 procedurálnej smernice (prepracované znenie).

⁽³³⁾ Článok 15 ods. 3 písm. a) procedurálnej smernice (prepracované znenie).

⁽³⁴⁾ Doplnené zvýraznenie.

žiadateľa pri predkladaní dôvodov svojej žiadosti komplexným spôsobom ⁽³⁵⁾. Pozri dokument [Praktická príručka o žiadateľoch s odlišnou sexuálnou orientáciou, rodovou identitou, rodovým prejavom a pohlavnými znakmi – postup preskúmania](#), kapitola 2. Osobitné procesné záruky.

Kvalifikačné nariadenie zahŕňa sexuálnu orientáciu aj rodovú identitu ako znaky, ktoré môžu predstavovať základ pre identifikáciu určitej sociálnej skupiny.

Článok 10 ods. 1 písm. e) druhý pododsek kvalifikačného nariadenia ⁽³⁶⁾

V závislosti od okolností v krajine pôvodu zahŕňa pojem príslušnosti k určitej sociálnej skupine uvedený v písm. d) prvého pododseku príslušnosť ku skupine založenej na spoločnej charakteristike sexuálnej orientácie. Na účely určenia príslušnosti k určitej sociálnej skupine alebo zisťovania charakteristík takejto skupiny sa venuje náležitá pozornosť aspektom týkajúcim sa rodovej príslušnosti vrátane rodovej identity a rodového vyjadrenia ⁽³⁷⁾.

Súvisiace publikácie agentúry EUAA

Ďalšie usmernenia týkajúce sa náležitostí a aspektov podmienok, ktoré musia spĺňať štátni príslušníci tretej krajiny alebo osoby bez štátnej príslušnosti na priznanie postavenia osôb s udelenou medzinárodnou ochranou, sú uvedené v dokumentoch:

- EASO, [Praktická príručka úradu EASO: Oprávnenie na medzinárodnú ochranu](#), 2018.
- EASO, [Usmernenie k príslušnosti k určitej sociálnej skupine](#), 2020.

V časti III nariadenia o riadení azylu a migrácie ⁽³⁸⁾ sú kritériá a mechanizmy na určenie členského štátu zodpovedného za preskúmanie žiadosti stanovené v hierarchickom poradí. Táto časť obsahuje aj procesné záruky pre deti bez sprievodu a ustanovenia na zachovanie celistvosti rodiny. Články 25 – 28 nariadenia obsahujú kritériá na určenie členského štátu zodpovedného za najbližších rodinných príslušníkov (ako je vymedzené v článku 2 ods. 8).

Okrem toho môže členský štát požiadať o posúdenie žiadosti iný členský štát EÚ s cieľom zlúčiť rodinu (článok 35 ods. 2 „humanitárna doložka“). Žiadatelia z radov LGBTIQ osôb nie sú výnimkou z týchto pravidiel a kritérií (odôvodnenia 48, 51, 54 a články 26 – 28). Preto pokiaľ ide o manželov alebo nezosobášených partnerov v stálom vzťahu, členské štáty majú

⁽³⁵⁾ Upozorňujeme, že článok 15 ods. 3 písm. b) procedurálnej smernice (prepracované znenie) obsahuje odlišné ustanovenie týkajúce sa pohlavia osoby vedúcej pohovor a tlmočníka: „ak je to možné, [členské štáty] zabezpečia, aby pohovor so žiadateľom viedla osoba rovnakého pohlavia, ak o to žiadateľ požiada“.

⁽³⁶⁾ Článok 10 ods. 1 písm. d) druhý pododsek [smernice Európskeho parlamentu a Rady 2011/95/EÚ o normách pre podmienky, ktoré musia spĺňať štátni príslušníci tretej krajiny alebo osoby bez štátnej príslušnosti na priznanie postavenia osôb s udelenou medzinárodnou ochranou, pre jednotné postavenie utečencov alebo osôb oprávnených na doplnkovú ochranu a pre obsah udelenej ochrany](#) (prepracované znenie) (Ú. v. EÚ L 337, 20.12.2011).

⁽³⁷⁾ Doplnené zvýraznenie.

⁽³⁸⁾ Články 8 – 11 a 16 nariadenia Dublin III obsahujú kritériá na určenie členského štátu zodpovedného za najbližších členov rodiny [ako je vymedzené v článku 2 písm. g)]. Okrem toho môže členský štát požiadať o posúdenie žiadosti iný členský štát EÚ s cieľom zlúčiť rodinu (článok 17 ods. 2 „humanitárna doložka“). Žiadatelia z radov LGBTIQ osôb nie sú výnimkou z týchto pravidiel a kritérií (pozri odôvodnenia 14 – 16 a články 8 – 11).

k partnerom alebo manželom rovnakého pohlavia pristupovať rovnako ako k partnerom alebo manželom odlišného pohlavia, s cieľom vykonávať nariadenie v súlade so základnými právami, najmä s právom na rešpektovanie súkromného a rodinného života, zásadou nediskriminácie, právami dieťaťa a právom na účinný prostriedok nápravy, ako je zakotvené v EDLP (odôvodnenia 14 – 16) a charte (články 8 – 11).

Holandsko, Štátna rada, rozhodnutie 202003555/1/V3 ⁽³⁹⁾

Holandská Štátna rada týmto rozhodnutím zdôraznila dôležitosť skúmania udržateľnosti vzťahu osôb rovnakého pohlavia.

Žiadateľka, ruská štátna príslušníčka, vstúpila do Holandska s fínskym schengenským vízom spolu so svojimi deťmi a partnerkou, kde všetci požiadali o medzinárodnú ochranu. Minister jej žiadosť nezohľadnil s tvrdením, že zodpovednosť nesie Fínsko. Okrem toho minister tvrdil, že žiadateľka nepreukázala, že má so svojou partnerkou stály vzťah. Žalobkyňa potom tvrdila, že minister mal ďalej skúmať jej vzťah a že okresný súd v Haagu takisto nesprávne posúdil, a preto nesprávne uplatnil článok 7 ods. 3 nariadenia Dublin III.

Presnejšie, podľa Štátnej rady okresný súd chybné posúdil, že minister správne považoval jej partnerku za osobu, ktorá nie je rodinným príslušníkom. Pokiaľ ide o otázku, či ide o stabilný vzťah v zmysle nariadenia Dublin III, Štátna rada rozhodla, že to treba posudzovať aj vzhľadom na okolnosti, za ktorých žiadateľka mohla svoj vzťah v krajine pôvodu konkretizovať. Vzhľadom na okolnosti, ktoré uviedla žiadateľka, ako aj na zložitú situáciu LGBTIQ osôb v Rusku, mal minister ďalej skúmať udržateľnosť vzťahu žiadateľky s jej partnerkou.

Štátna rada odvolaniu vyhovel a zrušila rozsudok okresného súdu, ako aj rozhodnutie ministra.

Nové nariadenie (EÚ) 2024/1356 ⁽⁴⁰⁾ obsahuje niekoľko ustanovení o osobách „s osobitnými potrebami“, ktoré sa môžu týkať aj LGBTIQ osôb. V odôvodnení 7 sa uvádza, že „preverovanie štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí žiadajú o medzinárodnú ochranu, by malo (...) takisto prispieť k identifikovaniu zraniteľných osôb, čím sa zaistí, že sa pri určovaní a vykonávaní príslušného konania v plnej miere zohľadnia všetky osobitné potreby“. Okrem toho sa v tom istom nariadení zavádza predbežná kontrola zraniteľnosti, ktorá „by sa mala vykonať s cieľom identifikovať osoby, v prípade ktorých existuje podozrenie, že sú zraniteľné, že sú obeťami mučenia alebo iného neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania, že sú bez štátnej príslušnosti alebo že môžu mať osobitné prijímacie alebo procesné potreby“ (odôvodnenie 37).

Nové nariadenie o krízových situáciách ⁽⁴¹⁾ zahŕňa SOGIESC ako charakteristiku, ktorú majú členské štáty osobitne zohľadniť pri relokácii.

⁽³⁹⁾ Holandsko, Štátna rada, [rozhodnutie 202003555/1/V3](#), september 2020, k dispozícii v holandčine.

⁽⁴⁰⁾ [Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady \(EÚ\) 2024/1356](#) zo 14. mája 2024, ktorým sa zavádza preverovanie štátnych príslušníkov tretích krajín na vonkajších hraniciach a ktorým sa menia nariadenia (ES) č. 767/2008, (EÚ) 2017/2226, (EÚ) 2018/1240 a (EÚ) 2019/817 (Ú. v. EÚ L, 2024/1356, 22.5.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1356/oj>).

⁽⁴¹⁾ [Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady \(EÚ\) 2024/1359](#) zo 14. mája 2024, ktorým sa riešia krízové situácie a prípady vyššej moci v oblasti migrácie a azylu, a ktorým sa mení nariadenie (EÚ) 2021/1147 (Ú. v. EÚ L, 2024/1359, 22.5.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1359/oj>).

Odôvodnenie 37 nariadenia o krízových situáciách

*Pri relokácii by sa mali v prvom rade zväžiť zraniteľné osoby, najmä ak majú osobitné prijímacie potreby v zmysle článku 24 [smernice o podmienkach prijímania (2024)] alebo potrebujú osobitné procesné záruky uvedené v článkoch 20 až 23 [nariadenia o konaní o azyle]. Podľa článku 24 [smernice o podmienkach prijímania (2024)] je pravdepodobnejšie, že žiadatelia spadajúci pod ktorúkoľvek z týchto kategórií budú mať osobitné prijímacie potreby: maloleté osoby, maloleté osoby bez sprievodu, osoby so zdravotným postihnutím, staršie osoby, tehotné ženy, **lesby, gejovia, bisexuálne, transrodové a intersexuálne osoby**, osamelí rodičia s maloletými deťmi, obeť obchodovania s ľuďmi, osoby s vážnym ochorením, osoby s duševnou poruchou vrátane posttraumatickej stresovej poruchy a osoby, ktoré boli mučené, znásilnené alebo vystavené iným závažným formám psychického, fyzického alebo sexuálneho násillia, ako sú obeť rodovo podmieneného násillia, mrzačenia ženských pohlavných orgánov, manželstiev detí alebo nútených manželstiev, alebo vystavené násilliu páchanému zo sexuálnych, **rodových**, rasistických alebo náboženských dôvodov ⁽⁴²⁾.*

V tom istom nariadení sa takisto stanovuje, že v krízových situáciách alebo v prípadoch vyššej moci by sa malo uprednostniť posudzovanie žiadostí osôb s osobitnými procesnými potrebami a/alebo s osobitnými prijímacími potrebami (odôvodnenie 41), ako aj to, že rovnaké kategórie osôb sú vylúčené z konania na hraniciach [článok 11 ods. 7 písm. a)].

1.1.1. Žiadatelia so žiadosťami založenými na SOGIESC ako členovia určitej sociálnej skupiny

Žiadatelia z radov LGBTIQ osôb boli v minulosti považovaní za osoby s charakteristikou alebo identitou, ktorá je buď nemenná, alebo taká zásadná pre ľudskú dôstojnosť, že by sa k jej zmene nemalo nútiť. Tento prvok je priamo spojený s pojmom určitá sociálna skupina.

V kvalifikačnom nariadení sa stanovujú osobitné charakteristiky, ktoré musí skupina mať, aby sa mohla považovať za určitú sociálnu skupinu.

⁽⁴²⁾ Doplnené zvýraznenie.

Článok 10 ods. 1 písm. d) kvalifikačného nariadenia – Dôvody prenasledovania

Skupina tvorí určitú sociálnu skupinu najmä v prípade, že:

... príslušníci tejto skupiny majú prirodzenú charakteristiku alebo spoločný pôvod, ktorý sa nemôže zmeniť, alebo zdieľajú charakteristiku alebo vieru, ktorá je taká základná pre identitu alebo vedomie, že osoba by nemala byť nútená, aby sa jej zriekla, a ... táto skupina má jednoznačnú identitu v príslušnej krajine, pretože je vnímaná ako odlišná od okolitej spoločnosti.

V článku 10 ods. 1 písm. d) kvalifikačného nariadenia ⁽⁴³⁾ sa určitá sociálna skupina vymedzuje na základe dvoch náležitostí, a to „základnej charakteristiky“ a „sociálneho vnímania“. Vo veciach C-199/12 až C-201/12 ([S]) ⁽⁴⁴⁾ a C-621/21 ⁽⁴⁵⁾ Súdny dvor Európskej únie vyložil tieto kritériá tak, že sa musia uplatňovať kumulatívne. Kumulatívny prístup znamená, že musia byť splnené obe kritériá uvedené vyššie, t. j. „základná charakteristika“ aj „sociálne vnímanie“. Inými slovami, nestačí preukázať, že skupina zdieľa určité (základné) charakteristiky alebo pôvod, alebo vieru. Na úrovni skupiny to musí byť viditeľné aj pre ostatných, aby bola skupina identifikovaná ako odlišná.

Poznámka k prístupu UNHCR

V tejto súvislosti treba poznamenať, že UNHCR ⁽⁴⁶⁾ neuplatňuje „kumulatívny prístup“. UNHCR stanovuje pojem určitá sociálna skupina, pričom poukazuje na to, že tieto testy nie sú kumulatívne, ale alternatívne ⁽⁴⁷⁾.

⁽⁴³⁾ Toto isté vymedzenie je uvedené v článku 10 ods. 1 písm. d) [smernice Európskeho parlamentu a Rady 2011/95/EÚ](#) z 13. decembra 2011 o normách pre podmienky, ktoré musia spĺňať štátni príslušníci tretej krajiny alebo osoby bez štátnej príslušnosti na priznanie postavenia osôb s udelenou medzinárodnou ochranou, pre jednotné postavenie utečencov alebo osôb oprávnených na doplnkovú ochranu a pre obsah udelennej ochrany (prepracované znenie) (Ú. v. EÚ L 337, 20.12.2011).

⁽⁴⁴⁾ SDEÚ, rozsudok zo 7. novembra 2013, [Minister voor Immigratie en Asiel/X, Y a Z](#), spojené veci C199/12 až C201/12, EU:C:2013:720. Zhrnutie je k dispozícii v EUAA Case Law Database (databáza judikatúry agentúry EUAA).

⁽⁴⁵⁾ SDEÚ, rozsudok zo 16. januára 2024, [WS/Intervjuirašt organ na Dăržavna agencija za bežancite pri Ministerskija savet](#), vec C-621/21, EU:C:2024:47. Zhrnutie je k dispozícii v [EUAA Case Law Database](#) (databáza judikatúry agentúry EUAA).

⁽⁴⁶⁾ UNHCR, [Guidelines on International Protection No. 9: Claims to Refugee Status based on Sexual Orientation and/or Gender Identity within the context of Article 1A\(2\) of the 1951 Convention and/or its 1967 Protocol relating to the Status of Refugees](#) (Usmernenia UNHCR o medzinárodnej ochrane č. 9: Žiadosti o priznanie postavenia utečenca na základe sexuálnej orientácie a/alebo rodovej identity v kontexte článku 1A ods. 2 dohovoru z roku 1951 a/alebo jeho protokolu z roku 1967 týkajúceho sa postavenia utečencov), 2012, ods. 45.

⁽⁴⁷⁾ Podobne aj Medzinárodná komisia právnikov uviedla, že článok 10 pôvodnej kvalifikačnej smernice by sa mohol vykladať tak, že zahŕňa alternatívny prístup, nie nevyhnutne kumulatívny prístup [pozri [X, Y and Z: a glass half full for 'rainbow refugees'? The International Commission of Jurists' observations on the judgment of the Court of Justice of the European Union in X, Y and Z v. Minister voor Immigratie en Asiel, 3 June 2014](#) (Pripomienky Medzinárodnej komisie právnikov k rozsudku Súdneho dvora Európskej únie vo veci X, Y a Z/Minister voor Immigratie en Asiel z 3. júna 2014), 3. júna 2014, s. 11 – 12.

UNHCR, Usmernenia o medzinárodnej ochrane č. 9 ⁽⁴⁸⁾

UNHCR stanovuje pojem určitá sociálna skupina takto:

Určitá sociálna skupina je skupina osôb, ktoré zdieľajú spoločnú charakteristiku inú ako to, že čelia riziku prenasledovania, alebo ktoré sú spoločnosťou vnímané ako skupina. Často ide o charakteristiku, ktorá je prirodzená, nemenná alebo iným spôsobom základná pre identitu, svedomie alebo uplatňovanie ľudských práv danej osoby.

Rozsudok Súdneho dvora EÚ vo veciach X, Y a Z predstavuje prelomové rozhodnutie o otázkach týkajúcich sa preskúmania a posúdenia žiadostí založených na SOGIESC v súvislosti s judikatúrou súvisiacou so SOGIESC na úrovni EÚ.

SDEÚ, 2013, X, Y a Z ⁽⁴⁹⁾

Táto spoločná vec sa týka troch žiadateľov-gejov o azyl v Holandsku zo Sierra Leone, Ugandy a Senegalu. V každej krajine pôvodu je homosexualita trestným činom, za ktorý hrozí trest odňatia slobody. Ich žiadosti boli zamietnuté na vnútroštátnej úrovni z dôvodu, že žiadatelia nepreukázali opodstatnenú obavu z prenasledovania z dôvodu svojej sexuálnej orientácie. Holandská štátna rada potom predložila Súdnemu dvoru Európskej únie prejudiciálne otázky.

Súdny dvor Európskej únie rozhodol, že:

- Existencia trestnoprávnej legislatívy zameranej na gejov umožňuje konštatovať, že na účely Ženevského dohovoru o právnom postavení utečencov tieto osoby tvoria určitú sociálnu skupinu alebo k nej patria.
- Hoci existencia trestnoprávnej legislatívy sama o sebe nepredstavuje prenasledovanie, trest odňatia slobody, ktorým sa trestajú homosexuálne činy a ktorý sa skutočne uplatňuje v krajine pôvodu, ktorá prijala takúto legislatívu, treba považovať za neúmerné alebo diskriminačné potrestanie, a teda predstavuje čin prenasledovania.
- Azylové orgány nemôžu odôvodnene očakávať, že žiadatelia budú v krajine pôvodu skrývať svoju sexuálnu orientáciu alebo budú prejavovať svoju sexuálnu orientáciu zdržanlivo, aby sa vyhli riziku prenasledovania.

Usmernenie o právnej analýze žiadostí založených na SOGIESC vrátane dôvodov prenasledovania je uvedené v dokumente Praktická príručka o žiadateľoch s odlišnou

⁽⁴⁸⁾ UNHCR, [Guidelines on International Protection No. 9: Claims to Refugee Status based on Sexual Orientation and/or Gender Identity within the context of Article 1A\(2\) of the 1951 Convention and/or its 1967 Protocol relating to the Status of Refugees](#) (Usmernenia UNHCR o medzinárodnej ochrane č. 9: Žiadosti o priznanie postavenia utečenca na základe sexuálnej orientácie a/alebo rodovej identity v kontexte článku 1A ods. 2 dohovoru z roku 1951 a/alebo jeho protokolu z roku 1967 týkajúceho sa postavenia utečencov), 2012.

⁽⁴⁹⁾ SDEÚ, rozsudok zo 7. novembra 2013, [Minister voor Immigratie en Asiel/X, Y a Z](#), spojené veci C199/12 až C201/12, EU:C:2013:720. Zhrnutie je k dispozícii v [EUAA Case Law Database](#) (databáza judikatúry agentúry EUAA).

sexuálnou orientáciou, rodovou identitou, rodovým prejavom a pohlavnými znakmi – postup preskúmania, kapitola 7. Právna analýza.

Súvisiaca publikácia agentúry EUAA

Ďalšie usmernenie o uplatňovaní pojmu príslušnosť k určitej sociálnej skupine sú uvedené v dokumente úradu EASO, [Usmernenie o príslušnosti k určitej sociálnej skupine](#), 2020.

1.1.2. Dôkazy v žiadostiach založených na SOGIESC

SDEÚ vo svojom rozsudku vo veci C-148/13 (A, B a C) ⁽⁵⁰⁾ uviedol, že:

- Sexuálna sebaidentifikácia nie je rozhodujúca. Údajná sexuálna orientácia teda „predstavuje vzhľadom na osobitný kontext, do ktorého patria žiadosti o azyl, len východiskový bod v procese preskúmania skutočností a okolností“.
- Používanie dôkazov, ktoré ukazujú sexuálne alebo intímne aktivity, alebo používanie stereotypných posúdení v žiadostiach založených na SOGIESC (vrátane lekárskeho testovania, ako je falometrické testovanie a vysvetľovanie sexuálnych praktík) je zakázané. Takéto dôkazy porušujú dôstojnosť a súkromie žiadateľov na základe článkov 1 a 7 charty.
- Oneskorenie pri odhaľovaní sexuality žiadateľa by mu samo o sebe nemalo byť vyčítané a poškodzovať jeho dôveryhodnosť (body 69 – 71).

Okrem toho podľa článku 10 ods. 2 kvalifikačného nariadenia pri posudzovaní, či má žiadateľ opodstatnené obavy z prenasledovania, nie je dôležité, či skutočne má charakteristiku, ktorá spôsobuje alebo vyvoláva prenasledovanie, za predpokladu, že mu takúto charakteristiku pripisuje pôvodca prenasledovania.

SDEÚ vo svojom rozsudku vo veci C-473/16 (F./Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal) ⁽⁵¹⁾ dodal, že znalecké posudky, ako napríklad projektívne testy osobnosti, by mali byť vylúčené v žiadostiach založených na SOGIESC na základe článku 7 charty (o práve na rešpektovanie súkromného a rodinného života) a princípu 18 Jogjakartských princípov ⁽⁵²⁾ (ochrana jednotlivcov pred zneužitím lekárskej starostlivosti na základe sexuálnej orientácie alebo rodovej identity).

Usmernenie o posudzovaní dôkazov a rizík v žiadostiach založených na SOGIESC je uvedené v dokumente [Praktická príručka o žiadateľoch s odlišnou sexuálnou orientáciou, rodovou identitou, rodovým prejavom a pohlavnými znakmi – postup preskúmania](#), kapitola 5. Posudzovanie dôkazov a kapitola 6. Posudzovanie rizík.

⁽⁵⁰⁾ Rozsudok SDEÚ z 2. decembra 2014, [A, B a C](#), C-148/13, EU:C:2014:2406. Zhrnutie je k dispozícii v [EUAA Case Law Database](#) (databáza judikatúry agentúry EUAA).

⁽⁵¹⁾ SDEÚ, rozsudok z 25. januára 2018, [F./Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal](#), C-473/16, EU:C:2018:36. Zhrnutie je k dispozícii v [EUAA Case Law Database](#) (databáza judikatúry agentúry EUAA).

⁽⁵²⁾ Jogjakartské princípy a Jogjakartské princípy plus 10 z 10. novembra 2017, dostupné na adrese: <http://yogyakartaprinciples.org/>.

1.2. Európsky súd pre ľudské práva a azyl

ESLP je inštitúcia **Rady Európy** zodpovedná za výklad a uplatňovanie EDLP⁽⁵³⁾, ako aj za rozhodovanie o porušovaní dohovoru zo strany štátov. EDLP podpísali a ratifikovali všetky krajiny EÚ+.

ESLP vo svojom rozsudku č. 72413/10 z roku 2013 (M.K.N./Švédsko)⁽⁵⁴⁾ po prvýkrát uznal, že žiadosti založené na sexuálnej orientácii patria do pôsobnosti EDLP, najmä článku 3.

ESLP neskôr vo svojom rozsudku z roku 2017 č. 21417/17 (I.K./Švajčiarsko)⁽⁵⁵⁾ tvrdil, že:

- sexuálna orientácia je základnou súčasťou identity osoby,
- posúdenie dôveryhodnosti žiadostí založených na SOGIESC sa musí vykonávať citlivým spôsobom,
- „odôvodnenie diskretnosti“ v žiadostiach o azyl je nevhodné, takže nezáleží na tom, či by žiadatelia so žiadosťami založenými na SOGIESC pri návrate do krajiny pôvodu konali „diskrétno“ alebo nie (bod 24).

Okrem toho ESLP vo svojich rozsudkoch č. 43987/16 a 889/19 (B a C/Švajčiarsko)⁽⁵⁶⁾ rozhodol, že riziko voči žiadateľovi s (prípísanými) odlišnými SOGIESC môže pochádzať od neštátnych subjektov (okrem iného vrátane rodinných príslušníkov), ale aj od štátnych subjektov, ako v prípade aktívne uplatňovaných právnych predpisov kriminalizujúcich a trestajúcich vzťahy medzi osobami rovnakého pohlavia.

V rozsudku č. 9912/15 (O.M./Maďarsko)⁽⁵⁷⁾, ktorý sa týkal štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý utiekol z krajiny pôvodu kvôli svojej homosexualite a následne bol zadržaný v Maďarsku, súd zdôraznil, že „orgány by mali v prvom rade postupovať s mimoriadnou starostlivosťou, aby sa predišlo situáciám, ktoré by mohli zopakovať vážnu situáciu, ktorá tieto osoby prinútila utiecť“⁽⁵⁸⁾.

⁽⁵³⁾ Rada Európy, [European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, as amended by Protocols Nos. 11, 14 and 15](#) (Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd, zmenený protokolmi č. 11, 14 a 15), 4. novembra 1950, ETS 5.

⁽⁵⁴⁾ ESLP, rozsudok z 9. decembra 2013, [M.K.N./Švédsko](#), č. 72413/10, ECLI:CE:ECHR:2013:0627JUD007241310.

⁽⁵⁵⁾ ESLP, rozsudok z 19. decembra 2017, [I.K./Švajčiarsko](#), č. 21417/17, ECLI:CE:ECHR:2017:1219DEC002141717. Zhrnutie je k dispozícii v [EUAA Case Law Database](#) (databáza judikatúry agentúry EUAA). Žiadateľ požiadal o azyl vo Švajčiarsku v roku 2012 z dôvodu, že bol v krajine pôvodu prenasledovaný z dôvodu svojej homosexuality. Jeho žiadosť bola na vnútroštátnej úrovni zamietnutá na základe toho, že jeho vyhlásenia boli rozporuplné a poskytnuté dôkazy neboli dostatočné na preukázanie jeho členstva v skupine LGBTIQ osôb alebo údajného predchádzajúceho zatknutia z dôvodu jeho homosexuality.

⁽⁵⁶⁾ Rada Európy, ESLP, [B a C/Švajčiarsko](#), č. 43987/16 a 889/19, ECLI:CE:ECHR:2020:1117JUD000088919, 17. novembra 2020. Zhrnutie je k dispozícii v [EUAA Case Law Database](#) (databáza judikatúry agentúry EUAA).

⁽⁵⁷⁾ Rozsudok ESLP z 5. júla 2016, [O.M./Maďarsko](#), č. 9912/15, ECLI:CE:ECHR:2016:0705JUD000991215. Zhrnutie je k dispozícii v [EUAA Case Law Database](#) (databáza judikatúry agentúry EUAA).

⁽⁵⁸⁾ Pre viac informácií o judikatúre ESLP týkajúcej sa žiadostí o azyl súvisiacich so SOGIESC, pozri Ferreira, N., „Cvičenie v odlúčení: Rada Európy a žiadosti o azyl menších sexuálnej orientácie“, in: Mole, R. C. M. (ed.), [Queer Migration and Asylum in Europe](#) (Migrácia a azyl queer komunity v Európe), UCL Press, 2021, s. 78-108, a ESLP, [Príručka o judikatúre Európskeho dohovoru o ľudských právach: Práva osôb LGBTI](#) (Sprievodca judikatúrou Európskeho dohovoru o ľudských právach: Práva LGBTI osôb), 2022.

Relevantná judikatúra

V databáze judikatúry agentúry EUAA môžete nájsť rôzne rozhodnutia a rozsudky vnútroštátnych súdov EÚ+ v súvislosti s odlišnými SOGIESC v oblasti azylu ⁽⁵⁹⁾.

Judikatúra: hlavné body, na ktoré treba pamätať

- Vnútroštátne rozhodnutia o žiadostiach musia byť v súlade s právom EÚ a judikatúrou Súdneho dvora Európskej únie. Rovnako musia byť v súlade s EDĽP a judikatúrou ESĽP.
- Súdny dvor Európskej únie a Európsky súd pre ľudské práva vo svojich rozhodnutiach objasnili tieto aspekty:
 - Od nikoho nemožno očakávať, že bude skrývať svoju sexuálnu orientáciu, aby sa vyhol prenasledovaniu.
 - Jednotlivci môžu byť prenasledovaní aj na základe vnímaných alebo prisudzovaných (nie skutočných) SOGIESC. Preto pri rozhodovaní o žiadosti o medzinárodnú ochranu na základe obáv z prenasledovania z dôvodu sexuálnej orientácie alebo rodovej identity nie je vždy potrebné posudzovať dôveryhodnosť sexuálnej orientácie žiadateľa.
 - Žiadosti o azyl nemožno posudzovať len na základe otázok založených na stereotypných predstavách o SOGIESC alebo na základe skúmania sexuálnych praktík žiadateľa.

⁽⁵⁹⁾ EUAA, [Case Law database](#) (databáza judikatúry).

2. Prierezový charakter v oblasti azylu

Pojem „prierezový charakter“, ktorý pôvodne vytvorila americká kritická rasová vedkyňa a aktivistka za občianske práva Dr. Kimberlé Crenshaw v roku 1989, je vymedzený ako „spôsob uvažovania o identite a jej vzťahu k moci“⁽⁶⁰⁾. Odkazuje na rôzne spôsoby, akými sa sociálne identity navzájom prekrývajú a prelínajú.

Charakteristiky odlišnosti jednotlivca sa môžu navzájom prekrývať a prelínať spôsobom, ktorý podporuje zaujatosť, a teda vytvára vrstvy marginalizácie, diskriminácie alebo zneužívania⁽⁶¹⁾.

Pokiaľ ide o azyl, žiadateľ z radov LGBTIQ osôb môže mať viaceré, prelínajúce sa identity a/alebo potreby, ktoré môžu byť relevantné pre jeho preskúmanie azylu a/alebo proces prijímania. Môže ísť napríklad o príslušníka etnickej menšiny, obeť násilia, zneužívania alebo vykorisťovania, dieťa, osobu so zdravotným postihnutím a zároveň o osobu s nekonformnými SOGIESC. V takomto prípade je prierezový charakter spôsobom, ako pochopiť komplexnosť identity žiadateľa namiesto toho, aby sme ho jednoducho označili za „žiadateľa z radov LGBTIQ osôb“. Umožňuje komplexnejšie pochopenie situácie tohto jednotlivca, pričom zohľadňuje rôzne skúsenosti a identity, ktoré tvoria jeho život.

Rôzne potreby a výzvy rôznych skupín osôb spadajúcich pod zastrešujúci pojem LGBTIQ osoby by sa mali brať do úvahy vážne, keďže osobitné potreby každej skupiny sa môžu inak prelínať s inými identitami a charakteristikami. Zvyšujú preto riziko nerovnosti, vystavenia násiliu, diskriminácie a často aj prenasledovania⁽⁶²⁾.

Pri práci so žiadateľmi z radov LGBTIQ osôb alebo pre nich je potrebná prierezová optika s cieľom dosiahnuť:

- inkluzívnejšiu a citlivejšiu tvorbu politík a komplexné a spravodlivé poskytovanie služieb, ktoré nezabúda na žiadateľov z radov LGBTIQ osôb,
- lepšie využívanie zdrojov: lepšia spolupráca zainteresovaných strán prispieva k lepšiemu pochopeniu kontextu, pomáha pri hľadaní riešení a vedie k prispôsobenejším službám pri uspokojovaní osobitných potrieb žiadateľov z radov LGBTIQ osôb.

⁽⁶⁰⁾ Crenshaw, K., „[Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Politics](#)“ (Demarginalizácia prieniku rasy a pohlavia: Kritika antidiskriminačnej doktríny, feministickej teórie a antirasistickej politiky zo strany černošskej feministky), Univerzita Chicago Legal Forum, zv. 1989, vydanie 1, článok 8.

⁽⁶¹⁾ Pozri aj UNHCR-IOM, [Foundation Topics – Workbook, Sexual Orientation, Gender Identity, Gender Expression and Sex Characteristics \(SOGIESC\) in Forced Displacement and Migration](#) [Témy nadácie – Pracovná kniha, sexuálna orientácia, rodová identita, rodové vyjadrenie a pohlavné znaky (SOGIESC) pri nútenom vysídľovaní a migrácii], september 2021, s. 8.

⁽⁶²⁾ Napríklad podľa EQUINOX-ILGA Europe, [Intersections, Diving into the FRA LGBTI II Survey Data Migrant and Racial, Ethnic and Religious Minorities Briefing](#) (Križovatky, preskúmanie údajov z prieskumu FRA LGBTI II, briefing o migrantoch a rasových, etnických a náboženských menšinách), 2023, je zrejme, že

LGBTI migranti z krajín mimo EÚ, ktorých potreby a identity sa prelínajú, čelia rôznym formám diskriminácie. Pri hľadaní práce 10,65 % z nich zažíva diskrimináciu, pričom pravdepodobnosť sa zvyšuje na 21,89 % v prípade zdravotného postihnutia, 36,31 % v prípade transrodových osôb, 26,78 % v prípade intersexuálnych osôb, 26,32 % v prípade nebinárnych osôb a zarážajúco vysokých 41,33 % v prípade transrodových mužov alebo 46,57 % v prípade transrodových žien.

Ďalšie informácie o najčastejšie sa prelínajúcich identitách a potrebách žiadateľov z radov LGBTIQ osôb sú uvedené v dokumente [Practical guide on applicants with diverse sexual orientations, gender identities, gender expressions and sex characteristics – Information note](#) (Praktická príručka o žiadateľoch s odlišnou sexuálnou orientáciou, rodovou identitou, rodovým prejavom a pohlavnými znakmi – informačná poznámka), oddiel 2.2. Prierezový charakter v oblasti azylu.

Odporúčania pre zamestnancov pracujúcich priamo so žiadateľmi

- Systematicky vedzte so žiadateľmi z odlišných skupín a s rôznymi identitami a charakteristikami (napr. vek, pohlavie, schopnosti) konzultácie, a to kolektívne aj individuálne, aby ste si vypočuli a spoznali ich konkrétne obavy a potreby.
- Pri interakcii so žiadateľom (vrátane LGBTIQ osoby) dbajte na neviditeľné a prelínajúce sa potreby a identity a uveďte si rôzne faktory a okolnosti, ktoré tvoria ich životné skúsenosti.
- Nedôverujte vždy rodinným príslušníkom, priateľom alebo známym žiadateľov z radov LGBTIQ osôb bez predchádzajúceho posúdenia ich vzťahov a záujmov. Väčšina páchatel'ov násillia a obchodovania s ľuďmi pochádza z blízkeho prostredia obete.
- Posilnite si svoje vedomosti a povedomie o otázkach týkajúcich sa rizík a výziev, ktorým čelia deti a mládež pri vysídlení, s osobitným zameraním na deti a mládež s odlišnými SOGIESC (⁶³).
- Posilnite svoje vedomosti a informovanosť o obchodovaní s ľuďmi vrátane regulačného rámca na úrovni EÚ a na vnútroštátnej úrovni, ako aj jeho vplyv a dôsledky pre obete a ich práva (⁶⁴). Podobne zvýšte svoje povedomie o štandardizovaných pracovných tokoch a postupoch (⁶⁵), ktoré sa môžu uplatňovať vo vašom pracovnom kontexte s cieľom regulovať postupy na prevenciu, identifikáciu, reakciu a/alebo ochranu obetí obchodovania s ľuďmi. Poznajete vnútroštátnu horúcu linku svojej krajiny na oznamovanie obchodovania s ľuďmi (⁶⁶).
- Posilnite svoje vedomosti a povedomie o štandardizovaných pracovných tokoch a postupoch (⁶⁷), ktoré sa môžu uplatňovať vo vašom pracovnom kontexte v súvislosti s identifikáciou, posudzovaním a reakciou na osobitné potreby a zraniteľnosť žiadateľov z radov LGBTIQ osôb vrátane postupov v najlepšom záujme a práva detí bez sprievodu na právneho zástupcu.

⁽⁶³⁾ Ďalšie informácie o týchto témach sú uvedené v dokumente agentúry FRA, [Children in migration in 2019](#) (Deti v migrácii v roku 2019), 2020. Samovzdelávacie online kurzy o deťoch pri vysídlení sú k dispozícii aj na stránke [Disaster Ready](#).

⁽⁶⁴⁾ Ďalšie informácie, skutočnosti a trendy týkajúce sa obchodovania s ľuďmi, ako aj informácie a zdroje špecifické pre danú krajinu sú k dispozícii na príslušnej webovej stránke Európskej komisie „[Together Against Trafficking in Human Beings](#)“ (Spoločne proti obchodovaniu s ľuďmi) a na osobitnej webovej stránke Úradu OSN pre drogy a kriminalitu „[Human Trafficking](#)“ (Obchodovanie s ľuďmi).

⁽⁶⁵⁾ Príkladmi takýchto postupov sú štandardné prevádzkové postupy, usmernenia, pracovné pokyny, obežníky.

⁽⁶⁶⁾ Zoznam vnútroštátnych horúcich liniek je k dispozícii na osobitnej webovej stránke Európskej komisie „[Vnútroštátne horúce linky](#)“, 8. mája 2024.

⁽⁶⁷⁾ Príkladmi takýchto postupov sú pracovné usmernenia, používateľské príručky, štandardné prevádzkové postupy, obežníky.

Odporúčania pre zamestnancov pracujúcich priamo so žiadateľmi

- Organizujte a sprostredkujte informačné stretnutia a stretnutia na zvyšovanie informovanosti o témach súvisiacich s osobitnými potrebami (vrátane obchodovania s ľuďmi, rodu, odlišných SOGIESC a práva byť bez násilia), ktoré sú zamerané na všetkých žiadateľov spôsobom primeraným kultúre a veku.
- Dávajte pozor na znaky a ukazovatele, ktoré môžu naznačovať, že žiadatelia z radov LGBTIQ osôb, s ktorými pracujete, s ktorými vediete pohovor alebo s ktorými vo všeobecnosti interagujete, môžu byť obeťmi rodovo motivovaného násilia, obchodovania s ľuďmi alebo mučenia ⁽⁶⁸⁾.
- Zlepšite svoje zručnosti a praktické znalosti absolvovaním kurzov odbornej prípravy zameraných na osobitné potreby a zraniteľnosti ⁽⁶⁹⁾.
- Udržiavajte aktualizované zoznamy kontaktov na vnútroštátne alebo regionálne orgány alebo iné relevantné organizácie (napr. organizácie občianskej spoločnosti), ktoré môžete kontaktovať, keď identifikujete žiadateľa z radov LGBTIQ osôb, ktorého potreby a identity sa prelínajú. Uistite sa, že ide o bezpečné a včasné nasmerovanie k správne mu subjektu v závislosti od potrieb a želaní danej osoby a na základe jej súhlasu.
- Obráťte sa na iné orgány a organizácie občianskej spoločnosti, ktoré sa zaoberajú týmito otázkami, a spolupracujte s nimi, aby ste sa dozvedeli viac o ich práci a problémoch, ktorým čelia ľudia, ktorým pomáhajú. Požiadajte ich o radu, ako môžete zlepšiť svoju prácu a prijať inkluzívny prístup pre všetky identity a potreby.

Podrobné usmernenie o tom, ako identifikovať a reagovať na osobitné potreby a vzájomne sa prelínajúce osobitné potreby počas rôznych fáz preskúmania žiadostí o azyl, sú uvedené v dokumente *Praktická príručka o žiadateľoch s odlišnou sexuálnou orientáciou, rodovou identitou, rodovým prejavom a pohlavnými znakmi* – postup preskúmania, kapitola 2. Osobitné procesné záruky a pri prijímaní v dokumente [Praktická príručka o žiadateľoch s odlišnou sexuálnou orientáciou, rodovou identitou, rodovým prejavom a pohlavnými znakmi – prijímanie](#), kapitola 3. Identifikácia, posudzovanie a reakcia na potreby žiadateľov s odlišnými SOGIESC.

⁽⁶⁸⁾ Znaky a ukazovatele obchodovania s ľuďmi sú k dispozícii v dokumente UNODC, [Human Trafficking Indicators](#) (Ukazovatele obchodovania s ľuďmi) a v dokumente agentúry EUAA, [Nástroj úradu EASO na identifikáciu osôb s osobitnými potrebami](#), 2016.

⁽⁶⁹⁾ Agentúra EUAA vypracovala modul odbornej prípravy o zraniteľných miestach a osobitných potrebách vrátane detí, obeť obchodovania s ľuďmi, rodovo motivovaného násilia atď., ktorý je zameraný na zamestnancov vnútroštátnych orgánov, ktorí pracujú v priamom kontakte so žiadateľmi. Okrem toho Rada Európy vytvorila online [kurz odbornej prípravy](#) o obchodovaní s ľuďmi, ktorý je verejne dostupný. Podobne Medziagentúrny stály výbor (IASC) vypracoval rozsiahly [materiál odbornej prípravy](#) o rodovo motivovanom násilí vrátane základných prvkov a o tom, ako predchádzať činom rodovo motivovaného násilia a reagovať na ne.

Odporúčania pre riadiacich pracovníkov a tvorcov politik

- Uistite sa, že interné politiky vášho orgánu chránia a podporujú osoby s odlišnými a vzájomne sa prelínajúcimi charakteristikami a/alebo identitami a zároveň podporujú ich plnohodnotnú účasť. To zahŕňa nábor osôb s odlišnými charakteristikami (napr. osôb so zdravotným postihnutím, patriacich k etnickým menšinám alebo s utečeneckým pôvodom), zabezpečenie prístupnosti pre osoby so zdravotným postihnutím, ako aj zavedenie kódexu správania s účinným mechanizmom oznamovania a sankčného rámca v prípade porušení.
- Vypracujte a šírte interné, prevádzkové pracovné toky a postupy ⁽⁷⁰⁾ týkajúce sa identifikácie, posudzovania a reakcie na osobitné potreby a zraniteľnosti vrátane osobitného zohľadnenia potrieb žiadateľov z radov LGBTIQ osôb. Zabezpečte, aby zamestnanci pracujúci priamo so žiadateľmi boli informovaní, vyškolení a uplatňovali tieto postupy pri svojej každodennej práci.
- Zabezpečte, aby zamestnanci pod vašim dohľadom/kompetenciou boli riadne vyškolení (vrátane doškoľovacích kurzov) v oblasti osobitných potrieb a zraniteľností žiadateľov v kontexte azylu (napr. deti, obeť obchodovania s ľuďmi, rodovo motivovaného násillia alebo mučenia) vrátane aspektov o osobitnej situácii a potrebách žiadateľov z radov LGBTIQ osôb ⁽⁷¹⁾. Pomôžte svojim zamestnancom prekonať a riešiť ich predsudky tým, že budete zvyšovať ich vnímanosť a podporovať ich priebežné vzdelávanie a odborný rozvoj v oblasti náležitostí týkajúcich sa SOGIESC a iných vzájomne sa prelínajúcich potrieb a identít [pozri dokument [Practical Guide on applicants with diverse sexual orientations, gender identities, gender expressions and sex characteristics — Information note](#) (Praktická príručka o žiadateľoch s odlišnou sexuálnou orientáciou, rodovou identitou, rodovým prejavom a pohlavnými znakmi – informačná poznámka), oddiel 2.1. Normy a predsudky].
- Ak je to možné a vhodné, zabezpečte, aby poskytovatelia zdravotnej starostlivosti a duševného zdravia absolvovali špecializovanú odbornú prípravu o SOGIESC. To by malo zahŕňať témy, ako je pochopenie osobitných potrieb žiadateľov z radov LGBTIQ osôb v systéme zdravotnej starostlivosti, rešpektovanie a kultúrna kompetentnosť, uvedomenie si zdravotných potrieb špecifických pre transrodové/intersexuálne osoby a riešenie homo-/bi-/trans-/intersexfóbie v zdravotníckych zariadeniach.
- Podporujte a zabezpečte integráciu a implementáciu uznávaných a účinných nástrojov na identifikáciu a riešenie osobitných potrieb a zraniteľností, ako je Istanbulský protokol ⁽⁷²⁾, do vnútroštátneho kontextu a praxe.

⁽⁷⁰⁾ Príkladmi takýchto postupov sú štandardné prevádzkové postupy, pracovné pokyny, usmernenia a obežníky.

⁽⁷¹⁾ Agentúra EUAA vypracovala a poskytuje rôzne moduly odbornej prípravy zamerané na zamestnancov pracujúcich pre vnútroštátne orgány, ktorí sú v priamom kontakte so žiadateľmi.

⁽⁷²⁾ OHCHR, [Istanbul Protocol – Manual on the Effective Investigation and Documentation of Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment](#) (Istanbulský protokol – Manuál o účinnom vyšetrowaní a dokumentácii mučenia a iného krutého, neludského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania), 2022.

Odporúčania pre riadiacich pracovníkov a tvorcov politík

- Vypracujte a vykonávajte politiky, činnosti a programy na podporu bezpečného prístupu k pracovným a odborným príležitostiam pre všetkých bez diskriminácie a s osobitným zameraním na integráciu a podporu žiadateľov z radov LGBTIQ osôb v prístupe k ich právam a príležitostiam na živobytie.
- Vytvorte bezpečné priestory pre žiadateľov z radov LGBTIQ osôb: môže to pomôcť zabezpečiť, aby sa cítili podporovaní a mali prístup k službám, ktoré potrebujú. Môže sem patriť poskytovanie zdrojov v oblasti práv LGBTIQ osôb, vytváranie skupín sociálnej podpory a poskytovanie vzdelávacích programov týkajúcich sa zdravia a duševného zdravia LGBTIQ osôb. Okrem toho môže poskytovanie prístupu k organizáciám a službám špecializovaným na LGBTIQ osoby pomôcť vytvoriť atmosféru prijatia a začlenenia. Ďalšie informácie o vytváraní bezpečných priestorov sú uvedené v kapitole [3. Inkluzívna komunikácia a vytváranie bezpečných priestorov](#).
- Vypracujte a šírte vhodné informačné materiály (letáky, videá, plagáty atď.) v rôznych jazykoch s cieľom zvýšiť informovanosť o právach a nárokoch žiadateľov z radov LGBTIQ osôb vrátane osobitných aspektov týkajúcich sa rizík a vplyvu rodovo motivovaného násillia a obchodovania s ľuďmi ⁽⁷³⁾.
- Posilnite spoluprácu a koordináciu s vnútroštátnymi orgánmi a inými relevantnými organizáciami (napr. organizáciami občianskej spoločnosti), ktoré sa zaoberajú týmito otázkami, aby ste sa dozvedeli viac o ich práci a o problémoch, ktorým čelia ľudia, ktorým pomáhajú alebo pre ktorých pracujú. Pozri aj kapitolu [6. Spolupráca a koordinácia](#).
- Vyhľadajte osvedčené postupy a iniciatívy, ktoré sa už uplatňujú v iných krajinách a kontextoch, pokiaľ ide o prácu so žiadateľmi s osobitnými potrebami a prelínajúcimi sa identitami a potrebami. Snažte sa o prijatie alebo vykonávanie takýchto osvedčených postupov, čiastočne alebo v plnom rozsahu, vo svojej vlastnej oblasti zodpovednosti.

⁽⁷³⁾ Ďalšie usmernenia a rady týkajúce sa vypracúvania informačných materiálov sa nachádzajú na portáli agentúry EUAA „[Let's Speak Asylum](#)“ (Na slovíčko o azyle), júl 2023.

3. Inkluzívna komunikácia a vytváranie bezpečných priestorov

Každý žiadateľ z radov LGBTIQ osôb má svoje vlastné osobitné potreby, charakteristiky, skúsenosti a životný príbeh. Mnohí z nich zažili vylúčenie, diskrimináciu, neviditeľnosť alebo dokonca prenasledovanie v krajine pôvodu alebo dokonca aj v krajine azylu. Preto je veľmi dôležité s nimi primerane komunikovať vo všetkých interakciách. Dôvodom je predchádzať bezpráviu, traume (alebo opätovnej traumatizácii) a zabezpečiť správne odovzdanie zamýšľaného posolstva. Podobne by všetci žiadatelia mali mať možnosť, pohodlie a istotu otvoriť sa a diskutovať o svojich obavách a citlivých otázkach bez obáv z porušenia dôvernosti alebo z negatívneho zaobchádzania pri hľadaní pomoci.

Pri odkazovaní na žiadateľov z radov LGBTIQ osôb znamená inkluzívna komunikácia formu komunikácie, ktorá je bez akýchkoľvek predsudkov, kritiky alebo diskriminácie a rešpektuje SOGIESC danej osoby. Okrem toho je dôležité používať jazyk, ktorý je potvrdzujúci a pozitívny, napríklad používať preferované meno a zámená osoby a používať jazyk, ktorý je úctivý a neurážajúci.

Ako zamestnanci pracujúci v oblasti azylu a prijímania by ste mali byť vždy pripravení a pohotoví, pokiaľ ide o prispôsobenie svojho štýlu komunikácie a používania rôznych techník na vytvorenie inkluzívneho prostredia, v ktorom sa žiadatelia môžu bezpečne podeliť o svoje osobné príbehy, ako aj o svoje potreby a problémy. Pokiaľ ide o osoby s odlišnými SOGIESC, tento typ bezpečného, dôverného, rešpektujúceho a inkluzívneho priestoru sa nazýva aj „bezpečný priestor pre LGBTIQ osoby“.

3.1. Vytváranie bezpečných priestorov

Bezpečné priestory sú oblasti, v ktorých sa žiadatelia s potenciálne osobitnými potrebami cítia akceptovaní, rešpektovaní a podporovaní, a to bez ohľadu na ich rozdiely. Môže ísť o fyzické, virtuálne alebo sociálne priestory vytvorené prostredníctvom inkluzívnych komunikačných postupov, ktoré podporujú prostredie akceptácie a porozumenia. To by mohlo zahŕňať aktívne počúvanie, otvorený dialóg a používanie jazyka a vizuálnych prostriedkov, ktoré sú úctivé a priateľské. V prostredí dôvery sa žiadatelia z radov LGBTIQ osôb cítia pohodlne, keď môžu byť sami sebou a zdieľať svoje skúsenosti bez strachu z odsudzovania alebo kritiky.

Pri neustálom úsilí o vytváranie a udržiavanie bezpečných priestorov je dôležité osvojiť si špecifické vlastnosti a postoje a riadiť sa nimi pri kontakte so žiadateľmi vrátane nasledujúcich bodov:

- **Empatia:** snažte sa pochopiť pocity alebo zážitky niekoho iného tým, že si predstavíte, aké by to bolo byť v situácii tejto osoby. Prejavy empatie a ľudský prístup v interakcii so žiadateľmi sú dôležitými prvkami budovania prostredia dôvery a prepojenia so všetkými žiadateľmi vrátane, a najmä, s LGBTIQ osobami.

- **Otvorenosť:** budte vnímaví a otvorení novým nápadom a skúsenostiam vrátane počúvania príbehov iných ľudí s úprimným záujmom. Táto schopnosť súvisí aj s prekonávaním osobných a nevedomých predsudkov [pozri dokument [Practical Guide on applicants with diverse sexual orientations, gender identities, gender expressions and sex characteristics — Information note](#) (Praktická príručka o žiadateľoch s odlišnou sexuálnou orientáciou, rodovou identitou, rodovým prejavom a pohlavnými znakmi – informačná poznámka), oddiel 2.1. Normy a predsudky].
- **Aktívne počúvanie:** presiahnite rámec jednoduchého počúvania slov, ktoré druhá osoba vyslovuje, a snažte sa pochopiť ich význam a zámer. Ku konkrétnym príkladom aktívneho počúvania môže patriť plná prítomnosť pri pohovore; prejavovanie záujmu praktizovaním očného kontaktu; prikyvovanie alebo všímanie si/využívanie neverbálnych signálov; kladenie otvorených otázok s cieľom podnietiť ďalšie odpovede; parafrázovanie a opakovanie toho, čo bolo povedané; a počúvanie s cieľom skôr porozumieť ako odpovedať ⁽⁷⁴⁾.
- **Neodsudzovanie:** rešpektujte a akceptujte pocity, skúsenosti a hodnoty iných ľudí, aj keď sa môžu líšiť od vašich vlastných.

Ďalej je uvedených niekoľko **praktických odporúčaní pre vašu prácu úradníka v oblasti azylu a prijímania**, ktoré vám pomôžu vytvoriť bezpečný a dôveryhodný priestor pre žiadateľov z radov LGBTIQ osôb.

Odporúčania pre zamestnancov

- Prihliadajte na skutočnosť, že každý, s kým sa stretnete alebo budete v kontakte, by mohol byť osobou s odlišnými SOGIESC. Preto musíte komunikovať primerane a používať rodovo neutrálny jazyk bez toho, aby ste domnievali, že niekto je heterosexuál, má určitú rodovú identitu alebo preferuje určité rodové zámeno. Medzi príklady inkluzívnej terminológie ⁽⁷⁵⁾ patrí:
 - „partner/partnerka“ alebo „manžel/manželka“ namiesto „muž/žena“;
 - „oni“ ako rodovo neutrálné zámeno.
- Keď vám žiadateľ odhalí svoje odlišné SOGIESC, mali by ste túto interakciu spracovať s rešpektom a jednoduchým spôsobom s cieľom získať informácie, ktoré sú potrebné v závislosti od situácie a kontextu. Verbálnu komunikáciu a reč tela môžete prispôbiť neutrálnemu tónu. Predpojaté reakcie môžu žiadateľovi naznačiť, že mu neponúkate bezpečný priestor.

⁽⁷⁴⁾ Ďalšie informácie a rady o komunikačných zručnostiach a aktívnom počúvaní sú uvedené aj v publikácii Heartland Alliance, [Rainbow Response: A practical guide to resettling LGBT refugees and asylees](#) (Praktická príručka o presídľovaní utečencov a žiadateľov o azyl z komunity LGBT osôb), s. 14.

⁽⁷⁵⁾ Ďalšie príklady sú uvedené v oddiele [Slovník inkluzívneho jazyka a komunikácie](#).

Odporúčania pre zamestnancov

- Vždy umožnite žiadateľovi, aby sa sám identifikoval a opísal svoju rodovú identitu a sexuálnu orientáciu. Používajte terminológiu, ktorú používa samotná osoba, aj keď nie je bežná alebo vám známa. Ak si nie ste istí, čo daný pojem znamená alebo ako ho osoba používa, opýtajte sa: „Čo pre vás tento pojem znamená?“.
- Nikomu nevnučujte pojmy. Keď sa žiadateľ podelil o svoje odlišné SOGIESC, opýtajte sa ho, či na opis svojich vlastných SOGIESC používa konkrétny pojem.
- Ak ste neúmyselne nesprávne označili rod ⁽⁷⁶⁾ žiadateľa, ospravedlňte sa a vedome sa snažte zapamätať si to. Ak zopakujete nesprávne označenie rodu, opravte sa, aby žiadateľ vedel, že rešpektujete jeho rodovú identitu.
- Neponáhľajte sa ani neprerušujte individuálne stretnutia alebo pohovory so žiadateľmi. Buďte aktívnym poslucháčom a pozitívne reagujte na všetky otázky a obavy.
- Vyhnite sa hanlivým pojmom. Ak osoba používa na opis samej seba hanlivý pojem, opýtajte sa, čo pre ňu tento pojem znamená a či používa aj iné pojmy. Môžete takisto napísať vysvetľujúcu poznámku, kde tieto informácie zaznamenáte.
- Zabezpečte súkromie a dôvernosť, najmä ak sa žiadateľ chystá alebo začal zdieľať s vami citlivé alebo osobné informácie a skúsenosti.
- Nikdy nepredpokladajte, že váš partner v dialógu rozmýšľa alebo by pristupoval k určitej situácii rovnako ako vy.
- Všímajte si výraz tváre, očný kontakt, pohyby tela a držanie tela, ale aj svoj paralingvistický prejav, napríklad tempo reči, rytmus, tón a hlasitosť hlasu.
- Vyhnite sa domnienkam založeným na vašej vedomej alebo nevedomej zaujatosti. Napríklad niekto, kto je v spoločnosti vnímaný ako žena (napr. preto, že nosí sukne alebo sa líči), sa nemusí sebaidentifikovať ako žena.
- Pokiaľ je to možné, uznajte ťažkosti/bolesti, ktoré s vami uchádzač zdieľa. Odmietavý postoj môže viesť k tomu, že sa žiadateľ uzavrie a neposkytne vám dôležité informácie.

Ďalšie usmernenie o tom, ako si vybudovať dôveru a komunikovať počas posudzovania žiadostí založených na SOGIESC, sú uvedené v dokumente [Praktická príručka o žiadateľoch s odlišnou sexuálnou orientáciou, rodovou identitou, rodovým prejavom a pohlavnými znakmi – postup preskúmania](#), oddiel 1.1. Význam dôvery.

Ďalej je uvedených niekoľko **praktických odporúčaní pre riadiacich pracovníkov a tvorcov politik**, ktoré vám pomôžu vytvoriť bezpečný a dôveryhodný priestor pre žiadateľov z radov LGBTIQ osôb. Tieto odporúčania môžete začleniť do svojich stratégií, politik a každodenných činností.

⁽⁷⁶⁾ Nesprávne označenie rodu je označenie osoby (najmä transrodovej alebo nebinárnej osoby) slovom, najmä zámenom alebo formou oslovenia, ktoré nezodpovedá jej rodovej identite.

Odporúčania pre riadiacich pracovníkov a tvorcov politik

- Vypracujte, používajte a šírte informačné materiály, ako sú letáky, plagáty alebo videá, ktoré propagujú rozmanitosť, práva LGBTIQ osôb a inklúziu. Vystavte ich na spoločných miestach alebo ich šírte digitálne (napr. na webovej stránke vašej organizácie/orgánu). Nezabudnite, že nie všetci uchádzači vedia čítať. Z tohto dôvodu by sa mali zväžiť aj vizuálne materiály alebo videá. Pozri aj oddiel [5.2. Ako poskytnúť informácie](#).
- Používajte rodovo neutrálny jazyk, ako aj obrázky a vizuálne materiály, ktoré presne odrážajú rozmanitosť komunity LGBTIQ osôb. Namiesto použitia tradičných cis a heteronormatívnych obrázkov sa snažte nájsť fotografie a videá, ktoré zahŕňajú LGBTIQ osoby.
- Zvážte vyvesenie dúhovej vlajky/symbolov a/alebo nápisov „bezpečný priestor“, ktorými vyjadrite, že ste spojenec a že poskytujete bezpečné miesto pre odhalenie ⁽⁷⁷⁾. Podobne zvážte distribúciu odznakov „Tu ste v bezpečí“ alebo „So mnou ste v bezpečí“, ktoré by zamestnanci mohli nosiť pri práci so žiadateľmi.
- Pri plánovaní a realizácii aktivít, ktoré zahŕňajú alebo podporujú účasť a zapojenie komunity (napr. diskusie v rámci cieľových skupín, komunitné štruktúry alebo zastupiteľské orgány, posudzovanie potrieb), zohľadnite rodovú rovnosť a SOGIESC.
- Zabezpečte, aby boli vo všetkých azylových úradoch a prijímacích zariadeniach k dispozícii vhodné miestnosti a priestory, ktoré zabezpečia súkromie a dôvernosť, najmä tam, kde je pravdepodobné, že dôjde k odhaleniu citlivých informácií.
- Zabezpečte rozmanité rodové zloženie zamestnancov, najmä tých, ktorí sú v priamom kontakte so žiadateľmi, ako sú registrační pracovníci, rozhodovači, tlmočníci, prijímací pracovníci a zdravotnícky personál.
- Vymenujte kontaktné osoby (alebo referenčné osoby) pre SOGIESC, aby na požiadanie alebo v prípade potreby poskytovali poradenstvo ostatným zamestnancom. Môžete takisto zväžiť zavedenie tieňových alebo koučingových programov, aby sa zamestnanci, ktorí majú menej vedomostí o SOGIESC, mohli učiť od skúsenejších kolegov.
- Zabezpečte, aby boli zamestnanci (vrátane tlmočníkov) pravidelne školení o otázkach súvisiacich so SOGIESC vrátane základnej citlivosti, rozmanitosti a kultúrneho povedomia. Ďalšie informácie o odbornej príprave sú uvedené v kapitole [5. Poskytovanie informácií, budovanie kapacít a zvyšovanie informovanosti](#).
- Ako vedúci pracovník si uvedomte, že niektorí zamestnanci nemusia byť ochotní alebo schopní prekonať svoju zaujatosť a predsudky voči všetkým alebo určitým skupinám LGBTIQ osôb. Prediskutujte všetky obavy s príslušnými zamestnancami a zvážte, že ch nenasadíte na kritické pozície, kde by takéto predsudky mohli ovplyvniť ich postoj, a teda aj ich schopnosť zaobchádzať so žiadateľmi s rešpektom a dôstojnosťou.

⁽⁷⁷⁾ Značky „Bezpečný priestor“ môžu byť umiestnené v čakacích priestoroch registračných centier, v miestnostiach/úradoch pre osobné pohovory, ako aj v prijímacích zariadeniach (napr. v poradenských priestoroch).

Odporúčania pre riadiacich pracovníkov a tvorcov politik

- Vypracujte mechanizmy sťažností a spätnej väzby. Zabezpečte, aby sa všetci žiadatelia mohli vyjadriť k poskytovaným službám a aby ich názory a spätná väzba boli riadne vypočuté a zohľadnené.

3.2. Inkluzívna komunikácia a jazyk

Ako už bolo vysvetlené (oddiel [3. Inkluzívna komunikácia a vytváranie bezpečných priestorov](#)), inkluzívna komunikácia je bez akýchkoľvek predsudkov, kritiky alebo diskriminácie a rešpektuje SOGIESC danej osoby.

Každý jazyk má svoje vlastné kultúrne špecifiká a gramatické pravidlá. Jazyky môžu byť napríklad rodové alebo rodovo neutrálne. Gramatický rod nezodpovedá ani nemôže vždy zodpovedať nášmu spôsobu vnímania sveta. Napríklad v prípade nebinárnych osôb môže byť náročné používať zámená, ktoré sú k dispozícii v ich jazykoch. Preklad medzi jazykmi s rodovými zámenami a bez nich môže byť takisto náročný, takže môže dôjsť k zámenám a chybám v preklade. Z tohto dôvodu je dôležité, aby ste pri komunikácii s konkrétnymi žiadateľmi alebo pri ich oslovovaní používali čo najvhodnejšie rodovo neutrálne pojmy. Žiadatelia by mali mať možnosť vybrať si zámená a iné rodové náležitosti podľa vlastného výberu, najmä ak sa v niektorom z používaných jazykov rozlišujú rodové zámená (alebo dokonca konjugácie).

3.2.1. Sebaidentifikácia a používanie správnych zámen

Niektoré osoby sa samy identifikujú ⁽⁷⁸⁾ ako „gej“ alebo „lesba“. Iní sa úplne vyhýbajú akýmkoľvek pojmom, ktoré by mohli opisovať ich SOGIESC. V mnohých jazykoch chýbajú špeciálne slová na opis rozmanitosti SOGIESC. Preto, hoci je dobré vedieť, ako sa rod, sexualita a rodová identita bežne definujú v Európe alebo vo vašom bližšom okolí, mali by ste si byť vedomí, že táto terminológia môže byť pre mnohé LGBTIQ osoby, ktoré pochádzajú z iných kultúr, úplne cudzia. Mnohí žiadatelia z radov LGBTIQ osôb pochádzajú zo sociokultúrneho prostredia, v ktorom na označenie LGBTIQ identity existujú len hanlivé a urážlivé pojmy. Niektorí žiadatelia nemusia poznať inú možnosť ako používať hanlivé pojmy. Môžu sa pokúsiť vymedziť svoju identitu nepriamym spôsobom, aby sa vyhli používaniu takýchto pojmov. Okrem toho niektorí žiadatelia z radov LGBTIQ osôb môžu používať pojmy v oblasti SOGIESC iným spôsobom, než ako sú všeobecne chápané ⁽⁷⁹⁾.

⁽⁷⁸⁾ Mnohí odborníci a vedci postupne začali namiesto termínu sebaidentifikácia používať pojem sebaurčenie podľa Transgender Europe (TGEU), „[TGEU-Studie zeigt: Geschlechtliche Selbstbestimmung funktioniert!](#)“ (Rodové sebaurčenie skutočne funguje! Zistenia štúdie“, 19. júna 2023 (dostupné v nemčine).

Sebaurčenie sa vzťahuje na oveľa širší pojem než je sebaidentifikácia. Sebaidentifikácia sa vzťahuje na deklarovanie rodovej identity na registračnom úrade. Je to jedna časť postupu založeného na sebaurčení. Určenie rodovej identity je však oveľa dlhší a zložitejší proces. Sebaurčenie má svoje korene aj vo feministických a domorodých bojoch a je nimi prijímané. Uznávajú ho aj kľúčové súdy pre ľudské práva.

⁽⁷⁹⁾ Napríklad žiadateľ z radov transrodových osôb môže na svoju identifikáciu použiť pojem „homosexuál“, ak je to jediný alebo prevládajúci pojem v jeho krajine pôvodu.

Okrem toho, tak ako každý iný človek, aj transrodoví, nebinárni a rodovo nekonformní ľudia chcú byť oslovení správnym zámenom, menom, pohlavím a titulom. Často sa predpokladá, že transrodové ženy používajú zámená „ona/jej“, transrodoví muži zámená „on/jemu/jeho“ a nebinárne osoby „oni/im/ich“. Ak však nepoznáte zámená, ktoré si žiadateľ, s ktorým pracujete, zvolil, alebo ak sa výslovne nezmienil o svojich preferovaných zámenách, je najlepšie sa ho zdvorilo opýtať. Otázka by mala byť položená v bezpečnom prostredí, pričom by sa mala zabezpečiť dôvernosť a nemalo by hroziť riziko odhalenia alebo zranenia osoby. V kontextoch, v ktorých sa v jazyku, ktorým sa hovorí, nepoužívajú zámená, ale rodové pojmy rešpektu, ako napríklad „sestrička“ alebo „braček“, by ste sa mali opýtať osoby, ako by chcela byť oslovená.

3.2.2. Ako byť inkluzívny v komunikácii

Inkluzívne komunikačné stratégie môžu prispieť k tomu, aby sa zraniteľní žiadatelia z radov LGBTIQ osôb cítili pohodlne so svojou vlastnou identitou. Ako pracovníci v oblasti azylu a prijímania, ktorí pracujú v teréne, by ste sa mali pri komunikácii vyhýbať akýmkoľvek konotáciám sexizmu alebo diskriminácie. Vaša komunikácia by mala spochybňovať diskriminačné štruktúry a rešpektovať rozmanitosť.

Správne kroky a nesprávne kroky v prípade inkluzívneho jazyka a komunikácie	
SPRÁVNE KROKY	NESPRÁVNE KROKY
	Nikdy nepredpokladajte niečiu rodovú identitu ani zámená.
	Keď vám niekto povie, že je v romantickom vzťahu, nepredpokladajte, že partner je „opačného“ pohlavia.
Vždy umožnite žiadateľovi, aby sa sám identifikoval vlastnými slovami. Vždy sa opýtajte, akým menom a prípadne akým zámenom a rodom chce byť žiadateľ oslovený. Ak omylom použijete nesprávne meno alebo zámeno, opravte sa a pokračujte v diskusii so žiadateľom.	Neopravujte žiadateľa a nepoučujte ho o tom, čo považujete za „správne“ používanie zámen alebo pojmov. Ak žiadateľ použije na svoju identifikáciu hanlivý pojem, neopravujte ho. Žiadateľa sa môžete opýtať, čo si pod týmto pojmom predstavuje, ale vy sami sa pokúste vyhnúť používaniu týchto pojmov. Žiadateľovi vysvetlite dôvod. Neoznačujte žiadateľa skratkou LGBTIQ, ale vypočujte si jeho príbeh alebo skúsenosti s úmyslom porozumieť mu.
Pri používaní formulárov umožnite určitú premenlivosť v súvislosti so SOGIESC (t. j. počítajte s viacerými možnosťami ako len „muž“ alebo „žena“).	

Správne kroky a nesprávne kroky v prípade inkluzívneho jazyka a komunikácie

	Na odhalenie odlišných SOGIESC nereagujte prekvapením alebo šokom.
Pri komunikácii buďte otvorený a empatický. Počúvajte a komunikujte bez kritiky alebo úsudku.	
Uistite sa, že ste žiadateľa ubezpečili o dôvernosti informácií. Ak osoba potrebuje ďalšiu pomoc a tá si vyžaduje zdieľanie jej odlišných SOGIESC s inými osobami, vysvetlite jej, kto tieto informácie dostane, a požiadajte ju o súhlas.	
Dávajte si pozor na neverbálnu komunikáciu. Gestá, držanie tela a výraz tváre môžu pôsobiť odsudzujúco alebo odmietavo.	

Slovník inkluzívneho jazyka a komunikácie

V nasledujúcej tabuľke sú uvedené niektoré návrhy ⁽⁸⁰⁾ týkajúce sa pojmov, ktoré by ste mali používať, a pojmov, ktorým by ste sa mali vyhýbať pri komunikácii so žiadateľmi. Používanie odporúčaných pojmov môže pomôcť vášmu úsiliu o inkluzívnosť a rešpektovanie rozmanitosti bez ohľadu na to, či sú takéto interakcie individuálne (napr. osobné pohovory, individuálne stretnutia pri prijímaní) alebo kolektívne (napr. materiály na poskytovanie informácií, skupinové informačné stretnutia) ⁽⁸¹⁾.

Čo nepoužívať	Čo používať
Hermafrodit	Intersexuálna osoba
Biologické pohlavie	Priradené pohlavie
Manželka/manžel	Manžel (-ka)/partner (-ka)
Priateľ/priateľka	Partner/partnerka
Dámy a páni/muži a ženy	Osoby/ludia (všetkých rodov)
Buzerant, buzík, homoš, teploška	Gej, lesba, trans/transrodová osoba
Gejovia, homosexuáli ⁽⁸²⁾	Gejovia/gej osoby
Sexuálna preferencia	Sexuálna orientácia

⁽⁸⁰⁾ Upozorňujeme, že slovník a pojmy, ktoré sú tu uvedené, sa vzťahujú na anglický jazyk ako jazyk vypracovania. V iných jazykoch môže existovať široká škála variantov a rôznych (pozitívnych, neutrálnych alebo negatívnych) významov.

⁽⁸¹⁾ Ďalšie informácie a praktické príklady týkajúce sa inkluzívnej komunikácie sú uvedené aj v dokumente IOM [Guidance on Gender Inclusive Communication](#) (Usmernenie o rodovo inkluzívnej komunikácii), jún 2021.

⁽⁸²⁾ Pojmu „homosexuáli“ v množnom čísle by sa malo vyhýbať, ak sa používa na označenie LGBTIQ osôb alebo žiadateľov nezreteľne. Zvyčajne sa vníma ako hanlivý.

Ďalej je uvedených niekoľko **praktických odporúčaní pre riadiacich pracovníkov a tvorcov politik**, ktoré vám pomôžu zabezpečiť komunikáciu inkluzívnu z hľadiska SOGIESC. Tieto odporúčania môžete začleniť do svojich stratégií, politik a každodenných činností.

Odporúčania pre riadiacich pracovníkov a tvorcov politik v oblasti komunikácie inkluzívnej z hľadiska SOGIESC

- Zabezpečte, aby začlenenie a rešpektovanie LGBTIQ osôb boli súčasťou programov budovania kapacít pre zamestnancov v oblasti azylu a prijímania. To by malo zahŕňať vzdelávanie zamestnancov v oblasti azylu o dôležitosti používania rodovo neutrálneho jazyka, pochopenia rôznych identít a orientácií v rámci komunity LGBTIQ osôb, poznania a rešpektovania práv žiadateľov z radov LGBTIQ osôb, ako aj rozpoznanie a riešenie vlastných predsudkov ⁽⁸³⁾.
- Vypracujte kódex správania a usmernenia pre zamestnancov v oblasti azylu, v ktorých sa uvedie očakávané, ako aj neakceptované správanie pri kontakte so žiadateľmi z radov LGBTIQ osôb.
- Podporte aktívne počúvanie a otvorený dialóg medzi zamestnancami v oblasti azylu a žiadateľmi z radov LGBTIQ osôb s cieľom zabezpečiť, aby ich individuálne potreby a obavy boli vypočuté a zohľadnené.
- Navrhnite a zavedte mechanizmy spätnej väzby, ktoré sú dostupné a bezpečné pre ľudí s odlišnými SOGIESC, kde môžu vyjadriť aj svoje individuálne obavy, a to aj v oblasti jazyka a komunikácie.
- Obráťte sa na miestne alebo národné organizácie a siete LGBTIQ, aby vám poskytli zoznam správnej terminológie pre SOGIESC vo vašom jazyku (ak je k dispozícii), a uistite sa, že ho vaši zamestnanci budú používať. Pri akejkoľvek kolektívnej interakcii so žiadateľmi (napr. pri poskytovaní informácií) dbajte na to, aby sa používala správna terminológia a jazyk ⁽⁸⁴⁾.

⁽⁸³⁾ Pozri aj oddiel [5.3. Budovanie kapacít zamestnancov v oblasti SOGIESC](#).

⁽⁸⁴⁾ Pozri aj oddiel [Slovník inkluzívneho jazyka a komunikácie](#).

4. Tlmočenie

V tejto kapitole sa vysvetľuje, prečo je prítomnosť citlivých a kvalifikovaných tlmočníkov, ktorí poznajú LGBTIQ osoby, rozhodujúca vo všetkých interakciách so žiadateľmi s cieľom vytvoriť bezpečné prostredie, ale aj zabezpečiť spravodlivý a primeraný proces. V tejto kapitole sa rozoberajú zručnosti, ktoré by tlmočníci mali mať, ako aj techniky, ktoré by mali uplatňovať pri tlmočení v prípadoch SOGIESC. Zahŕňa aj náležitosti a podmienky, ktoré by ste mali zohľadniť pri práci s tlmočníkmi v takýchto prípadoch. Uvedomte si, že tento oddiel je zameraný na prácu s tlmočníkmi a nie je návodom pre tlmočníkov ⁽⁸⁵⁾.

Právo žiadateľa komunikovať a byť informovaný o všetkých záležitostiach týkajúcich sa konaní o azyle a prijímaní v jazyku, ktorému rozumie, je v systéme CEAS zásadné ⁽⁸⁶⁾. Z tohto dôvodu sú tlmočníci ústredným prvkom interakcie medzi registračným pracovníkom alebo rozhodovačom, prijímacím pracovníkom a žiadateľom. Prístup k tlmočníkovi by mal byť vždy zabezpečený a žiadateľ musí byť o tomto práve informovaný počas celého konania o azyle.

Základnou zásadou pri všetkých typoch pohovorov so žiadateľmi je, že tlmočníci musia tlmočiť presne, bez doplnení, vynechaní, úprav, komentárov alebo iných prejavov (verbálnych alebo neverbálnych) ⁽⁸⁷⁾. Na to, aby tlmočník mohol presne tlmočiť, musí ovládať oba jazyky (zdrojový aj cieľový jazyk) a musí byť schopný v plnej miere pochopiť nuansy, ktoré sa skrývajú za slovami. Okrem toho by mal tlmočník dobre poznať terminológiu súvisiacu s témou, o ktorej sa pri pohovore rozpráva, a kultúrne pozadie respondenta ⁽⁸⁸⁾. Navyše úlohu môže zohrávať aj pohlavie tlmočníka, čo by sa malo zohľadniť pri výbere správneho tlmočníka na pohovor.

Pokiaľ ide o tlmočenie naratívov súvisiacich so SOGIESC, je nevyhnutné, aby tlmočník prispel k zachovaniu otvoreného a neutrálneho postoja, a to aj svojou neverbálnou komunikáciou (pozri aj oddiel [3.1. Vytváranie bezpečných priestorov](#)). Žiadateľovi to umožní, aby sa sám identifikoval a odhalil svoje SOGIESC vlastnými slovami, ktoré by mali byť presne zohľadnené v tlmočení. Prítomnosť citlivých a kvalifikovaných tlmočníkov, ktorí sú informovaní o SOGIESC, je preto rozhodujúca pre vytvorenie dôverného vzťahu v bezpečnom prostredí.

Okrem povinnosti orgánu zabezpečiť tlmočenie v jazyku, ktorému žiadateľ plne rozumie, by mal mať žiadateľ takisto právo zvoliť si pohlavie tlmočníka. Cieľom je, aby sa žiadateľ cítil pohodlne a mohol otvorene hovoriť a vysvetliť svoj príbeh. Ak nie je možné vyhovieť želaniu žiadateľa o tlmočníka určitého pohlavia, mali by sa mu vysvetliť dôvody.

⁽⁸⁵⁾ Ďalšie informácie o tlmočení v konaní o azyle sú uvedené v dokumente agentúry EUAA a Medzivládnych konzultáciách o migrácii, azyle a utečencoch (IGC), [Practical Guide on Interpretation in the Asylum Procedure](#) (Praktická príručka o tlmočení v konaní o azyle), február 2024.

⁽⁸⁶⁾ Pozri napríklad článok 8 ods. 2 a 3, článok 13 ods. 5, článok 36 ods. 3 a 4 nariadenia o konaní o azyle, článok 5 ods. 2, článok 9 ods. 5 smernice o podmienkach prijímania (2024) a článok 20 ods. 1, článok 22 ods. 4, článok 42 ods. 5 nariadenia o riadení azylu a migrácie.

⁽⁸⁷⁾ V niektorých členských štátoch sa rozlišuje medzi tlmočením pri konaní o azyle a tlmočením pri prijímaní. V prvom prípade by mal tlmočník tlmočiť obsah všetkého, čo bolo povedané, bez parafrázovania alebo používania alternatívnych výrazov a pojmov. V súvislosti s prijímaním sa od tlmočníkov (alebo skôr kultúrnych mediátorov) zvyčajne očakáva, že budú tlmočiť spôsobom, ktorý podporuje vzájomné porozumenie tým, že sa do veľkej miery zohľadnia kultúrne náležitosti. Inými slovami, kultúrny mediátor alebo tlmočník v kontexte prijímania môže byť požiadaný, aby vykonával svoje povinnosti nad rámec tlmočenia tým, že poskytuje obom stranám poradenstvo v súvislosti s vhodným kultúrnym správaním.

⁽⁸⁸⁾ Ďalšie informácie a usmernenie pre tlmočníkov sú uvedené aj v dokumente agentúry EUAA a IGC, [Practical Guide on Interpretation in the Asylum Procedure](#) (Praktická príručka o tlmočení v konaní o azyle), február 2024.

Žiadatelia môžu takisto vyjadriť uprednostnenie (alebo neuprednostnenie), pokiaľ ide o krajinu pôvodu a etnický pôvod tlmočníka⁽⁸⁹⁾. Ak je to možné, takýmto žiadostiam by sa malo vyhovieť, pretože tento faktor by mohol zohrávať dôležitú úlohu v tom, že žiadateľovi umožní cítiť sa pohodlnejšie, aby sa mohol dôkladne vyjadriť, a znížiť jeho obavy z odsúdenia, odvety alebo stigmatizácie.

Použitie kvalifikovaného tlmočníka je obzvlášť dôležité pri zaobchádzaní so žiadateľmi z radov LGBTIQ osôb. Využitie tlmočníkov, ktorí majú skúsenosti s tlmočením v prípadoch SOGIESC a poznajú príslušnú terminológiu, prispeje k zabezpečeniu kvality pohovorov a zmierneniu rizika, že žiadatelia sa budú vyhýbať poskytnutiu citlivých informácií alebo že budú (opätovne) traumatizovaní.

Odporúčania pre zamestnancov

- Vždy používajte najkvalifikovanejšieho a najkompetentnejšieho (a/alebo najskúsenejšieho) tlmočníka, ktorý je k dispozícii, a to aj v záležitostiach týkajúcich sa SOGIESC. Ak je to možné, zvážte výber tlmočníka, ktorý je vyškolený alebo má prehľad o otázkach súvisiacich so SOGIESC a o aktuálnej terminológii v oboch jazykoch.
- Snažte sa vyhovieť želaniu žiadateľa, pokiaľ ide o pohlavie tlmočníka. Ak nie je možné vyhovieť želaniu žiadateľa, mali by sa mu vysvetliť dôvody.
- Majte na pamäti kultúrne a rodovo podmienené rozdiely v neverbálnej komunikácii so žiadateľmi s odlišnými SOGIESC. Význam a používanie reči tela a neverbálneho vyjadrovania sa medzi kultúrami líši a môžu sa vyskytnúť nedorozumenia.
- Ak je to vopred známe, zvážte možnosť informovať tlmočníka o tom, že sa bude hovoriť o SOGIESC, a informujte ho o používaní terminológie. Ak tlmočník nebol vyškolený na prácu so žiadateľmi s odlišnými SOGIESC, môžete zdôrazniť význam inkluzívnej komunikácie, vytvorenia bezpečného priestoru, ako aj používania pozitívnej/neutrálnej reči tela a pozitívneho postoja.
- Počas konverzácie žiadateľa často ubezpečujte, že vy aj tlmočník máte povinnosť zachovávať mlčanlivosť, a vysvetlite mu, čo to znamená. V prípade registračných pracovníkov a rozhodovateľov si to niekedy vyžaduje kontextové vysvetlenie zo strany tlmočníka, napríklad v prípadoch, keď cieľový jazyk nemá vhodné slovo na vyjadrenie tohto pojmu. Pred kontaktom so žiadateľom si overte u tlmočníka, či je to tak aj v danom jazyku.

⁽⁸⁹⁾ Možnosť vyjadriť uprednostnenie alebo neuprednostnenie v otázke krajiny alebo etnického pôvodu tlmočníka nie je vždy možná, ani nie je praxou vo všetkých vnútroštátnych orgánoch. V prípade niektorých žiadostí, vrátane žiadostí týkajúcich sa SOGIESC, však môže mať pôvod tlmočníka vplyv na schopnosť žiadateľa poskytnúť relevantné informácie. V takýchto prípadoch by žiadateľ mohol mať možnosť túto skutočnosť označiť pre orgán, ktorý by ju mal riešiť v rozsahu svojej spôsobilosti. Pozri aj Sexual Orientation and Gender Identity Claims of Asylum: A European human rights challenge, [32 recommendations to the European Commission on the new EU LGBTI+ Equality Strategy](#) (32 odporúčaní Európskej komisie k novej stratégii EÚ pre rovnosť LGBTI+), 2020, odporúčanie č. 9.

Odporúčania pre zamestnancov

- Zabezpečte, aby sa žiadateľ cítil bezpečne a slobodne pri zdieľaní citlivých informácií, najmä ak je zrejmé, že žiadateľ a tlmočník majú spoločnú „identitu“ (napr. etnický pôvod alebo krajinu pôvodu). Žiadatelia sa môžu cítiť nepríjemne pri otvorenej diskusii o svojich SOGIESC pred tlmočníkom a nemusia odpovedať na otázky priamo.
- Neustále pozorujte a hodnotte reč tela. Z času na čas sa žiadateľa opýtajte, či sa cíti pohodlne na to, aby sa pokračovalo v pohovore/stretnutí. Ak je to potrebné a možné, navrhnete alternatívy, ako je pozastavenie, zmena harmonogramu, vymenenie tlmočníka.
- Ak si všimnete nevhodné správanie tlmočníka, mali by ste mu to čo najskôr oznámiť. Môže si to vyžadovať prerušenie pohovoru alebo iného stretnutia/interakcie a jemné upozornenie tlmočníka na problém. Ak správanie alebo situácia pretrváva, možno bude potrebné vymeniť tlmočníka.
- Počas interakcie by ste mali neustále pozorovať žiadateľa a tlmočníka, aby ste sa uistili, že sú obaja uvoľnení a komunikujú prirodzene.

Odporúčania pre riadiacich pracovníkov

- Vedzte databázu alebo register kompetentných a/alebo vyškolených tlmočníkov v oblasti SOGIESC a zabezpečte, aby zamestnanci pracujúci priamo so žiadateľmi mohli osobitne požiadať týchto tlmočníkov o ich interakciu so žiadateľmi s odlišnými SOGIESC. Uistite sa, že zamestnanci pod vašim dohľadom sú oboznámení s týmto registrom.
- Snažte sa ponúkať tlmočenie aj prostredníctvom videa, telefónu alebo iných komunikačných prostriedkov, ak to môže pomôcť žiadateľom z radov LGBTIQ osôb cítiť sa bezpečne pri rozprávaní svojho príbehu (napr. ak žiadateľ žiada o tlmočníčku, ale jediná dostupná tlmočníčka je v danom čase k dispozícii len na diaľku).
- Zabezpečte základnú odbornú prípravu tlmočníkov o otázkach súvisiacich so SOGIESC a o používaní inkluzívneho jazyka. Podporujte činnosti v oblasti odbornej prípravy a budovania kapacít, ako sú možnosti samoučenia, a sprostredkujte prístup k online modulom. Ďalšie informácie sú uvedené v oddiele [3.1. Vytváranie bezpečných priestorov](#).
- Zabezpečte, aby tlmočníci mali prístup k zoznamu správnej a rešpektujúcej terminológie v oblasti SOGIESC v jazyku krajiny azylu (ak je k dispozícii).

Odporúčania pre riadiacich pracovníkov

- Zabezpečte pravidelné doškoľovacie a hodnotiace stretnutia na posúdenie zručností a kompetencií tlmočníkov v oblasti otázok, pojmov a definícií súvisiacich so SOGIESC, ako aj v oblasti poskytovania tlmočenia žiadateľom s odlišnými SOGIESC.
- Vytvorte transparentné mechanizmy sťažností a spätnej väzby, ktoré sú bezpečné a prístupné pre osoby s odlišnými SOGIESC, ktoré by mohli poskytnúť informácie o tom, ako sa cítili počas tlmočenej interakcie, a takisto poskytnúť svoje návrhy na zlepšenie.

Osvedčený postup

- Nórske riaditeľstvo pre prisťahovalectvo (UDI) vytvorilo centralizovanú databázu tlmočníkov, ktorá je prepojená s národným registrom tlmočníkov (Nasjonalt tolkerregister). Približne 95 % tlmočníkov v databáze sú kvalifikovaní tlmočníci ⁽⁹⁰⁾, zatiaľ čo 5 % ovláda „vzácne“ jazyky, pre ktoré nie je v Nórsku možné získať oficiálnu kvalifikáciu.
- Riaditeľstvo UDI pravidelne ponúka možnosti odbornej prípravy v oblasti práce s prípadmi SOGIESC všetkým tlmočníkom registrovaným v databáze. Azyloví pracovníci aj organizácie špecializujúce sa na problematiku SOGIESC sa zúčastňujú na module odbornej prípravy ako prednášajúci a propagujú dôležitosť používania inkluzívneho jazyka. Okrem toho UDI rozdáva všetkým novoregistrovaným tlmočníkom v databáze publikáciu Organizácie pre utečencov, azyl a migráciu o základnej terminológii SOGIESC ⁽⁹¹⁾.
- Riaditeľstvo pre integráciu a rozmanitosť v Nórsku a mimovládna organizácia pre LGBTIQ ľudí z menšinového prostredia Skeiv Verden (Queer World) vytvorili filmy a glosáre v arabskom a somálskom jazyku s cieľom predstaviť pozitívne nabité slová pre queer menšiny a mládež a pre tlmočenie ústretové ku queer osobám ⁽⁹²⁾.

⁽⁹⁰⁾ V nórskej praxi tlmočníci, ktorí patria do kategórie „kvalifikovaní“, buď a) majú bakalársky titul v oblasti tlmočenia, alebo b) majú príslušné štátne povolenie, alebo c) úspešne absolvovali formálnu skúšku (dvojazyčný test pre budúcich tlmočníkov) [Tospråktesten – OsloMet](#) na Metropolitnej univerzite v Osle a môžu poskytovať tlmočnicke služby v rámci koncepcie „[Tlmočenie vo verejnej službe](#)“.

⁽⁹¹⁾ Organizácia pre utečencov, azyl a migráciu, [Sexual Orientation, Gender Identity and Gender Expression: Essential Terminology for the Humanitarian Sector](#) (Sexuálna orientácia, rodová identita a rodové vyjadrenie: Základná terminológia pre humanitárny sektor), 2016.

⁽⁹²⁾ IMDi, [Er du skeiv og trenger fine ord som kan beskrive deg på arabisk eller somalisk?](#) (Ste queer osoba a potrebujete pekné slová, ktoré by vás opisovali v arabčine alebo somálčine?), 2020 (dostupné v nórcine), k dispozícii v nórcine so špecifickým obsahom v arabčine a somálčine.

Súvisiace moduly odbornej prípravy agentúry EUAA

Agentúra EUAA ponúka modul s názvom „[Working with an interpreter](#)“ (Práca s tlmočníkom), ktorý poskytuje rozhodovateľom a prijímacím úradníkom potrebné vedomosti a zručnosti na efektívnu komunikáciu prostredníctvom tlmočníka. Jeho cieľom je tiež ponúknuť tipy a následné opatrenia na riešenie prípadných porušení kódexu správania tlmočníkom.

Tento modul sa zameriava na kritériá výberu tlmočníka, zručnosti potrebné na komunikáciu prostredníctvom tlmočníka a na to, ako riešiť náročné situácie pri komunikácii prostredníctvom tlmočníka. Venuje sa aj kódexu správania tlmočníka a poskytuje tipy, ako riešiť možné porušenia kódexu správania tlmočníkom.

Ak máte záujem zúčastniť sa školení organizovaných agentúrou EUAA, kontaktujte osobu zodpovednú za odbornú prípravu v rámci vášho orgánu s cieľom získať ďalšie informácie.

5. Poskytovanie informácií, budovanie kapacít a zvyšovanie informovanosti

Poskytovanie informácií žiadateľom o medzinárodnú ochranu je zaručené a výslovne stanovené v príslušných právnych predpisoch EÚ⁽⁹³⁾. Je dôležité informovať žiadateľov jednoduchým, netechnickým jazykom, ktorému rozumejú, a v prípade detí aj spôsobom primeraným ich veku. Informácie poskytnuté žiadateľom musia obsahovať informácie o tom, čo môžu očakávať v konaní o azyle a prijímacom konaní, ako aj o ich príslušných právach a povinnostiach.

V tejto kapitole sa podrobne rozoberá druh informácií, ktoré sa musia poskytnúť žiadateľom, s osobitným zreteľom na otázky týkajúce sa LGBTIQ, a spôsoby, akými sa im tieto informácie najlepšie poskytujú. Okrem toho sa v tejto kapitole riešia otázky týkajúce sa zviditeľnenia materiálov, budovania kapacít v oblasti SOGIESC a zvyšovania informovanosti všetkých žiadateľov o právach žiadateľov z radov LGBTIQ osôb. Táto kapitola je zameraná najmä na zamestnancov pracujúcich v oblasti azylu a prijímania, ktorí pracujú priamo so žiadateľmi. Niekoľko odporúčaní a usmernení sa však týka riadiacich pracovníkov azylových a prijímacích orgánov (ak je to uvedené).

5.1. Druh informácií

5.1.1. Medzinárodná ochrana a dôvody na udelenie azylu

Informácie o tom, čo je to medzinárodná ochrana, a o dôvodoch, ktoré môžu predstavovať dôvody na udelenie azylu, by sa mali poskytnúť čo najskôr v konaní o azyle.

Vo fáze „podania žiadosti“⁽⁹⁴⁾ by sa mali poskytnúť informácie o tom, „čo je to medzinárodná ochrana“, s vysvetlením, že vzniká vtedy, keď sa osoba nemôže vrátiť do svojej domovskej krajiny, pretože by bola vystavená riziku prenasledovania alebo vážneho bezprávia a jej krajina by ju nechránila. Riziko prenasledovania alebo vážneho bezprávia zahŕňa ohrozenie života, slobody alebo telesnej nedotknuteľnosti.

⁽⁹³⁾ Nasledujúce články a odôvodnenia sa týkajú druhu, času a spôsobu/prostriedkov poskytnutia informácií: odôvodnenie 16, článok 8 ods. 2 pododsek 5 bod 7, článok 12 ods. 1, článok 15 ods. 2, článok 23 ods. 5, článok 36 ods. 3 pododsek 4 a článok 40 ods. 2 nariadenia o konaní o azyle, odôvodnenia 12, 21, 34, článok 5, článok 9 ods. 5, článok 11 ods. 4, článok 12 ods. 5 a článok 21 ods. 2 smernice o podmienkach prijímania (2024), odôvodnenie 38 a články 19 – 20 nariadenia o riadení azylu a migrácie.

⁽⁹⁴⁾ V súlade s nariadením o konaní o azyle existujú tri kroky v prístupe ku konaniu: predloženie, registrácia a podanie žiadosti. Predloženie sa vzťahuje na akt vyjadrenia priania požiadať orgán o medzinárodnú ochranu. Žiadateľ sa preto považuje za žiadateľa s právami a povinnosťami spojenými s týmto postavením. Registrácia znamená vytvorenie záznamu o úmysle žiadateľa uchádzať sa o ochranu, čím sa zaznamenáva, že žiadateľ je žiadateľom o medzinárodnú ochranu. Podaním sa ukončí registračný postup, po ktorom sa začne postup preskúmania. Tieto procedurálne kroky nemusia nevyhnutne odrážať tri odlišné fázy. V závislosti od vnútroštátneho prostredia sa môžu tieto fázy kombinovať v jednom alebo dvoch krokoch. V praxi k tomu zvyčajne dochádza pri prvom kontakte žiadateľa s úradmi a potom nasleduje registrácia a podanie žiadosti.

V štádiu registrácie alebo podania žiadosti by sa mali poskytnúť ďalšie informácie o dvoch typoch medzinárodnej ochrany uznávaných právom EÚ (postavenie utečenca a doplnková ochrana). Presnejšie povedané, pri poskytovaní informácií o postavení utečenca je dôležité spomenúť možnosť požiadať o azyl z dôvodu opodstatnených obáv z prenasledovania v rámci dôvodov Ženevského dohovoru: rasa, náboženstvo, národnosť, politické názory alebo príslušnosť k určitej sociálnej skupine ⁽⁹⁵⁾. Pri poskytovaní týchto informácií by sa mohli jednoduchým jazykom uviesť príklady toho, čo znamená „príslušnosť k určitej sociálnej skupine“, aby to osoba lepšie pochopila, vrátane príkladov opodstatnených obáv z prenasledovania z dôvodu, že osoba je žena, osoba so zdravotným postihnutím a/alebo LGBTIQ osoba.

Hoci (pripisované) SOGIESC danej osoby môže byť hlavným alebo jedným z dôvodov, prečo táto osoba utiekla zo svojej krajiny pôvodu (a/alebo sa do nej nemôže bezpečne vrátiť), žiadatelia si nemusia byť vedomí možnosti požiadať o azyl na základe prenasledovania z dôvodu svojich SOGIESC, alebo sa nemusia cítiť oprávnení alebo bezpečne na to, aby o tom poskytli informácie v počiatočnej fáze konania. Okrem iných výziev a dôsledkov môže táto nedostatočná informovanosť viesť k neodhaleniu alebo neskorému odhaleniu, čo môže mať vplyv na možnosť uznania osoby s udelenou medzinárodnou ochranou.

Ďalšie informácie o neskorom odhalení sú uvedené v dokumente [Praktická príručka o žiadateľoch s odlišnou sexuálnou orientáciou, rodovou identitou, rodovým prejavom a pohlavnými znakmi – postup preskúmania](#), oddiel 5.2.1. Posudzovanie vyhlásení žiadateľa a oddiel 8.1. Nová žiadosť predložená v následnej žiadosti na základe SOGIESC.

Súvisiace publikácie agentúry EUAA

Dokumenty agentúr EUAA-Frontex, [Praktická príručka: Prístup ku konaniu o azyle](#), 2023, podporuje pracovníkov prvého kontaktu v ich úlohe zaručiť účinný prístup k medzinárodnej ochrane v súvislosti s prvým kontaktom, napríklad poskytovaním informácií. Táto praktická príručka obsahuje informácie o základných povinnostiach pracovníkov prvého kontaktu, právach osôb, ktoré potrebujú medzinárodnú ochranu, informácie o procesných zárukách a podpore, ktorá sa poskytuje v súvislosti s prvým kontaktom.

Cieľom príručky agentúry EUAA, [Practical Guide on Information Provision in the Asylum Procedure](#) (Praktická príručka o poskytovaní informácií pri konaní o azyle), 2024, je podporiť pracovníkov z krajín EÚ+, ktorí poskytujú informácie žiadateľom počas prístupu ku konaniu o azyle. V príručke sa uvádzajú základné zásady pri poskytovaní informácií a komunikačné techniky.

5.1.2. Procesné informácie a právna pomoc

Ako sa stanovuje v nariadení o konaní o azyle ⁽⁹⁶⁾, všetkým žiadateľom by sa mali vo veľmi počiatočnej fáze poskytnúť komplexné procesné informácie a informácie o ich právach a povinnostiach vrátane, presnejšie, práv tých žiadateľov, ktorí potrebujú osobitné procesné záruky. Pokiaľ ide o žiadateľov z radov LGBTIQ osôb, osobitné procesné záruky sa môžu týkať

⁽⁹⁵⁾ Pozri aj dokument agentúry EUAA, [Practical Guide on Information Provision in the Asylum Procedure](#) (Praktická príručka o poskytovaní informácií v konaní o azyle), 2023, oddiel 3.1.1 písm. b) Správa o poskytovaní informácií.

⁽⁹⁶⁾ Odôvodnenie 16, články 8 a 21 nariadenia o konaní o azyle.

možnosti absolvovať pohovor oddelene od manžela/manželky, partnera/partnerky alebo iných rodinných príslušníkov, práva požiadať o rozhodovača a tlmočníka preferovaného pohlavia a možnosti uprednostniť ich prípad. Takýto druh informácií by sa mal poskytovať v jednoduchom jazyku, ktorý je primeraný veku. Žiadateľom môžu byť ponúknuté konkrétne príklady s cieľom vysvetliť, ako sa tieto záruky implementujú do rôznych fáz konania o azyle. Zároveň je mimoriadne dôležité zdôrazniť zásadu dôvernosti, ktorá je základom konania o azyle ⁽⁹⁷⁾, a to čo najskôr a v počiatočných fázach konania (podanie žiadosti alebo registrácia) – to je obzvlášť dôležité pre LGBTIQ osoby vzhľadom na citlivú povahu SOGIESC a zvýšené obavy zo stigmatizácie a obťažovania.

Okrem toho sa v článku 20 nariadenia o konaní o azyle zavádza povinnosť príslušných orgánov individuálne posúdiť, či žiadateľ potrebuje osobitné procesné záruky, a to do 30 dní od podania jeho žiadosti ⁽⁹⁸⁾. Žiadatelia by mali byť včas informovaní o tom, že toto posúdenie je súčasťou konania, čo môže zahŕňať (napr. lekárske a/alebo psychosociálne vyšetrenie, záruky dôvernosti) a že jeho výsledky môžu rozhodnúť o poskytnutí osobitných procesných záruk. To je obzvlášť dôležité v prípade žiadateľov z radov LGBTIQ osôb, ktorí sa spočiatku môžu zdráhať hovoriť o svojich SOGIESC a príslušných potrebách z obáv zo stigmatizácie.

Okrem toho by žiadatelia mali byť v počiatočnej fáze konania informovaní o tom, že na to, aby mohli dostať primeranú podporu, by mali príslušným orgánom oznámiť, ak sa necítia dobre, ak potrebujú psychologickú alebo lekársku pomoc, ak zažili závažnú traumu, ako napríklad mučenie, znásilnenie a závažné formy psychického, fyzického alebo sexuálneho násillia. Podobne sú tieto náležitosti obzvlášť dôležité pre LGBTIQ osoby vzhľadom na ich osobitné okolnosti, v dôsledku ktorých sú zraniteľnejšie voči násilliu a izolácii [ďalšie informácie o prelínajúcich sa identitách a potrebách žiadateľov z radov LGBTIQ osôb sú uvedené v dokumente [Practical guide on applicants with diverse sexual orientations, gender identities, gender expressions and sex characteristics – Information note](#) (Praktická príručka o žiadateľoch s odlišnou sexuálnou orientáciou, rodovou identitou, rodovým prejavom a pohlavnými znakmi – Informačná poznámka), oddiel 2.2. Prierezový charakter v oblasti azylu].

Žiadatelia by okrem toho mali byť informovaní o svojom práve na bezplatné právne poradenstvo počas správneho konania, ako aj o svojom práve požiadať o bezplatnú právnu pomoc a zastúpenie v odvolacom konaní a o tom, ako získať prístup k týmto službám ⁽⁹⁹⁾. To, že žiadateľom z radov LGBTIQ osôb sa umožní účinný prístup k právnomu poradenstvu, im môže pomôcť pri efektívnom predkladaní žiadostí a účasti na procese preskúmania. Právne poradenstvo, pomoc a tlmočenie by mohli poskytovať aj špecializované organizácie občianskej spoločnosti alebo iné príslušné subjekty vrátane UNHCR.

Okrem toho by žiadatelia mali byť informovaní o hlavných ustanoveniach uvedených v časti III (Kritériá a mechanizmy na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti) nariadenia o riadení azylu a migrácie, najmä pokiaľ ide o ich právo na zlúčenie s inými

⁽⁹⁷⁾ Pokiaľ ide o dôvernosť, pri správe o poskytovaní informácií by sa mali zohľadniť tieto náležitosti: všetky údaje, ktoré žiadateľ poskytol príslušným orgánom, sa neposkytujú mimo orgánu bez súhlasu žiadateľa. Za určitých okolností upravených vnútroštátnymi právnymi predpismi sa môžu uplatňovať výnimky. Údaje, ktoré poskytol žiadateľ, sa za žiadnych okolností neposkytujú orgánom v krajine pôvodu.

⁽⁹⁸⁾ Konečné rozhodnutie o druhu osobitných procesných záruk prijíma rozhodujúci orgán (článok 20 ods. 4 druhý pododsek nariadenia o konaní o azyle).

⁽⁹⁹⁾ Články 16 a 17 nariadenia o konaní o azyle. Pozri aj článok 47 charty o práve na účinný prostriedok nápravy a ECRE/ELENA, [Legal Note on Access to Legal Aid in Europe](#) (Právna poznámka o prístupe k právnej pomoci v Európe), 2017.

rodinnými príslušníkmi alebo príbuznými v inom členskom štáte ⁽¹⁰⁰⁾. V závislosti od vnútroštátnej praxe a regulačného rámca to môže za určitých podmienok zahŕňať zlúčenie s manželom/manželkou alebo partnerom/partnerkou rovnakého pohlavia v inom členskom štáte. Ak sa zistia spúšťače faktory podľa nariadenia o riadení azylu a migrácie, mali by sa poskytnúť dodatočné informácie o príslušných postupoch, predbežných časových rámcoch, ako aj právach a povinnostiach žiadateľov.

5.1.3. Podmienky a postup prijímania

Ako sa stanovuje v smernici o podmienkach prijímania (2024) ⁽¹⁰¹⁾, všetkým žiadateľom by sa mali poskytnúť informácie týkajúce sa podmienok prijímania vrátane ich práv a povinností, ale aj osobitné informácie o právach osôb s osobitnými prijímacími potrebami, ktoré zahŕňajú okrem iného žiadateľov s odlišnými SOGIESC ⁽¹⁰²⁾. Tieto informácie sa musia najprv poskytnúť čo najskôr, najneskôr však do troch dní od podania žiadosti alebo v lehote na jej registráciu – v súlade s nariadením o konaní o azyle.

Okrem informácií poskytovaných v počiatočnej fáze prijímania (po príchode) je jedným z najdôležitejších náležitostí celkového procesu prijímania aj priebežné poskytovanie informácií o právach a povinnostiach žiadateľov.

Počas pobytu v prijímacom zariadení by mali byť žiadatelia okrem iného informovaní o dostupných službách a pomoci, aktivitách, školách a kurzoch vrátane tých, ktoré sú určené pre LGBTIQ osoby alebo sú pre ne osobitne dôležité. Informácie o domovom poriadku by mali zahŕňať aj povinnosti žiadateľa voči iným žiadateľom (ako je rešpektovanie rozmanitosti SOGIESC a práv LGBTI osôb) (pozri aj oddiel [5.4. Zvyšovanie informovanosti žiadateľov o SOGIESC](#)).

Žiadatelia by mali byť informovaní aj o postupoch identifikácie a posudzovania, ktoré sa uskutočňujú v rámci prijímania, ako prostriedku na identifikáciu osôb s osobitnými prijímacími potrebami a zabezpečenie prístupu k príslušným podmienkam prijímania vrátane postúpenia ich prípadu na príslušné orgány alebo iných poskytovateľov služieb ⁽¹⁰³⁾. Žiadateľom je potrebné vysvetliť, aké sú ich osobitné potreby (vrátane príkladov týchto potrieb žiadateľov s odlišnými SOGIESC), aké ďalšie služby môže žiadateľ získať v závislosti od potrieb a v súlade s vnútroštátnymi postupmi, kto je zodpovedný za poskytovanie takýchto služieb a ako sa k nim môže dostať. V prípade osôb s odlišnými SOGIESC môžu takéto osobitné podmienky prijímania zahŕňať napríklad ich právo na ubytovanie spolu s manželom/manželkou a rodinnými príslušníkmi v podmienkach, ktoré zabezpečujú súkromie, právo na osobitnú zdravotnú starostlivosť vrátane sexuálnej a reprodukčnej zdravotnej starostlivosti ⁽¹⁰⁴⁾, právo na psychologickú liečbu a starostlivosť vrátane rehabilitačných služieb a poradenstva, ak je to potrebné, právo na nepotravinovú pomoc (napr. hygienické potreby), ktoré sú v súlade s ich skutočnými potrebami.

⁽¹⁰⁰⁾ Články 19 a 25 – 28 nariadenia o riadení azylu a migrácie.

⁽¹⁰¹⁾ Odôvodnenie 12 a článok 5 smernice o podmienkach prijímania (2024).

⁽¹⁰²⁾ Článok 24 ods. 2 písm. f) smernice o podmienkach prijímania (2024).

⁽¹⁰³⁾ Ďalšie informácie o identifikácii a posudzovaní osobitných prijímacích potrieb žiadateľov z radov LGBTIQ osôb sú uvedené v dokumente agentúry EUAA, [Praktická príručka o žiadateľoch s odlišnou sexuálnou orientáciou, rodovou identitou, rodovým prejavom a pohlavnými znakmi – prijímanie](#), november 2024, kapitola 3. Identifikácia, posudzovanie a reakcia na potreby žiadateľov s odlišnými SOGIESC.

⁽¹⁰⁴⁾ Ako je vymedzené v článku 22 ods. 1 smernice o podmienkach prijímania (2024).

Okrem toho by si žiadatelia mali byť vedomí toho, že na to, aby dostali primeranú podporu, môžu akékoľvek svoje osobitné potreby nahlásiť alebo odhaliť zamestnancom v oblasti prijímania v súkromí a kedykoľvek. To môže zahŕňať osobitné potreby osôb s odlišnými SOGIESC. Zároveň by sa im malo vysvetliť, na koho sa môžu obrátiť, najmä ak existujú osobitné kontaktné/referenčné osoby pre SOGIESC (alebo pre rodovú problematiku, alebo pre zraniteľné skupiny vo všeobecnosti), ako sa na nich môžu obrátiť.

5.1.4. Informácie o organizáciách LGBTIQ

Po prvé, žiadatelia majú právo kontaktovať UNHCR a akúkoľvek inú organizáciu poskytujúcu právne poradenstvo alebo iné poradenstvo v súlade s vnútroštátnym právom a komunikovať s nimi ⁽¹⁰⁵⁾. Podobne majú žiadatelia počas prijímania právo na informácie o organizáciách alebo skupinách osôb, ktoré poskytujú špeciálnu právnu pomoc a zastúpenie, a o organizáciách, ktoré by im mohli pomôcť alebo ich informovať o dostupných podmienkach prijímania vrátane zdravotnej starostlivosti ⁽¹⁰⁶⁾. Medzi tieto organizácie môžu patriť aj tie, ktoré sa špecializujú na práva LGBTIQ osôb (organizácie LGBTIQ), a to poskytovaním právnej pomoci alebo iných druhov služieb, poradenstva alebo podpory konkrétne LGBTIQ osobám alebo žiadateľom z ich radov.

Organizácie LGBTIQ na miestnej, vnútroštátnej, regionálnej alebo medzinárodnej úrovni pravdepodobne poskytujú širokú škálu služieb a možností v prospech práv a životných podmienok LGBTIQ osôb vrátane žiadateľov o medzinárodnú ochranu. Takéto služby môžu zahŕňať poskytovanie informácií o ich právach, právne a psychosociálne poradenstvo a zastupovanie, rehabilitačné služby, odborné vzdelávanie alebo prevádzkovanie sociálnych centier alebo partnerských skupín pre osoby s odlišnými SOGIESC.

Ako prijímací pracovník alebo registračný pracovník/rozhodovač môžete priebežne získavať aktuálne informácie a kontaktné údaje o takýchto organizáciách ⁽¹⁰⁷⁾ vrátane organizácií LGBTIQ, aby ste potom žiadateľov mohli informovať o ich službách a o tom, ako sa k nim dostať. Osvedčeným postupom je aj odkázať zainteresovaných žiadateľov na takéto organizácie s ich súhlasom, ak je to v súlade s vašimi povinnosťami podľa vnútroštátneho práva alebo praxe.

5.2. Ako poskytnúť informácie

Keďže dôvody na podanie žiadosti o azyl môžu byť veľmi citlivé alebo osobné, vrátane prenasledovania spojeného so SOGIESC danej osoby, štátni príslušníci tretích krajín/osoby bez štátnej príslušnosti a žiadatelia môžu váhať s otvoreným poskytovaním informácií alebo kladením otázok. Pre prijímacích pracovníkov, rozhodovačov a registračných pracovníkov je dôležité, aby vedeli o týchto možných situáciách a aby ich pri poskytovaní informácií zohľadnili.

⁽¹⁰⁵⁾ Článok 8 ods. 4 nariadenia o konaní o azyle.

⁽¹⁰⁶⁾ Článok 5 ods. 1 smernice o podmienkach prijímania (2024).

⁽¹⁰⁷⁾ Napríklad iniciatíva Rainbow Refugees Welcome vytvorila [mapu](#), na ktorej sú zobrazené útočiská pre LGBTIQ osoby a miesta v Európe, kde boli zavedené osvedčené postupy na lepšie riešenie potrieb utečencov, ktoré sa týkajú oblasti LGBTIQ. Obdobne vytvorilo združenie ILGA Europe [zoznam kontaktov](#) (vrátane organizácií, inštitúcií, horúcich liniek pôsobiach v rôznych krajinách EÚ) pre LGBTIQ osoby utekajúce z Ukrajiny. Okrem toho má ILGA-Europe k dispozícii [zoznam](#) svojich členov v 54 krajinách Európy a Strednej Ázie, ktorý možno využiť pri identifikácii príslušných organizácií LGBTIQ pôsobiach v jednotlivých krajinách EÚ+.

Informácie sa môžu poskytovať buď individuálne, alebo kolektívne (oslovujú širšiu skupinu ľudí v rovnakom čase). Informácie môžu byť žiadateľom sprostredkované rôznymi kanálmi vrátane ústnej komunikácie, tlačенých informačných materiálov, digitálnej komunikácie a audiovizuálnych produktov.

Vo všetkých prípadoch by ste mali zabezpečiť, aby boli všetky informácie, a najmä informácie o konkrétnych právach, povinnostiach, konaní o azyle a individuálnom prípade žiadateľa, úplne a správne pochopené. Pokiaľ ide o žiadateľov z radov LGBTIQ osôb, môžete zvážiť poskytnutie informácií (čiastočne alebo úplne) na individuálnom základe (napr. prostredníctvom informačného stretnutia alebo pred osobným pohovorom alebo po ňom) z dôvodu citlivej povahy samotných SOGIESC, čo si môže vyžadovať osobitnú pozornosť a záruky dôvernosti.

Kolektívne informačné materiály, ako sú letáky, plagáty alebo videá o rozmanitosti, právach LGBTIQ, inklúzii, nediskriminácii alebo konkrétnejšie o právach žiadateľov z radov LGBTIQ osôb v kontexte azylu a mimo neho (napr. v krajine azylu), sa môžu distribuovať alebo vystavovať v príslušných oblastiach alebo priestoroch (bezpečné priestory, čakárne, miestnosti na pohovor, hygienické zariadenia/toalety, zdravotnícke priestory, zariadenia určené na zaistenie a na webových sídlach príslušných orgánov). Zároveň sa odporúča, aby sa materiály na zviditeľnenie priaznivé k LGBTIQ osobám (napr. dúhové symboly, plagáty atď.) zobrazovali pri dôverných pohovoroch a v kanceláriách alebo miestnostiach, ktoré zvyčajne slúžia na súkromné stretnutia (napr. osobné pohovory, miestnosti používané na posúdenie zraniteľnosti pri prijímaní).

Informácie by sa mali poskytnúť všetkým žiadateľom vrátane detí a dospelých bez ohľadu na to, či podávajú žiadosť individuálne alebo v rámci rodinnej skupiny, ako aj osobám v zariadeniach určených na zaistenie ⁽¹⁰⁸⁾.

A napokon, vzhľadom na to, že partnerská podpora je obzvlášť dôležitá pre LGBTIQ osoby pri migrácii a nútenom vysídľovaní, môžete podporovať žiadateľov z radov LGBTIQ osôb a pomáhať im, a to najmä v prijímacích zariadeniach, pri vytváraní vlastných komunikačných kanálov (napr. prostredníctvom mobilných aplikácií alebo sociálnych médií) s cieľom posilniť ich sieť a vymieňať si presné informácie.

V nasledujúcej tabuľke sú uvedené **praktické odporúčania** pre všetky typy odborníkov v oblasti azylu a prijímania v súvislosti s navrhovaním a vykonávaním stratégií a činností v oblasti poskytovania informácií.

⁽¹⁰⁸⁾ UNHCR, [Need to Know Guidance: Working with Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender, Intersex and Queer Persons in Forced Displacement](#) (Vysvetľujúce usmernenie: Práca s lesbami, gejmami, bisexuálnymi, transrodovými, intersexuálnymi a queer osobami pri nútenom vysídľovaní), 2021.

Odporúčania týkajúce sa poskytovania informácií

- Komunikačné a informačné materiály by mali byť navrhnuté a poskytované tak, aby zobrazovali rôzne skupiny a zdôrazňovali rozmanitosť vrátane SOGIESC. Keď sa používajú vizuály a animácie, ľudské postavy by mali byť rodovo rôznorodé a/alebo neutrálne a mali by sa vyhýbať stereotypnému zobrazovaniu mužov/žien a ľudí s odlišnými SOGIESC.
- Pri tvorbe alebo šírení brožúr a letákov, ktoré obsahujú informácie o právach LGBTIQ osôb a poskytovaných službách, musíte byť opatrní. Pri oslovovaní žiadateľov s odlišnými SOGIESC sa vyhýbajte ich odhaleniu ⁽¹⁰⁹⁾, pretože to môže viesť k stigme, obťažovaniu a diskriminácii zo strany iných žiadateľov alebo hostiteľskej komunity. Na tento účel:
 - použite neutrálne rozloženie informačných materiálov,
 - zahrňte rôzne informácie a témy, nielen so zameraním na otázky súvisiace s LGBTIQ osobami,
 - umiestnite svoj informačný materiál na rovnaké miesta ako ostatné komunikačné materiály.
- Pri poskytovaní informácií majte na pamäti význam rodovo inkluzívneho jazyka a komunikácie. Zdržte sa používania rodových (mužských alebo ženských) zámen a adjektív a namiesto toho používajte neutrálnejšie pojmy (oni/im) pri odkazovaní na akýkoľvek druh osoby (buď zamestnanca, alebo žiadateľa).
- Pri plánovaní a realizácii skupinových informačných aktivít pre žiadateľov z radov LGBTIQ osôb buďte opatrní, pretože by to mohlo viesť k odhaleniu účastníkov pred ostatnými žiadateľmi, členmi hostiteľskej komunity alebo dokonca ostatnými účastníkmi. Dôvernosc a súkromie by sa mali vždy starostlivo zvážiť. Mali by sa zaviesť záruky, ideálne po konzultácii s účastníkmi alebo (ak nie sú známi alebo k dispozícii) s inými žiadateľmi z radov LGBTIQ osôb alebo odborníkmi na otázky súvisiace s LGBTIQ (napr. s organizáciami občianskej spoločnosti alebo kontaktnými osobami pre SOGIESC v rámci orgánu). Nezabúdajte, že LGBTIQ osoby nie sú homogénnou skupinou, a preto majú rôzne potreby.

Ďalšie usmernenie o poskytovaní informácií v súvislosti s postupom preskúmania je uvedené v dokumente [*Praktická príručka o žiadateľoch s odlišnou sexuálnou orientáciou, rodovou identitou, rodovým prejavom a pohlavnými znakmi – postup preskúmania*](#), oddiel 1.1. Význam dôvery, oddiel 4.2.1. Poskytovanie informácií a oddiel 4.4. Ukončenie pohovoru.

Ďalšie usmernenie o poskytovaní informácií v súvislosti s prijímaním sú uvedené v dokumente [*Praktická príručka o žiadateľoch s odlišnou sexuálnou orientáciou, rodovou identitou, rodovým prejavom a pohlavnými znakmi – prijímanie*](#), oddiel 2.2. Zmierňovanie rizík, tabuľka 4. Poskytovanie informácií, oddiel 3.1.1. Sebaidentifikácia, tabuľka: Umožnenie sebaidentifikácie: výzvy, prekážky a odporúčania a oddiel 4.2.4. Poskytovanie informácií.

⁽¹⁰⁹⁾ Odhalenie je akt zverejnenia SOGIESC danej osoby bez jej súhlasu.

Súvisiaci nástroj agentúry EUAA

Portál agentúry EUAA „[Let's Speak Asylum](#)“ (Na slovíčko o azyle) poskytuje usmernenie a štandardizovaný súbor praktických nástrojov a vzorov na podporu krajín EÚ+ pri vykonávaní činností poskytovania informácií počas konaní o azyle, dublinského konania, prijímania a relokácie. Osobitne sa zohľadňujú osoby s osobitnými potrebami vrátane žiadateľov z radov LGBTIQ osôb. Zahŕňa aj knižnicu na poskytovanie informácií, ktorá môže používateľom pomôcť vypracovať kvalitné informačné materiály na základe osvedčených postupov a vybraných materiálov, ktoré vytvorili orgány EÚ+ a iné subjekty.

Osvedčený postup

UDI zobrazuje na obrazovkách v Národnom príchodovom centre informácie o tom, ako môžu žiadatelia získať prístup k národnej organizácii Skeiv Verden (Queer World), ktorá ponúka sociálne aktivity a individuálne poradenstvo pre príslušníkov komunity LGBTIQ osôb z menšinového prostredia vrátane žiadateľov o medzinárodnú ochranu. Informácie vrátane kontaktných údajov sa zobrazujú v rôznych jazykoch, ktorými žiadatelia hovoria.

5.2.1. Zviditeľnenie rozmanitosti a SOGIESC

Každý druh informačného materiálu, v ktorom sa vysvetľuje, čo je medzinárodná ochrana, by mal vždy obsahovať odkaz na päť dôvodov prenasledovania podľa Ženevského dohovoru, na základe ktorých sa uznáva postavenie utečenca, vrátane obavy z prenasledovania z dôvodu príslušnosti k určitej sociálnej skupine ako možný dôvod azylu. Takéto odkazy by mohli byť sprevádzané príkladmi príslušníkov určitých sociálnych skupín, napríklad osoby s odlišnými SOGIESC. Podobne, pokiaľ ide o prijímanie, by mali byť zahrnuté informácie o právach a osobitných podmienkach prijímania, ktoré by mohli využívať žiadatelia z radov LGBTIQ osôb, ako aj informácie o tom, ako k takýmto právam a službám získať prístup.

Okrem toho by sa v priestoroch prijímacích a azylových orgánov, ktoré sú prístupné žiadateľom (napr. v prijímacích zariadeniach a priestoroch, kde prebieha registrácia a pohovory), mohli umiestniť symboly LGBTIQ, ako sú dúhy alebo vlajky transrodových ľudí, aby sa podporil prvok viditeľnosti a vytvorilo bezpečné prostredie.

V prípade špeciálnych dní alebo období na zvýšenie informovanosti LGBTIQ osôb môžete zvážiť organizovanie informačných stretnutí o právach osôb s odlišnými SOGIESC alebo iné druhy opatrení a činností. Napríklad ako vyjadrenie podpory rozmanitosti SOGIESC môžete vo svojich pracovných priestoroch vyvesiť dúhovú alebo inú vlajku v Medzinárodný deň proti homofóbii, bifóbii a transfóbii (17. mája), v Deň coming outu (11. októbra), v Medzinárodný deň viditeľnosti transrodových osôb (31. marca) alebo počas podujatí Pride.

Odporúča sa, aby zamestnanci a orgány v oblasti prijímania a azylu pravidelne viedli konzultácie s organizáciami občianskej spoločnosti, UNHCR a inými príslušnými inštitúciami, ale aj so žiadateľmi z radov LGBTIQ osôb, priamo (napr. prostredníctvom diskusií v osobitných

skupinách), o najbezpečnejšom a najvhodnejšom spôsobe navrhovania a vykonávania činností v súvislosti s týmto typom poskytovania informácií.

Osvedčený postup

V Holandsku národný prijímací úrad (COA) vyvesuje dúhovú vlajku na všetkých miestach COA v Medzinárodný deň proti homofóbii, bifóbii a transfóbii a v Medzinárodný deň coming outu ⁽¹¹⁰⁾.

5.3. Budovanie kapacít zamestnancov v oblasti SOGIESC

Je mimoriadne dôležité, aby zamestnanci v oblasti azylu a prijímania poznali a boli oboznámení s pojmami, náležitosťami a potrebami špecifickými pre SOGIESC, ktoré sa týkajú ich úloh a portfólia. Veľmi dôležitý je aj postoj: byť ústretový, otvorený, empatický a neodsudzujúci voči žiadateľom s odlišnými SOGIESC.

Budovanie kapacít a posilňovanie vedomostí pracovníkov v oblasti azylu a prijímania je výslovne stanovené v procedurálnej smernici (prepracované znenie) a smernici o podmienkach prijímania (prepracované znenie) ako povinnosť pre členské štáty ⁽¹¹¹⁾.

Pokiaľ ide o **riadiacich pracovníkov a tvorcov politik** v oblasti azylu a prijímania, mali by ste zabezpečiť, aby základná odborná príprava týkajúca sa záležitostí a rozmanitosti súvisiacich so SOGIESC, najmä o náležitostiach relevantných pre odlišné SOGIESC v oblasti azylu, bola k dispozícii pre všetkých zamestnancov zapojených do konaní o azyle a do poskytovania podmienok prijímania vrátane tlmočníkov.

Zamestnanci by mali mať k dispozícii aj doškoľovacie stretnutia, a to aj preto, že pojmy, trendy a potreby súvisiace so SOGIESC predstavujú neustále sa vyvíjajúci životný proces. Uistite sa, že kurzy odbornej prípravy obsahujú usmernenia a informácie o používaní presnej terminológie. Na organizácii a sprostredkovaní takýchto kurzov odbornej prípravy sa môžu podieľať aj organizácie LGBTIQ ⁽¹¹²⁾. Ak chcete dosiahnuť dlhodobé výsledky z hľadiska budovania kapacít, môžete sa rozhodnúť pre kurzy odbornej prípravy školiťelov. Tento spôsob je obzvlášť dôležitý v agentúrach a orgánoch so značnou fluktuáciou zamestnancov.

Takáto odborná príprava by mala zahŕňať tieto oblasti:

- úvod do základných náležitostí a pojmov SOGIESC, ako aj náležitostí špecifických pre vysídlené LGBTIQ osoby,

⁽¹¹⁰⁾ COA, „[Regenboogvlaggen op de COA-locaties](https://www.coa.nl/nl/nieuws/regenboogvlaggen-op-de-coa-locaties)“ (Dúhové vlajky na miestach COA), webová stránka COA, 18. mája 2020, <https://www.coa.nl/nl/nieuws/regenboogvlaggen-op-de-coa-locaties> (dostupné v holandčine).

⁽¹¹¹⁾ Odôvodnenia 32, 42, článok 4 ods. 8, článok 13 ods. 7 bod 9 písm. a), článok 20 ods. 5 smernice procedurálnej smernice, článok 20 ods. 8, článok 25 ods. 2 písm. a), článok 26 ods. 6, článok 28 ods. 2 a článok 33 ods. 1 smernice o podmienkach prijímania (2024).

⁽¹¹²⁾ Pozri aj ORAM International, [Sexual & Gender Minority Refugees Safe Space Checklist](#) (Kontrolný zoznam bezpečných priestorov pre utečencov zo sexuálnej a rodovej menšiny), 2015.

- základný právny rámec,
- normy a riešenie podvedomých predsudkov,
- rešpektujúci a inkluzívny jazyk a komunikácia,
- vytváranie bezpečných priestorov,
- prvá reakcia na prípady násilia a zneužívania ⁽¹¹³⁾.

Špecializovaní zamestnanci (napr. sociálni pracovníci, psychológovia, zdravotnícky personál), ktorý sa podieľajú na riadení zraniteľnosti pri prijímaní (identifikácia, posudzovanie, reakcia, riadenie prípadov), by mali mať prístup k pokročilejšej odbornej príprave vrátane identifikácie príznakov a ukazovateľov zraniteľnosti, vykonávania posudzovania zraniteľnosti, ako aj riadenia jednotlivých prípadov. Podobne by mali mať registrační pracovníci a rozhodovači prístup k prispôsobenej odbornej príprave podľa svojich úloh. Relevantní pracovníci príslušných azylových orgánov a akýkoľvek lekár, psychológ alebo iný odborník, ktorý poskytuje poradenstvo v súvislosti s potrebou osobitných procesných záruk, musia byť vyškolení o rozpoznávaní znakov zraniteľnosti na strane žiadateľa, ktorý môže potrebovať osobitné procesné záruky, vrátane znakov zraniteľnosti žiadateľov s odlišnými SOGIESC.

Okrem kurzov odbornej prípravy a seminárov môžete ponúkať ďalšie možnosti a činnosti v oblasti rozvoja kapacít, napríklad:

- krátke informačné stretnutia, ktoré by viedli odborníci na LGBTIQ z organizácií občianskej spoločnosti, medzinárodných organizácií alebo iných vnútroštátnych orgánov a ktoré by boli zamerané na zamestnancov a venovali sa konkrétnym náležitostiam SOGIESC,
- šírenie informácií a materiálov na budovanie kapacít (letáky, online materiály, príručky a nástroje),
- účasť na tematických pracovných skupinách, výmenných/študijných návštevách alebo tematických stretnutiach v súvislosti s právami žiadateľov s odlišnými SOGIESC.

Súvisiace materiály odbornej prípravy

- Agentúra EUAA ponúka modul odbornej prípravy „**Žiadatelia s odlišnými SOGIESC**“ zameraný na pracovníkov v oblasti azylu a prijímania. Umožňuje odborníkovi z praxe pochopiť potenciálne výzvy a súvisiace dôsledky, s ktorými sa môžu stretnúť žiadatelia z radov LGBTIQ osôb v kontexte azylu, zhodnotiť, ako sa riešia potreby žiadateľov z radov LGBTIQ osôb v kontexte azylu, a prijať citlivý prístup k žiadateľom z radov LGBTIQ osôb ⁽¹¹⁴⁾.
- IOM a UNHCR spoločne vypracovali **komplexný balík odbornej prípravy o ochrane osôb s odlišnými SOGIESC**. Balík je určený zamestnancom organizácie, ako aj širšej humanitarnej komunite a zahŕňa širokú škálu tém vrátane terminológie, medzinárodného práva, komunikácie, ochrany, asistovaného dobrovoľného návratu a reintegrácie a určovania postavenia utečenca, pričom sa zameriava na praktické usmernenia pre úrady IOM a UNHCR a partnerské organizácie ⁽¹¹⁵⁾.

⁽¹¹³⁾ Obzvlášť dôležité pri prijímaní.

⁽¹¹⁴⁾ Modul odbornej prípravy agentúry EUAA „[Applicants with diverse SOGIESC](#)“ (Žiadatelia s odlišnými SOGIESC).

⁽¹¹⁵⁾ UNHCR-IOM, „[SOGIESC and Migration Training Package](#)“ (Balík odbornej prípravy o SOGIESC a migrácii), 2021.

- Rada Európy vytvorila samostatný online vzdelávací modul **LGBTI osoby v konaní o azyle**. Modul je verejne dostupný a zameraný na odborníkov v oblasti práva, ale môžu ho využívať aj pracovníci v oblasti azylu a prijímania a iné relevantné subjekty ⁽¹¹⁶⁾.

5.4. Zvyšovanie informovanosti žiadateľov o SOGIESC

Tento oddiel je zameraný na to, ako zvýšiť informovanosť všetkých žiadateľov (vrátane žiadateľov z radov heterosexuálnych a cisgenderových osôb) o ich správaní voči žiadateľom z radov LGBTIQ osôb.

Prijímacie orgány by mali žiadateľom poskytnúť informácie o podmienkach prijímania vrátane informácií špecifických pre ich systémy prijímania, ako aj o právach a povinnostiach žiadateľov pri prijímaní ⁽¹¹⁷⁾. Takýto typ informácií sa môže poskytovať (v zásade) písomne, ale aj ústne, napr. prostredníctvom kolektívnych alebo individuálnych informačných stretnutí. V rámci poskytovania informácií je dôležité informovať žiadateľov o práve na ochranu pred násilím a diskrimináciou, a to aj z dôvodu ich SOGIESC. V tejto súvislosti by sa mala venovať pozornosť skutočnosti, že diskriminácia na základe SOGIESC (ale aj z iných dôvodov, ako sú náboženstvo, etnický pôvod atď.) je v EÚ zakázaná ⁽¹¹⁸⁾.

Zároveň majte na pamäti, že účinnosť aktivít, politik alebo opatrení zameraných na zníženie negatívnych postojov ľudí voči LGBTIQ osobám sa líši. Závisí to od typu intervencie, okolností (miesto, čas, moment v živote ľudí atď.) a kvality realizácie. Napríklad od osôb s postavením LGBTIQ osoby, ktorým bola udelená medzinárodná ochrana, by sa mohlo požadovať, aby sa podelili o svoj príbeh so žiadateľmi, pretože by im to mohlo pomôcť vcítiť sa do ich situácie a zaujať k nim pozitívnejší postoj. Je však potrebná opatrnosť, keďže je možné, že žiadatelia nie sú schopní preukázať empatiu z viacerých dôvodov. V takom prípade môžu byť takéto intervencie kontraproduktívne, môžu spôsobiť ujmu a viesť k nebezpečným situáciám pre LGBTIQ osoby ⁽¹¹⁹⁾.

Z tohto dôvodu sa odporúča, aby sa informácie počas konania zamerali na správanie žiadateľov, ako aj na ich práva a povinnosti. Intervencie zamerané na zlepšenie negatívnych postojov žiadateľov by sa mohli lepšie realizovať po získaní postavenia medzinárodnej ochrany ako súčasť integrácie do spoločnosti.

⁽¹¹⁶⁾ Rada Európy, „[HELP course on LGBTI Persons in the Asylum Procedure](#)“ (Kurz POMOCI pre LGBTI osoby v konaní o azyle), 2023.

⁽¹¹⁷⁾ Článok 5 ods. 1 smernice o podmienkach prijímania (2024).

⁽¹¹⁸⁾ Článok 21 ods. 1 charty:

„Zakazuje sa akákoľvek diskriminácia najmä z dôvodu pohlavia, rasy, farby pleti, etnického alebo sociálneho pôvodu, genetických vlastností, jazyka, náboženstva alebo viery, politického alebo iného zmýšľania, príslušnosti k národnostnej menšine, majetku, narodenia, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie“, takisto v niekoľkých relevantných vnútroštátnych právnych predpisoch.

⁽¹¹⁹⁾ Felten, H., [Rainbows and refugees: Verkennend onderzoek naar wat werkt bij het vergroten van de acceptatie van LHBT onder vluchtelingen](#) (Dúhy a utečenci: Bádateľský výskum týkajúci sa toho, čo funguje pri zvyšovaní akceptácie utečencov z radov LGBTIQ osôb), Kennisplatform Inclusief Leven, 2016 (dostupné v holandčine).

Body, na ktoré treba pamätať

- Zabezpečte, aby všetci žiadatelia boli v skorej fáze konania o azyle informovaní o dôvodoch, na základe ktorých môžu požiadať o azyl, v jednoduchom a prístupnom jazyku. To okrem iného zahŕňa opodstatnenú obavu z prenasledovania z dôvodu príslušnosti k určitej sociálnej skupine. Pri poskytovaní informácií môžete uviesť príklady „určitých sociálnych skupín“ vrátane osôb s odlišnými SOGIESC, aby to žiadatelia lepšie pochopili.
- Ak sa pri poskytovaní informácií používa tlmočenie alebo kultúrne sprostredkovanie, uistite sa, že tlmočník pozná správne a vhodné pojmy citlivé z hľadiska rodu a SOGIESC, ktoré má používať v oboch jazykoch.
- Informujte žiadateľov so SOGIESC o existencii organizácií LGBTIQ a na požiadanie ich odporučte.
- Vypracujte informačné materiály týkajúce sa SOGIESC a zvyšovania informovanosti vo viacerých jazykoch a pre rôzne skupiny žiadateľov, ako sú deti, zdravotne postihnutí alebo negramotní ľudia. Šírte alebo vystavujte ich v rôznych formách a podľa potreby (napr. informačné stretnutia, letáky, plagáty, videá atď.).
- Podporujte zviditeľnenie SOGIESC (dúhová vlajka, symboly atď.) a vytvárajte bezpečné priestory pri práci so žiadateľmi z radov LGBTIQ osôb. Snažte sa byť otvorení, empatickí a bez predsudkov. Pozri aj oddiel [3.1. Vytváranie bezpečných priestorov](#).
- Organizujte aktivity budovania kapacít, poskytnite ich a/alebo sa na nich zúčastnite, napríklad semináre a kurzy odbornej prípravy o SOGIESC vrátane informácií o používaní presnej terminológie a zaujatí nezaujatého a empatického postoja k žiadateľom z radov LGBTIQ osôb.
- Uistite sa, že viete o osobitných procesných zárukách a osobitných potrebách žiadateľov z radov LGBTIQ osôb pri prijímaní a o tom, ako ich uplatňovať.
- Informujte všetkých žiadateľov o tom, že diskriminácia, obťažovanie, zneužívanie alebo akýkoľvek iný druh nevhodného správania v súvislosti so SOGIESC je zakázaný a porušovateľ bude vystavený sankciám a/alebo trestnému stíhaniu.
- Prijmite okamžité a náležité opatrenia vrátane oznamovania a ukladania sankcií, ak dôjde k diskriminačným alebo násilným činom proti žiadateľovi na základe jeho SOGIESC.
- Využívajte osvedčené a na dôkazoch založené metódy na zlepšenie negatívnych postojov žiadateľov voči LGBTIQ osobám, aby ste predišli ďalším ujám. Vedte konzultácie so žiadateľmi a s odborníkmi alebo organizáciami špecializujúcimi sa na LGBTIQ osoby o najvhodnejšej metodike pre každý jednotlivý prípad.

6. Spolupráca a koordinácia

Vyžaduje sa prístup viacerých zainteresovaných strán s cieľom koordinovať úsilie o to, aby sa žiadateľom s odlišnými SOGIESC umožnil prístup k ich právam a zohľadnili sa ich osobitné potreby počas celého konania o azyle. Ako už bolo uvedené, títo žiadatelia sa mohli stretnúť s rôznymi rizikami a problémami v krajine pôvodu, počas tranzitu a/alebo v hostiteľskej krajine. Nie je možné, aby jedna zainteresovaná strana bola schopná pokryť všetky relevantné potreby ochrany týchto žiadateľov (alebo ktoréhokoľvek žiadateľa). Okrem toho sú predmetné potreby často väčšie ako možnosti a zdroje, ktoré sú k dispozícii, a preto je potrebná silná spolupráca a koordinácia.

Vzhľadom na uvedené skutočnosti budeme v tejto kapitole skúmať rôzne aspekty koordinácie a spolupráce v kontexte azylu, **najmä pokiaľ ide o tvorcov politik a riadiacich pracovníkov**. Ďalej sú uvedené aj odporúčania týkajúce sa všetkých zúčastnených subjektov a funkcií v oblasti azylu.

Na vnútroštátnej úrovni sú rôzne zainteresované strany zapojené v rôznych fázach azylu vrátane tvorby politik, tvorby právnych predpisov, rozhodovania a na prevádzkovej úrovni. Zapojené môžu byť aj zainteresované strany, ktoré sa zaoberajú ochranou hraníc (pozemných, vzdušných a námorných) a na regionálnej úrovni (napr. administratívne regióny, spolkové krajiny a provincie). Podobne vo viacerých členských štátoch sú za konanie o azyle a prijímanie zodpovedné dva rôzne orgány. Konkrétnejšie, k niekoľkým príkladom zainteresovaných strán, ktoré by boli zvyčajne zapojené do koordinácie a spolupráce, patria azylové a prijímacie orgány, miestne orgány, sociálni pracovníci, zdravotnícki pracovníci, organizácie občianskej spoločnosti, pohraničná stráž, polícia, akademická obec, organizácie pre ľudské práva a think tanky.

V súvislosti s azylom môžete často pracovať na rôznych úrovniach zapojenia. Je dôležité identifikovať príslušné zainteresované strany, ktoré vám môžu umožniť dosiahnuť riešenia na adresovanie potrieb žiadateľov s odlišnými SOGIESC. Na vyššej úrovni, t. j. pri tvorbe politiky a legislatívy by sa malo vychádzať z dôkazov a mali by sa riešiť osobitné potreby, výzvy a skutočnosti žiadateľov s odlišnými SOGIESC. Takéto úsilie by mohla podporiť judikatúra, výskum, správy a odporúčania príslušných zmlúv OSN ⁽¹²⁰⁾.

Nasledujúce úvahy sa týkajú **riadiacich pracovníkov** a ich cieľom je podporiť koordináciu a spoluprácu na rôznych úrovniach v kontexte azylu.

- **Budovanie kapacít (odborná príprava).** Môžete podporovať, organizovať a sprostredkovať odbornú prípravu a príležitosti na budovanie kapacít pre zamestnancov, najmä pri priamej práci so žiadateľmi. Takéto iniciatívy na budovanie kapacít môžu zahŕňať aj iných partnerov (buď ako sprostredkovateľov, alebo ako účastníkov), ako sú agentúry, orgány alebo iné organizácie špecializované na SOGIESC a/alebo osoby s osobitnými potrebami v oblasti azylu. Rôzne materiály odbornej

⁽¹²⁰⁾ Napríklad Úrad vysokého komisára OSN pre ľudské práva, [Independent Expert on sexual orientation and gender identity](#) (nezávislý expert na sexuálnu orientáciu a rodovú identitu), vypracoval v rámci svojho mandátu rôzne odporúčania týkajúce sa toho, ako by štáty mali umožniť, aby sa v právnych predpisoch a politike zabránilo diskriminácii LGBTIQ osôb, a to aj v kontexte nútenej migrácie.

prípravy sú k dispozícii online (vlastným tempom) spolu s ďalšími materiálmi, ktoré poskytuje agentúra EUAA, medzinárodné organizácie, regionálne a vnútroštátne subjekty a organizácie občianskej spoločnosti ⁽¹²¹⁾. Zvážte dôležitosť účasti zamestnancov na doškoloňovacích kurzoch odbornej prípravy a buďte opatrní, aby ste zabránili prekryvaniu činností odbornej prípravy (pokiaľ ide o témy), pretože by to mohlo mať negatívny vplyv na výkonnosť a blaho zamestnancov.

- **Spoločná výmena informácií.** Informujte miestne orgány a iné miestne subjekty o opatreniach, ktoré podporujú práva a blaho žiadateľov s odlišnými SOGIESC, zvyšujte informovanosť o kľúčových otázkach týkajúcich sa týchto žiadateľov a identifikujte potenciálne synergie s inými zainteresovanými stranami. Okrem toho a bez toho, aby boli dotknuté zákony a iné právne predpisy o ochrane údajov, by ste mali vytvoriť a udržiavať systém, ktorý umožňuje nepretržitú výmenu informácií, ktoré je potrebné poznať, medzi azylovými a prijímacími orgánmi, aby boli riziká, zraniteľnosti a potreby identifikované a riadené včas a komplexným spôsobom.
- **Identifikácia potrieb a výziev.** Identifikujte nedostatky, výzvy, prekryvania a prekážky v postupoch týkajúcich sa žiadateľov s odlišnými SOGIESC a zaveďte politiky a činnosti na ich riešenie, v prípade potreby zapojte aj iné príslušné orgány a subjekty.
- **Mapovanie dostupných služieb a zdrojov.** Organizácie na vnútroštátnej alebo miestnej úrovni sú často kompetentné alebo majú zdroje na podporu poskytovania služieb alebo riadenia prípadov v súvislosti so žiadateľmi s odlišnými SOGIESC. Je dôležité identifikovať tieto subjekty a ich príslušné odborné oblasti a zdroje, aby to bolo jasné všetkým zainteresovaným stranám vrátane žiadateľov ⁽¹²²⁾.
 - **Zapojte všetky relevantné subjekty.** Komunikujte s miestnymi subjektmi (napr. organizáciami občianskej spoločnosti, ktoré sa zaoberajú problematikou SOGIESC), obcami a súkromným sektorom s cieľom zabezpečiť, aby boli vypočítané ich obavy a priority. Diskutujte o spoločných oblastiach práce a spolupráce so všetkými príslušnými subjektmi.
 - Zriadte **koordinačné mechanizmy** s príslušnými zainteresovanými stranami. Takéto mechanizmy by mohli mať formát pracovných skupín alebo pravidelných stretnutí so zameraním na tému práce s osobami s odlišnými SOGIESC v kontexte azylu, prípadne by mohli túto tému zahŕňať ⁽¹²³⁾.

V tabuľke sú uvedené ďalšie odporúčania a praktické tipy, ako podporovať synergie, spoluprácu a koordináciu so zameraním na rôzne kľúčové subjekty a zamestnancov v oblasti azylu.

⁽¹²¹⁾ Ďalšie informácie o odbornej príprave a budovaní kapacít sú uvedené v oddiele [5.3. Budovanie kapacít zamestnancov v oblasti SOGIESC](#).

⁽¹²²⁾ Napríklad ARDHIS vytvoril [mapu](#) s viacerými európskymi združeniami, ktoré môžu pomôcť žiadateľom z radov LGBTIQ osôb pri podávaní žiadostí. Okrem toho môžete nájsť príslušné organizácie podľa krajín aj v [ILGA – Europe Membership Mapping](#) (ILGA – Mapovanie členstiev v Európe). Okrem toho agentúra EUAA vytvorila interaktívnu vizualizáciu s názvom „[Who is Who in International Protection in the EU+: Civil Society Organisations](#)“ (Kto je kto v oblasti medzinárodnej ochrany v krajinách EÚ+: organizácie občianskej spoločnosti). Predstavuje organizácie občianskej spoločnosti v krajinách EÚ+, ktoré sa priamo podieľajú na poskytovaní služieb v rámci azylových a prijímacích systémov.

⁽¹²³⁾ Príkladom takejto koordinácie je spolupráca agentúry Fedasil s IOM a organizáciami občianskej spoločnosti pri budovaní kapacít a prekonávaní problémov spojených s tabu a zvyšovaním informovanosti o otázkach LGBTIQ.

Odporúčania pre tvorcov politík

- Vymieňajte si informácie a údaje o SOGIESC v oblasti azylu a identifikujte spoločné problémy, ktoré vyvolávajú obavy, s príslušnými orgánmi a organizáciami vrátane organizácií občianskej spoločnosti s cieľom plánovať a koordinovať účinné politické a regulačné reformy v tejto oblasti.
- Podporujte úsilie o obhajobu a iniciujte reformu právnych predpisov (t. j. zlepšenie azylového systému), ktoré podporujú skutočné uplatňovanie vysokých štandardov v oblasti azylu a prijímania a uplatňovanie práv žiadateľov s odlišnými SOGIESC počas celého azylového procesu.
- Podporujte preskúvanie riadenia prípadov a budovanie kapacít tvorcov politík v spolupráci s inštitúciami a agentúrami, ktoré sa špecializujú na SOGIESC.

Odporúčania pre riadiacich pracovníkov

- Koordinujte sa a spolupracujte s príslušnými orgánmi, organizáciami a inými inštitúciami s cieľom zlepšiť služby na základe spätnej väzby získanej od žiadateľov prostredníctvom zavedených mechanizmov spätnej väzby.
- Naplánujte informačné stretnutia na vybrané relevantné témy pre žiadateľov s odlišnými SOGIESC a pozvite na ne ďalšie štátne subjekty, medzinárodné/regionálne organizácie a organizácie občianskej spoločnosti zaoberajúce sa touto témou.
- Organizujte podujatia na budovanie tímu pre zamestnancov azylových/prijímacích zariadení. Pozvite ďalších partnerov, aby sa zapojili do vybraných činností s cieľom podporiť spoluprácu, koordináciu a tímovú prácu.
- Vytvorte synergie s príslušnými zainteresovanými stranami s cieľom spoločne obhajovať zdroje (finančné, ľudské zdroje) alebo spojiť sily pri identifikácii možností financovania s cieľom zlepšiť podmienky v azylových/prijímacích zariadeniach.

Užitočné odkazy

V rámci projektu SOGICA bola vytvorená osobitná sekcia ⁽¹²⁴⁾ so zoznamom organizácií, ktoré sa zaoberajú otázkami SOGIESC a/alebo azylu na vnútroštátnej, regionálnej (vrátane EÚ) alebo medzinárodnej úrovni.

⁽¹²⁴⁾ Projekt SOGICA, „Useful links“ (Užitočné odkazy), k dispozícii na adrese <https://www.sogica.org/en/useful-links/>.

7. Správa údajov a štatistika

Získavanie údajov je základnou súčasťou úsilia v oblasti plánovania, analýzy, politiky a presadzovania a téma SOGIESC v oblasti azylu nie je výnimkou. Spoľahlivé a porovnateľné údaje môžu poskytnúť dôkazy o povahe a rozsahu údajov, trendoch, ako aj výzvach v oblasti azylu. Údaje môžu naznačiť potreby v oblasti politiky, prevádzky, budovania kapacít a legislatívy v tejto oblasti.

V tejto kapitole sa rozoberá význam, aký má pre azylové orgány zhromažďovanie údajov a zostavovanie štatistík spoľahlivým a komplexným spôsobom. Ďalej sa v nej uvádzajú príklady typu údajov, ktoré by sa mohli zhromažďovať a zverejňovať vo forme štatistík, ako aj spôsob, akým sa tento proces môže uskutočniť v súlade s príslušnými právnymi predpismi EÚ.

Vnútroštátne azylové orgány zhromažďujú a vymieňajú si údaje o rôznych aspektoch azylového systému. Okrem toho oficiálne štatistiky EÚ obsahujú informácie o celkovom počte žiadostí a rozhodnutí, štátnej príslušnosti žiadateľov a výsledkoch konaní (vrátane druhu udeleného postavenia) ⁽¹²⁵⁾.

Vypracovanie spoľahlivých a porovnateľných štatistík v oblasti azylu **z dôvodu SOGIESC** na vnútroštátnej alebo regionálnej úrovni by mohlo byť prínosom pre uľahčenie účinného plánovania a politického úsilia (vrátane prijímania) a zviditeľnenie problémov týkajúcich sa žiadateľov z radov LGBTIQ osôb, čím by sa znížili existujúce prekážky na ceste k ich účinnej ochrane a začleneniu a k účinnému preskúmaniu ich žiadostí.

Štatistiky a odhady žiadostí založených na SOGIESC

Z hrubých odhadov vypracovaných v roku 2011 vyplýva, že v **EÚ** je každý rok približne 10 000 žiadateľov z radov LGBTIQ osôb ⁽¹²⁶⁾.

Nemecká organizácia LGBTIQ Schwulenberatung odhadla, že v **Berlíne** v roku 2016 bolo približne 3 500 žiadateľov s odlišnými SOGIESC ⁽¹²⁷⁾.

⁽¹²⁵⁾ Ďalšie informácie sú uvedené na webovej stránke EUROSTAT-u „Migrácia a azyl – azyl“, ktorá je k dispozícii na adrese <https://ec.europa.eu/eurostat/web/migration-asylum/asylum>, a na webovej stránke agentúry EUAA pre analýzu a výskum údajov, na webovej stránke dostupnej na adrese <https://euaa.europa.eu/asylum-knowledge/data-analysis-and-research>, ktorá obsahuje údaje o prístupe ku konaniu, systéme prijímania, prvostupňovom rozhodnutí, dublinských ukazovateľoch, rozhodnutí v odvolaní alebo preskúmaní a relokácii. Oficiálne štatistiky EÚ vypracúva Eurostat v súlade s [nariadením Európskeho parlamentu a Rady \(EÚ\) 2020/851](#) z 18. júna 2020, ktorým sa mení nariadenie (ES) č. 862/2007 o štatistike Spoločenstva o migrácii a medzinárodnej ochrane (Ú. v. EÚ L 198, 22.6.2020), ale Eurostat ich priamo nezhrmažďuje. Eurostat spracúva súhrnné údaje od vnútroštátnych orgánov v súlade so spoločne dohodnutými vymedzeniami a technickými špecifikáciami, ktoré krajiny EÚ+ dodržiavajú pri vypracúvaní správ na úrovni EÚ a ktoré sa môžu líšiť od ich vnútroštátnej praxe.

⁽¹²⁶⁾ Jansen, S. a Spijkerboer, T., *Fleeing Homophobia, Asylum Claims Related to Sexual Orientation and Gender Identity in Europe* (Útek pred homofóbiou, žiadosti o azyl súvisiace so sexuálnou orientáciou a rodovou identitou v Európe), COC Netherlands/Vrije Universiteit Amsterdam, 2011, s. 15 – 16. Podľa autorov správy ide o ročný údaj, nie o jednorazový údaj za rok 2010. Autori píše:

belgický percentuálny podiel by sa mal považovať za spoľahlivejší ukazovateľ počtu žiadateľov z radov LGBTI osôb. Okrem toho je potrebné počítať aj so „skrytým“ číslom. Na základe týchto predpokladov sa odhaduje, že v Európskej únii je ročne podaných až 10 000 žiadostí o azyl v súvislosti s LGBTI osobami, s. 16.

⁽¹²⁷⁾ Thomson Reuters Foundation, *Gay rights group to open center for LGBT asylum seekers in Berlin* (Skupina za práva gejov otvorí v Berlíne centrum pre žiadateľov o azyl z radov LGBT osôb), 22. januára 2016.

Mimo EÚ bolo podľa štatistiky ministerstva vnútra Spojeného kráľovstva v roku 2019 podaných 1 212 žiadostí v **Spojenom kráľovstve** a v roku 2020 bolo podaných 1 012 žiadostí, pričom sexuálna orientácia tvorila súčasť základu žiadosti, čo predstavuje 3 % všetkých žiadostí v oboch rokoch ⁽¹²⁸⁾.

7.1. Význam tvorby azylových štatistík v súvislosti so SOGIESC

Tvorba včasných a porovnateľných štatistických informácií má zásadný význam pre zabezpečenie transparentnosti a zodpovednosti azylového systému, ako aj pre poskytovanie užitočných údajov orgánom, tvorcom politík, organizáciám, právnikom, poradcom a akademikom. Je to súčasť opatrení na riadenie kvality, ktoré by mali byť súčasťou každého azylového systému ⁽¹²⁹⁾.

Spôľahlivejšie a porovnateľné štatistiky o žiadostiach založených na SOGIESC z hľadiska **postupov a rozhodovania** by orgánu umožnili:

- kvantifikovať a porovnať mieru uznania na prvej/správnej a súdnej/odvolacej úrovni,
- porovnať spracúvanie a rozhodovanie žiadostí založených na SOGIESC so žiadosťami z iných dôvodov, a to vždy, keď sú takéto údaje k dispozícii,
- dôkladnejšie preskúmať primeranosť a možnú zaujatosť rozhodovania v súvislosti so žiadosťami založenými na SOGIESC,
- naplánovať a navrhnuť systém prijímania a služieb vrátane zabezpečenia osobitných podmienok prijímania (napr. bývanie, zdravotná starostlivosť) pre týchto žiadateľov a plánovania pre prípad nepredvídaných udalostí ⁽¹³⁰⁾,
- pripraviť sa na úpravy vzhľadom na osobitné procesné záruky relevantné pre týchto žiadateľov [pozri dokument [Praktická príručka o žiadateľoch s odlišnou sexuálnou orientáciou, rodovou identitou, rodovým prejavom a pohlavnými znakmi – postup preskúmania](#), kapitola 2. Osobitné procesné záruky] ⁽¹³¹⁾.

⁽¹²⁸⁾ Údaje za rok 2019 pozri: Ministerstvo vnútra Spojeného kráľovstva, „[Experimental Statistics: Asylum claims on the basis of sexual orientation](#)“ (Experimentálna štatistika: Žiadosti o azyl na základe sexuálnej orientácie), aktualizované 24. septembra 2020; údaje za rok 2020 sú uvedené na stránke Ministerstva vnútra Spojeného kráľovstva, „[Experimental Statistics: Asylum claims on the basis of sexual orientation](#)“ (Žiadosti o azyl na základe sexuálnej orientácie), aktualizované 26. augusta 2021.

⁽¹²⁹⁾ Ďalšie informácie pozri publikáciu Danisi, C., Dustin, M., Ferreira, N. a Held, N., [Queering asylum in Europe – legal and social experiences of seeking international protection on grounds of sexual orientation and gender identity](#) (Hľadanie azylu pre queer osoby v Európe – právne a sociálne skúsenosti so žiadosťou o medzinárodnú ochranu z dôvodu sexuálnej orientácie a rodovej identity), IMISCOE Research Series, Springer, 2021, kapitoly 4 (oddiel 5) a 11 (oddiel 3.1).

⁽¹³⁰⁾ Hoci údaje a štatistiky týkajúce sa SOGIESC môžu byť veľmi užitočné pri navrhovaní, plánovaní a poskytovaní podmienok prijímania, údaje by sa mali používať opatrne vzhľadom na to, že nedefinovateľný počet žiadateľov z radov LGBTIQ osôb nemusí svoju žiadosť o azyl zakladať na SOGIESC z viacerých dôvodov (napr. obavy zo stigmy, internalizovaná homo-/bi-/trans-/intersexuálna fóbia, prenasledovanie aj z iných dôvodov) alebo sa môžu odhaliť neskôr a po tom, čo už strávili určitý dlhý čas v prijímacom zariadení.

⁽¹³¹⁾ Postupujte opatrne, pretože sa môžu vyskytnúť žiadatelia z radov LGBTIQ osôb, ktorí môžu mať nárok na osobitné procesné záruky, aj keď nepodali žiadosť založenú na SOGIESC, alebo im mohla byť udelená medzinárodná ochrana z iných dôvodov.

Všetky tieto potenciálne spôsoby využitia štatistík týkajúcich sa žiadostí založených na SOGIESC sú v súlade s predpismi o ochrane údajov a základnými právami žiadateľov, najmä s právom na rešpektovanie súkromného a rodinného života (článok 7 charty), ochranou osobných údajov (článok 8 charty) a nediskrimináciou (článok 21 charty). Tieto použitia budú zlučiteľné, ak sa zber údajov a tvorba štatistík uskutoční spôsobom, ktorý znemožní identifikáciu jednotlivých žiadateľov na základe týchto štatistík (ďalšie podrobnosti sú uvedené v oddiele [7.2. Spôsoby spracovania údajov o SOGIESC](#)).

Poznámka k odporúčaniu UNHCR

Na celosvetovom okrúhlym stole o ochrane a riešení pre LGBTIQ+ osoby pri násilnom vysídlení v roku 2021 (ktorý spoluorganizovali UNHCR a nezávislý expert OSN na ochranu pred násilím a diskrimináciou na základe sexuálnej orientácie a rodovej identity) ⁽¹³²⁾ bolo zainteresovaným stranám okrem iného predložené toto odporúčanie:

Zaviazať sa k budovaniu pevnej dôkazovej základne prostredníctvom etického, systematického a rozčleneného zberu, správy a oznamovania násilne vysídlených LGBTIQ+ osobách a LGBTIQ+ osobách bez štátnej príslušnosti s cieľom overiť štatistickú existenciu a trendy v oblasti ochrany a riešení medzi vysídlenými LGBTIQ+ osobami a LGBTIQ+ osobami bez štátnej príslušnosti. Je potrebné zabezpečiť dôvernosť, integritu a ochranu údajov.

Príslušné rozčlenenie

Bežné vypočúvanie týkajúce sa SOGIESC všetkých žiadateľov by bolo zbytočné a predovšetkým nevhodné. V prípade žiadostí založených na SOGIESC však môžu orgány zostavovať štatistiky na základe týchto premenných:

- **SOGIESC ako dôvod azylu:** možno to urobiť ako podkategóriu širšej kategórie „určitej sociálnej skupiny“, ak je to v konkrétnej žiadosti.
- **Ďalšie dôvody** relevantné pre tú istú žiadosť: to môže pomôcť určiť význam žiadostí o medzinárodnú ochranu z viacerých dôvodov.
- **Údaje**, ktoré zachytávajú počty **a) sexuálnej orientácie, b) rodovej identity a vyjadrenia a c) pohlavných znakov**, alebo pre **každú skupinu v rámci LGBTIQ osôb**. Umožní sa tým lepšie prispôbienie osobitných potrieb v oblasti azylu a prijímania a analýza výsledkov žiadostí pre jednotlivé podskupiny ⁽¹³³⁾.
- **Krajina pôvodu** (alebo krajina predchádzajúceho obvyklého pobytu v prípade žiadateľov bez štátnej príslušnosti) ⁽¹³⁴⁾.

⁽¹³²⁾ UNHCR – Nezávislý expert OSN na ochranu pred násilím a diskrimináciou na základe sexuálnej orientácie a rodovej identity, [2021 Global roundtable on protection and solutions for LGBTIQ+ people in forced displacement, Summary Conclusions](#) (Celosvetový okrúhly stôl o ochrane a riešení pre LGBTIQ+ osoby pri násilnom vysídlení z roku 2021, súhrnné závery), 2021, s. 27.

⁽¹³³⁾ Obmedzením sa na rodovo binárny prístup pri zbere údajov (napríklad zaznamenávanie len mužov/žien) sa navyše vylučujú iné pohlavia a obmedzuje sa možnosť poskytnúť náležité osobitné procesné záruky a osobitné podmienky prijímania oprávneným osobám podľa ich individuálnych potrieb a charakteristík vrátane SOGIESC (pozri aj Ballin, S. a Manganini, I., „[Fixed Categories vs. Fluid Identities: How Are Queer Voices Silenced in the Theory and Practice of Asylum Law?](#)“ (Fixné kategórie vs. fluidné identity: Ako sú queer hlasy umlčované v teórii a praxi azylového práva), in: Iosue, J., Truong, T. Q. a Vernon, P. L. (eds.), *OxMo*, zv. 11 č. 1, s. 20 – 28 (najmä s. 24 – 25).

⁽¹³⁴⁾ Pokiaľ ide o zaznamenávanie krajiny pôvodu, je potrebné poznamenať, že ak je počet dátových objektov príliš malý a žiadatelia by tak boli identifikovateľní, orgány by nemali vytvárať údaje ani zverejňovať príslušné štatistiky.

- **Výsledok žiadosti:** zamietnutie alebo uznanie, vrátane druhu priznaného postavenia, alebo **dôvodu zamietnutia** (napr. nedostatočná dôveryhodnosť, riziko prenasledovania, alternatíva vnútroštátnej ochrany).

Zber týchto údajov môže prebiehať v niekoľkých fázach v závislosti od vnútroštátneho kontextu:

- Vo fáze registrácie žiadosti.
- Fáza podania žiadosti. Umožní sa tým analýza výsledkov týchto žiadostí vrátane pravdepodobnosti uznania, podielu rôznych výsledkov, podielu odvolaní proti negatívnym rozhodnutiam a pravdepodobnosti uznania na každej úrovni odvolania.
- Vo fáze osobného pohovoru.

Na tento účel môžu vnútroštátne orgány navrhnúť systémy IKT, ktoré zahŕňajú zaznamenávanie vyššie uvedených údajov. Takéto systémy by mali byť navrhnuté tak, aby sa zabezpečila primeraná ochrana údajov s prihliadnutím na mimoriadne citlivú povahu SOGIESC, a malo by sa zaručiť, aby všetky štatistické údaje získané na základe takýchto údajov boli nepersonalizované a rozčlenené.

7.2. Spôsoby spracovania údajov o SOGIESC

Niektoré azylové orgány nemusia spracúvať štatistiky o žiadostiach založených na SOGIESC z dôvodu dôvernosti alebo ochrany údajov, často kvôli obmedzeniam vyplývajúcim z vnútroštátnych a/alebo európskych právnych rámcov. V tomto oddiele sa podrobne rozoberajú dva procesy deidentifikácie, ktoré predstavujú jasné prínosy, pokiaľ ide o ochranu základného práva žiadateľov na súkromie: pseudonymizácia a anonymizácia. Ak je to možné, mala by sa uprednostniť anonymizácia; ak to však nie je možné, môže sa použiť aj pseudonymizácia. Oba procesy možno realizovať s rešpektom a v súlade s príslušnými právnymi predpismi EÚ.

7.2.1. Pseudonymizácia

Podľa všeobecného nariadenia EÚ o ochrane údajov ⁽¹³⁵⁾ sa pseudonymizácia vzťahuje na

spracúvanie osobných údajov takým spôsobom, aby osobné údaje už nebolo možné priradiť konkrétnej dotknutej osobe bez použitia dodatočných informácií, pokiaľ sa takéto dodatočné informácie uchovávajú oddelene a vzťahujú sa na ne technické a organizačné opatrenia s cieľom zabezpečiť, aby osobné údaje neboli priradené identifikovanej alebo identifikovateľnej fyzickej osobe.

Pred akoukoľvek pseudonymizáciou musí existovať právny základ umožňujúci v prvom rade spracúvanie osobných údajov. Vnútroštátne azylové orgány sa môžu opierať napr. o potrebu

⁽¹³⁵⁾ Článok 4 ods. 5 [nariadenia Európskeho parlamentu a Rady \(EÚ\) 2016/679](#) z 27. apríla 2016 o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov a o voľnom pohybe takýchto údajov, ktorým sa zrušuje smernica 95/46/ES (Ú. v. EÚ L 119, 4.5.2016, s. 1).

spracúvať osobné údaje na splnenie úlohy realizovanej vo verejnom záujme [článok 6 ods. 1 písm. e) všeobecného nariadenia o ochrane údajov]. Zároveň je dôležité mať na pamäti, že ide o „osobitnú kategóriu osobných údajov“ (t. j. údaje týkajúce sa rodovej identity alebo sexuálnej orientácie osoby). Preto musí byť splnená aj požiadavka článku 9 všeobecného nariadenia o ochrane údajov. V článku sa odkazuje na spracúvanie, ktoré možno vykonať

z dôvodov významného verejného záujmu na základe práva Únie alebo práva členského štátu, ktoré sú primerané vzhľadom na sledovaný cieľ, rešpektujú podstatu práva na ochranu údajov a stanovujú vhodné a konkrétne opatrenia na zabezpečenie základných práv a záujmov dotknutej osoby ⁽¹³⁶⁾

ako aj to, že spracúvanie

je potrebné na účely archivácie vo verejnom záujme, na účely vedeckého alebo historického výskumu alebo na štatistické účely (...), ktoré sú primerané vzhľadom na sledovaný cieľ, rešpektujú podstatu práva na ochranu údajov a určujú vhodné a konkrétne opatrenia na zabezpečenie základných práv a záujmov dotknutej osoby ⁽¹³⁷⁾.

Takisto je dôležité poznamenať, že spracúvanie na štatistické účely môže podliehať osobitným pravidlám stanoveným v práve členského štátu (pozri článok 89 všeobecného nariadenia o ochrane údajov). Azylové orgány by preto mali spolupracovať s príslušnými orgánmi na vnútroštátnej úrovni (napr. s vnútroštátnym orgánom na ochranu údajov) s cieľom pochopiť, či existujú osobitné pravidlá.

Body, na ktoré treba pamätať

- Spracúvanie údajov o žiadostiach založených na SOGIESC by sa malo vykonávať v súlade s platným právnym rámcom spôsobom primeraným sledovanému cieľu, a to v súlade s podstatou práva na ochranu údajov a stanovením vhodných a osobitných opatrení na ochranu základných práv a záujmov dotknutej osoby [článok 9 ods. 2 písm. g) všeobecného nariadenia o ochrane údajov].
- Vnútroštátne azylové (rozhodujúce) orgány by mali koordinovať svoju činnosť a viesť konzultácie s príslušnými vnútroštátnymi orgánmi s cieľom zistiť, či sa na spracúvanie údajov na štatistické účely vzťahujú osobitné vnútroštátne právne predpisy alebo pravidlá.

7.2.2. Anonymizácia

Anonymizované (alebo anonymné) údaje sú údaje, ktoré boli úplne anonymizované od pôvodnej dotknutej osoby. Na rozdiel od pseudonymných údajov nie je možné anonymné údaje vrátiť späť alebo ich znovu spojiť s pôvodnou osobou. Anonymné údaje úplne odstraňujú osobnú identifikáciu z osobných údajov, aby sa mohli používať voľnejšie.

⁽¹³⁶⁾ Článok 9 ods. 2 písm. g) všeobecného nariadenia o ochrane údajov.

⁽¹³⁷⁾ Článok 9 ods. 2 všeobecného nariadenia o ochrane údajov.

Najpraktickejším a najužitočnejším typom anonymizovaných údajov, ktoré možno použiť pre žiadosti založené na SOGIESC, sú **agregované štatistiky** ⁽¹³⁸⁾ o SOGIESC ⁽¹³⁹⁾.

S anonymnými údajmi nie je možné pracovať, ak je potrebné použité údaje nakoniec znovu spojiť s pôvodnou osobou. Anonymné údaje sa už nepovažujú za osobné údaje, a preto sa na ne nevzťahuje všeobecné nariadenie o ochrane údajov.

Z tohto dôvodu sa vnútroštátnym orgánom odporúča, aby si zvolili tento typ deidentifikácie (anonymizácia namiesto pseudonymizácie), aby sa tak vyhli akýmkoľvek obmedzeniam alebo výzvam týkajúcim sa dodržiavania všeobecného nariadenia o ochrane údajov.

Štátne postupy ⁽¹⁴⁰⁾

Belgicko je jediným súčasným členským štátom EÚ, ktorý má skúsenosti s vypracúvaním štatistík o žiadostiach založených na SOGIESC, ale tieto štatistiky už nezverejňuje. **Nórsko** v minulosti vykonalo aj manuálne počítanie žiadostí založených na SOGIESC na štatistické účely ⁽¹⁴¹⁾.

Spojené kráľovstvo je jedinou európskou krajinou (mimo EÚ), ktorá zostavuje štatistiky týkajúce sa žiadostí založených na SOGIESC, a to aj na experimentálnom základe a s obmedzením na sexuálnu orientáciu.

V niektorých neeurópskych krajinách, ako napríklad **Kanada**, je možné vypracovať aj štatistiky o výsledkoch v rôznych typoch nezverejnených žiadostí utečencov na základe údajov, ktoré poskytuje kanadská Komisia pre prisťahovalectvo a utečencov ⁽¹⁴²⁾. To zahŕňa rozdelenie údajov do kategórií, ako sú politické názory, pohlavie, sexuálna orientácia, náboženstvo, rasa a etnický pôvod.

⁽¹³⁸⁾ Agregácia je metóda zoskupovania jednotlivcov s inými podobnými jednotlivcami, ktorí majú spoločné aspekty svojich osobných údajov, pričom sa odstránia určité identifikačné znaky.

⁽¹³⁹⁾ Napríklad mimo EÚ vypracúvajú azylové orgány Spojeného kráľovstva agregované štatistiky o žiadostiach o azyl na základe sexuálnej orientácie od roku 2017. Pokiaľ ide o údaje za rok 2022, pozri publikáciu Ministerstva vnútra Spojeného kráľovstva „[Asylum claims on the basis of sexual orientation 2022](#)“ (Žiadosti o azyl na základe sexuálnej orientácie za rok 2022), aktualizované 14. novembra 2023. Pozri aj správu Výboru pre ženy a rovnosť Dolnej snemovne [Equality and the UK asylum process, Fourth Report of Session 2022–23](#) (Rovnosť a azylový proces v Spojenom kráľovstve, štvrtá správa zo zasadnutia 2022 – 23), Závěry a odporúčania: Odporúčanie 2, 27. júna 2023, s. 71:

Experimentálne štatistiky o žiadostiach založených na sexuálnej orientácii sú dobrým začiatkom a vítame zámer ministerstva vnútra rozšíriť zber údajov o chránených charakteristikách a dôvodoch ochrany podľa Dohovoru OSN. Získavanie údajov a transparentnosť sú nevyhnutným prvým krokom na zabezpečenie toho, aby bolo možné identifikovať a riešiť nerovnosti v procese. Odporúčame, aby ministerstvo vnútra zbieralo a zverejňovalo údaje v súvislosti so žiadosťami, prvotnými rozhodnutiami, odvolaniami a konečnými výsledkami rozčlenené podľa: dôvodu podľa dohovoru OSN; či žiadosť zahŕňala sexuálne a rodovo motivované násilie a iné zneužívanie; a chránených charakteristík žiadateľov.

⁽¹⁴⁰⁾ V publikácii FRA s názvom [Current migration situation in the EU: Lesbian, gay, bisexual, transgender and intersex asylum seekers](#) (Súčasná situácia v oblasti migrácie v EÚ: Žiadatelia o azyl z radov lesbie, gejev, bisexuálnych, transrodových a intersexuálnych osôb), mesačná správa, marec 2017, s. 3, sa uvádza, že „údaje o dôvodoch, na ktorých sa zakladajú žiadosti o azyl, členské štáty vo všeobecnosti nezaznamenávajú“. Správa obsahuje tabuľku s údajmi o žiadateľoch so žiadosťami súvisiacimi so sexuálnou orientáciou alebo rodovou identitou v roku 2016, ktoré poskytli organizácie občianskej spoločnosti a ktoré sa týkajú 14 členských štátov (tabuľka 1). Tieto údaje sú významné, aj keď ide len o odhady a nemôžu odrážať skutočný počet žiadostí založených na SOGIESC v týchto krajinách.

⁽¹⁴¹⁾ Pokiaľ ide o štatistické informácie o žiadostiach založených na SOGIESC v Európe, pozri dokument Európskej migračnej siete „[Ad Hoc query on NL AHQ on national asylum policies regarding LGBT-asylum seekers](#)“ (Ad hoc dotazník o vnútroštátnych azylových politikách týkajúcich sa žiadateľov o azyl z radov LGBT osôb), vyžiadané v máji 2016.

⁽¹⁴²⁾ Rehaag, S., [Claim Types in Canada's Refugee Determination System: An Empirical Snapshot \(2013-2021\)](#), [Refugee Law Lab Working Paper](#) [Typy žiadostí v kanadskom systéme určovania postavenia utečenca: Empirický prehľad (2013 – 2021), pracovný dokument Refugee Law Lab], 29. januára 2023.

Poznámka k postupu UNHCR

UNHCR vypracoval a používa svoj vlastný systém správy registrácie a identít (proGres), ako aj príslušné usmernenia k registrácii, ktoré okrem iného uľahčujú zaznamenávanie informácií relevantných pre určité aspekty SOGIESC, vzťahy partnerov rovnakého pohlavia a osobitné potreby ochrany na základe dobrovoľného poskytnutia a informovaného súhlasu jednotlivcov ⁽¹⁴³⁾.

Užitočná publikácia

Medzinárodné odporúčania k štatistike o utečencoch sú príručkou, ktorú vypracovala skupina expertov pre štatistiku o utečencoch a vnútorne vysídlených osobách, ktorú tvoria členovia vnútroštátnych orgánov a príslušných medzinárodných a regionálnych organizácií zodpovedných za štatistiku o nútenom vysídľovaní vrátane agentúry EUAA. Príručka poskytuje súbor konkrétnych odporúčaní, ktoré môžu krajiny a medzinárodné organizácie využiť na zlepšenie zberu, porovnávania, rozčlenenia, oznamovania a celkovej kvality štatistík o násilne vysídlených osobách. Cieľom odporúčaní je pomôcť zlepšiť národné štatistiky o stavoch, tokoch a charakteristikách utečencov a s nimi súvisiacich skupín obyvateľstva a prispieť k tomu, aby tieto štatistiky boli porovnateľné na medzinárodnej úrovni ⁽¹⁴⁴⁾.

Body, na ktoré treba prihliadať (v prípade riadiacich pracovníkov a tvorcov politik)

- Spracúva môj tím/orgán údaje o SOGIESC na účely posudzovania žiadostí vrátane zostavovania dôvodov ich zamietnutia alebo prijatia?
- Ak nie, môžeme s tým začať? Aké zmeny v našich systémoch IKT by boli potrebné? Ktoré zainteresované strany by sa museli zapojiť do zavádzania týchto zmien?
- Dodržiavali sme pri navrhovaní infraštruktúry na spracúvanie údajov o konaniach o azyle a rozhodovaní o žiadostiach založených na SOGIESC platné zákony a predpisy?

⁽¹⁴³⁾ UNHCR, [Protecting LGBTIQ+ people in situations of forced displacement: A Stocktaking on UNHCR progress since the 2021 Roundtable](#) (Ochrana LGBTIQ+ osôb v situáciách násilného vysídlenia: Hodnotenie pokroku UNHCR od okrúhleho stola v roku 2021), jún 2023, oddiel 3.3. Registrácia a bezpečný zber údajov.

⁽¹⁴⁴⁾ Expertná skupina pre štatistiku o utečencoch a vnútorne vysídlených osobách, [International Recommendations on Refugee Statistics](#) (Medzinárodné odporúčania o štatistike utečencov), marec 2018.

Naskenovaním tohto kódu získate
prístup ku všetkým častiam tejto
praktickej príručky

Úrad pre vydávanie publikácií
Európskej únie

